

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних
громадян

Co-funded by
the European Union

МАТЕРІАЛИ

**V Всеукраїнської науково-практичної
студентської онлайн-конференції
«НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ
XXI СТОЛІТТЯ»**

13 жовтня 2022 року

Суми 2022

УДК: 811'243:37(063)

Н 34

Редакційна колегія:

О. П. Сидоренко, кандидат педагогічних наук, доцент;

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

С. С. Зайцева, кандидат наук із соціальних комунікацій

Н 34 Наукова спільнота студентів XXI століття : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції / упоряд. : О. П. Сидоренко, С. С. Зайцева, Т. Г. Чернишова. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 141 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції «Наукова спільнота студентів XXI століття». Збірник матеріалів конференції підготовлено в рамках першого етапу реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – EUROVALID), номер 101085224.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст, правдивість наведених наукових результатів дослідження несуть автори опублікованих матеріалів.

УДК: 811'243:37(063)

© Колектив авторів, 2022
© Сумський державний університет, 2022

ЗМІСТ

Секція 1 Сучасна молодь у контексті інформаційного суспільства: нові виклики й перспективи	
Гойко М. , студентка (Науковий керівник: Пономаренко Н.П., доктор філософії, викладач ВСП). м. Суми, Машинобудівний фаховий коледж СумДУ. <i>Блог як інструмент популяризації та продажу художнього видання.</i>	7
Ларіонова О. , студентка МФК СумДУ (Науковий керівник: Пономаренко Н.П., доктор філософії, викладач ВСП). м. Суми, Машинобудівний фаховий коледж СумДУ. <i>Просування закладів фахової передвищої освіти через соціальні мережі.</i>	9
Мусурманкулау А. , студент Ю-04і, Туркменістан (Науковий керівник: Біденко Л. В. , к.пед.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет. <i>Структурно-граматична характеристика назв молочних продуктів у сучасній українській мові.</i>	11
Levenok I. , PhD, lecturer, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. <i>E-Mentoring In Teaching Foreign Students As A New Way Of Online Study.</i>	15
Nabok M. , PhD of Philology, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. M. Karim Wailun , student, MC.m-114, Tanzania. <i>People And Virtual Reality.</i>	17
Nabok M. , PhD of Philology, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University, M. Jonkelly Esili , student, MC.m-114, Tanzania. <i>Internet Addiction And Its Roots.</i>	20
Секція 2 Діалог культур та формування поліетнічної толерантності	
Абзал Кхан Абсана , студентка МЦ.м-107ан, Індія (Науковий керівник: Чернякова А. В., к.пед.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет. <i>Європейські цінності у навчанні іноземних студентів.</i>	22
Валаянгатан Вішна , студентка МЦ.м-727, Індія. Німенко Н. А. , викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Деякі причини використання краєзнавчих матеріалів для мовної підготовки іноземних студентів.</i>	28
Дядченко Г. В. , к.філол.н., старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. Йолдашова О. , студентка СМ-102і, Туркменістан. <i>Культурні традиції Туркменістану.</i>	30
Елізабет Рой Алка , студентка МЦ.м-727, Індія (Науковий керівник: Німенко Н.А., викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Формування принципів крос-культурної толерантності серед студентів ЗВО.</i>	33
Кумар Маніш , студент МЦ.м-116ан, Індія (Науковий керівник: Чернякова А. В., к.пед.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет. <i>Міжкультурний діалог у практиці викладання української мови як іноземної.</i>	35
Набок М. , к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м.	40

Суми, Сумський державний університет. <i>Поняття «своє – чуже» в системі етнокультурних цінностей (на основі відгуків іноземних студентів).</i>	
Німенко Н. А. , викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Вивчення регіональної історії як метод соціальної адаптації іноземних студентів.</i>	44
Пилипенко-Фріцак Н.А. , викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. Гавісіданпа Карібасамма Гаанашрі , студентка МЦ.м-129, Індія. <i>Традиційний індійський танець як форма міжкультурної комунікації.</i>	48
Савчин В. , магістрантка (Науковий керівник: Сирко І. М., к.філол.н., доцент кафедри практики англійської мови і методики її навчання). м. Дрогобич, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. <i>Переклад драми як перекладознавча проблема.</i>	52
Тханатхупарамбіл Шіфік Дхілна , студентка МЦ.м-107ан, Індія. Муджахід Кхан , студент МЦ.м-909 ан., Індія (Науковий керівник: Чернякова А. В., к.пед.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет. <i>Ціннісно-орієнтоване навчання іноземних студентів в умовах університетської освіти: європейські цінності та міждисциплінарні зв'язки.</i>	56
Ших Л. , магістрантка (Науковий керівник: Сирко І. М., к.філол.н., доцент). м. Дрогобич, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка). <i>Етнокультурна специфіка ботанізмів (на матеріалі українських народних прислів'їв і приказок).</i>	63
Levenok I. , PhD, lecturer, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy State University. Namwinga Nataizya , student of gr. MTs.m-919an, Zambia, Usendiah Edikan Joseph student of gr. MTs.m-919an, Nigeria. <i>Polyethnic Dialogue Of Cultures: Tolerance As A European Value Of Intercultural Communication Of Foreign Medical Students.</i>	66
Yevheniia Burnos , Senior Lecturer, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. Arij Benhvida , student МЦ. м-811ан., Tunisia, <i>My Tunisia.</i>	68
Yevheniia Burnos , Senior Lecturer, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University, Benjamin Boateng , student МЦ. м-809ан., Ghana, <i>Cultural Practices In The Akan Kingdom</i>	73
Omede Ishioma , student, MTS.m-809an, Nigeria (Scientific supervisor: Kulishenko L.A., Associate Professor, Department Of Language Training For Foreign Citizens). Sumy, Sumy State University. <i>Interesting And Popular Names In Nigeria.</i>	75
Секція 3	
Професійно орієнтований підхід у процесі формування ініомовної комунікативної компетенції студентів	
Бахадурова А. , студентка СМ-203і, Туркменістан (Науковий керівник: Кулішенко Л. А., к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет. <i>Етимологія медичних термінів.</i>	78
Гюлтекін Емірхан , студент МЦ.м-015, Туреччина (Науковий керівник: Пилипенко-Фріцак Н. А., викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет. <i>Деякі аспекти граматичної інтерференції у тюркомовній аудиторії.</i>	80
Пилипенко-Фріцак Н. А. , викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян). м. Суми, Сумський державний університет, Нджему Вікторія	83

Джеральд , студентка МЦ.м-125, Танзанія. <i>Формування вторинної професійної мовної особистості з урахуванням принципу текстоцентризму на заняттях з української мови як іноземної.</i>	
Theophilus Abigail Ojochenemi , student of gr. MTs.m-919an, Nigeria, Ugwuoke Ajuluchukwu Paschal , student of gr. MTs.m-919an, Nigeria. (Scientific adviser: Levenok I.S., PhD, Department Of Language Training For Foreign Citizens). Sumy, Sumy State University. <i>Representation Of The Lexeme “Heart” In The Process Of Studying Medical Terminology By Foreign Medical Students.</i>	86
Секція 4 Міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти України	
Штільгойз О. Л. , студент 2 курсу (Науковий керівник: Бондарчук Л. М., к.філол.н., доцент кафедри бізнес-лінгвістики). м. Київ, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. <i>Міжнародне співробітництво для українських студентів в умовах війни.</i>	88
Секція 5 Інноваційні освітні технології XXI століття	
Біденко Л. В. , к.пед.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Інноваційні підходи щодо вивчення дієслова на заняттях з української мови іноземними студентами.</i>	93
Бурнос Є. Ю. , старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Рольова гра як метод підвищення мотивації студентів-іноземців на заняттях з української мови як іноземної.</i>	97
Іщук А. І. , студентка 6 курсу (Науковий керівник: Вокальчук Г. М., д.філол.н., професор кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука) м. Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет. <i>Лексикографічна інтерпретація неолексики сучасних українських поетів.</i>	99
Кашук А. Ю. , магістрантка (Науковий керівник: Сазонова О. В., к.філол.н., доцент кафедри української мови і літератури). м. Чернігів, Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка <i>Поведінковий профайлінг як новітня методика прогнозування образу художнього персонажа (на прикладі роману «Позичений чоловік» Є. Гуцала).</i>	103
Коваленко Г. В. , студентка 3 курсу (Науковий керівник: Гергуль С. М., к.пед.н, доцент кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов), м. Чернігів, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. <i>Особливості використання онлайн-дошки Padlet у процесі професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови.</i>	107
Кулик І. І. , студентка 5 курсу (Науковий керівник: Вокальчук Г. М., д.філол.н., професор кафедри української мови імені проф. К.Ф.Шульжука). м. Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет). <i>Неологія сучасних поетів української діаспори.</i>	110
Кулішенко Л. А. , к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Рольова гра у навчанні іноземних студентів-медиків.</i>	114
Новосельцева К. О. , магістрантка (Науковий керівник: Лілік О.О., д.п.н.). м.Чернігів, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. <i>Методика використання ілюстрацій у процесі аналізу художнього твору на уроках літератури (на прикладі творчості Панаса Мирного).</i>	117

Руденко Н. В. , к.н.соц.ком., викладач кафедри іноземних мов, Педос Т.А. , студентка 1 курсу, група СА-21, м. Суми, Сумський державний університет. <i>Інноваційні педагогічні технології в умовах дистанційного навчання німецької мови.</i>	120
Савицька К. , студентка 5 курсу (Науковий керівник: Вокальчук Г. М., д.філол.н., професор кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука), м. Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет. <i>Словотворчість Валентини Люліч.</i>	123
Diadchenko H. V. , Candidate of Philological Sciences, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. D. Jaffe , student МЦ. м-111аН, Nigeria. <i>Phonetic Exercises At The Ukrainian Language Classes In The University.</i>	127
Diadchenko H. V. , Candidate of Philological Sciences, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. D. Lori Oritsemimajemite , student, МЦ. м-026 аН, Great Britain. <i>Interactive Technologies Usage At Ukrainian Language Classes In The University.</i>	130
Zaitseva S. S. , PhD, assistant, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. <i>Formation of speaking skills in foreign students courtesy of Google documents.</i>	134
Zaitseva S. S. , PhD, assistant, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University, Matar Anas Mansoor Mahmood , student, МЦ.м-837і, Jordan. <i>Mobile application "Dictaphone" for development Listening and speaking skills.</i>	136
Zaitseva S. S. , PhD, assistant, Department Of Language Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University. Siam Nidgil , student МЦ.м-831аН, India. <i>Mobile Learning And The Principle Of BYOD In Classes Of Ukrainian Language As A Foreign Language.</i>	138

Секція 1
Сучасна молодь у контексті інформаційного суспільства: нові виклики й перспективи

М. Гойко, студентка
Науковий керівник: Пономаренко Н. П.,
доктор філософії, викладач ВСП. м. Суми,
Машинобудівний фаховий коледж СумДУ

**БЛОГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТА ПРОДАЖУ
ХУДОЖНЬОГО ВИДАННЯ**

Використання онлайн-інструментів з метою ефективного продажу художнього видання пов'язане із низкою питань, зокрема й теоретико-методологічного характеру.

Просування – важливий етап видавництва над книгою. Існує безліч стратегій просування, сьогодні одним із найефективніших способів є інтернет-маркетинг. Попри різноманітність інструментів інтернет-маркетингу, просування через блоги має низку переваг: блогерам довіряють, користувачі лояльніші до рекламного повідомлення, доступність для всіх користувачів до інтернету, можливість отримання швидкого зворотного зв'язку від споживачів.

Для просування книг через блоги можуть використовуватися власне книжкові блоги, у яких більш ніж половина контенту присвячена книгам. До інших блогів для представлення книги будуть належати блоги, які користуються популярністю, але тематичною основою цих блогів не є книги. При цьому однією з найголовніших умов у виборі блогу для просування книги є відповідність цільової аудиторії твору та аудиторії блогу.

Методи представлення книжкової продукції у блогах мають схожі риси: у всіх блогах було представлено інформацію про автора, сюжети книг, дається кінцева особистісна оцінка твору. Залежно від майданчиків розміщення блогів презентація книги відрізнялася.

Характерною особливістю представлення книг в Instagram є насамперед увага до візуальної складової посту. Зовні сторінка має приваблювати людей якісними зображеннями.

Це змушує блогера працювати з такими поняттями як композиція та кольоровідтворення фотографії. Важливим є вміння працювати з великою кількістю мультимедійних можливостей, хештеги, сторіз, прямі ефіри та ін. Книги можуть бути представлені в рамках певної рубрики завдяки хештегам. Ці функції можуть використовуватися як подання творів, а і є додатковою можливістю спілкування з аудиторією. Кількість використання символів в Instagram обмежена, що впливає на можливості представлення книг. До текстових особливостей можна віднести використання списків, зважаючи на зручність читання, списки комфортно зберігати й робити скріншоти для подальшого їхнього використання.

Для платформи YouTube важлива сама особистість блогера, його вміння поводитися перед камерою, цікаво та захопливо розповідати про книги, створювати образ книги. Особливістю представлення книги на цій платформі в блогах є те, що ролик повинен бути цікавим, довга розповідь про одну книгу у відео виглядатиме менш привабливою, ніж розповідь про кілька книг, які мають щось спільне (жанр, серія, рубрика). Всупереч тому, що YouTube – платформа для відео, можливість розміщення текстової інформації є. Цікавим прийомом текстового наповнення книжкового блогу є розміщення посилань на книги, про які розповідається у відео.

Особливістю представлення книги у соціальній мережі «Фейсбук» є демонстрація уривків із книг шляхом розміщення скріншотів без вказівки авторів творів. Ознайомившись зі скріншотами, реципієнти починають цікавитися автором та книгою, обмінюються рекомендаціями. Блог сформував справжній віртуальний книжковий клуб, у якому люди «говорять» про книжки та рекомендують їх одне одному.

У книжковому блозі в Telegram представлена інформація не лише про книги, а й про сучасне літературне життя в цілому. До особливостей

представлення книги в Telegram можна віднести те, що пост про книгу зазвичай містить текстову частину та зображення обкладинки книги. Твір піддається аналізу та осмисленню, автор прагне бути частиною справжньої літературної критики.

Отже, у сучасний період ефективно використання онлайн-інструментів сприяє розвитку бізнесу та книжкова сфера не є винятком.

О. Ларіонова, студентка

Науковий керівник: **Пономаренко Н.П.**,
доктор філософії, викладач ВСП. м. Суми,
Машинобудівний фаховий коледж СумДУ

ПРОСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Для привернення уваги сучасної молоді необхідно вдаватися до нестандартних та трендових рекламних рішень.

Сучасна молодь належить до покоління «Z», для якого характерне користування соціальними мережами, сліпота до звичайної, банальної реклами та високий рівень довіри до блогерів або авторитетних осіб всередині їхнього ком'юніті. Тому бренди та організації, що вибрали цільовою аудиторією молодь, мають бути присутні в соціальних мережах (безпосереднім середовищем перебування молодих людей) та відстежувати трендові течії, формуючи на цій базі свою рекламу й рекламні меседжі.

Оскільки заклади фахової передвищої освіти (ЗФПО) безпосередньо вибудовують свою комунікацію з підлітками, інформуючи їх про напрями навчання та агітуючи до вступу, слід вдаватися не тільки до звичних та консервативних засобів реклами, а й активно презентувати ЗФПО у діджитал середовищі, зокрема соціальних мережах.

Заходячи в соціальні мережі людина прагне дізнатися про те, що відбувається у житті їхніх друзів, а також відомих людей – усе це налаштовує

на неформальне спілкування, зближення та прихилиє до довірчих розмов. Беручи до уваги вищесказане, коледжі можуть висвітлювати освітній процес, студентське життя, проводити прямі трансляції у форматі «питання – відповідь». Таке живе спілкування допоможе не тільки завоювати довіру та прихильність абітурієнтів і студентства, а й дізнатися переживання, страхи, хвилювання цільової аудиторії, що водночас, послугує вибудовуванню ефективного діалогу або прописуванню скриптів.

Добирати стратегію просування потрібно індивідуально для кожного ЗФПО. Основними молодіжними мережами вважаються тікток та інстаграм, до того ж для кожної соціальної мережі необхідно формувати унікальний контент. Серед вимог до останнього слід зазначити кілька основних: трендовий, з гумором, гарної якості, корисний інформативний.

Результати дослідження маркетологів переконують: висока популярність і різноманітність відеоконтенту привертає увагу різних компаній та брендів; подібна відеокомунікація з цільовою аудиторією розглядається як ефективний напрям у сучасному інтернет-маркетингу. Зважаючи на зазначене, такий різноманітний відеоконтент, зокрема, мальовані ролики та відеопрезентації особливо, набувають все більшої популярності.

Сучасні ЗФПО теж активно залучають трендові відеоформати, зокрема відеоскрайбінг, який сьогодні розширює можливості для двосторонньої комунікації з цільовою аудиторією. Відокремлений структурний підрозділ «Машинобудівний фаховий коледж Сумського державного університету» активно використовує відеоскрайбінг для популяризації освітніх проєктів, презентації нових освітніх програм для абітурієнтів, а також інформування та звітності серед освітян, інтерактивного навчання, розважального освітнього контенту.

На нашу думку, відеоскрайбінг є інструментом промоції освітньої установи, здатним ефективно впливати на цільову аудиторію через візуалізацію інформації.

В Україні є гарні приклади сторінок коледжів у соціальних мережах, які відповідають запитам молодіжної аудиторії.

Пандемія пришвидшила процес диджиталізації та переходу більшості сфер життя в онлайн-простір, тому презентація закладів фахової передвищої освіти через соціальні мережі стає все більш актуальною.

Список використаних джерел

1. Відокремлений структурний підрозділ «Машинобудівний фаховий коледж Сумського державного університету» : вебсайт. URL: <https://mk.sumdu.edu.ua/> (дата звернення: 01.10.2022).

А. Мусурманкулау, студент Ю-04і, Туркменістан
Науковий керівник: **Л. В. Біденко**, к. пед. н., доцент
кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

СТРУКТУРНО-ГРАМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЗВ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Розвиток ринкової економіки у період незалежності України призвів до появи конкуренції на ринку харчових продуктів, зокрема молочної продукції. Нагальна потреба розширення ринків реалізації продукції спонукає виробників до розвитку ефективної брендової політики. Звісно, кожен новий товар має отримати й нову назву. Саме назва товару і стає визначальною умовою його тривалого стабільного існування на ринку, вагомим фактором конкурентоздатності. Роль та значення назви товару для споживачів полягає у його ідентифікації, а також ідентифікації його виробника. Це полегшує вибір серед аналогічної продукції та свідчить про певну якість товару, яка задовольняє покупця.

Ця стала сучасна тенденція, а саме необхідність виводити молочну продукцію з певною назвою на ринок, дала потужний поштовх номінаційним мовним процесам. Розширення індивідуальних словотворчих можливостей обумовило появу ономастичних одиниць, які являють собою продукт

номінативної діяльності мовної особистості. Це призвело до «ономастичного буму», «номінативного вибуху».

Науковці почали вивчати найменування товарних знаків ще з кінця 60 – початку 70-х рр. ХХ ст. Вагомий внесок зробили А. В. Беспалова, В. М. Белих, Д. Г. Бучко, А. А. Василевська, Н. О. Гурська, С. О. Горяєв, З. П. Комолова, І. В. Крюкова, В. М. Лейчик, М. В. Лисаченко, П. Т. Поротников, О. В. Суперанська, Т. А. Соболева, М. М. Торчинський.

На думку науковців, власні назви товарних знаків – це особливий вид лексичної системи сучасної української літературної мови, в системі якої на сьогодні можна відзначити велику кількість проблемних питань. Це насамперед стосується визначення самого класу власних назв товарних знаків як класу онімної системи сучасної української літературної мови, графічне зображення поняття, властивості та ознаки цього виду лексики [2, с. 330]. Найменування молочних продуктів є малодослідженим шаром лексики; що і визначає актуальність теми нашої роботи.

Під час дослідження нами були зібрані та проаналізовані 105 найменувань молочних продуктів, що випускаються в Україні й продаються у торгівельній мережі м. Суми. Особлива увага приділялася виявленню активних процесів творення цих найменувань.

Процес назвотворення для будь-якого товару здійснюється, керуючись певними критеріями, насамперед не лише для того, аби виділити його із ряду подібних, але і для того, щоб ця назва виконувала певні функції стосовно людини [1, с. 12]. Для більшості назв молочних продуктів властиві номінативна, ідентифікаційна, комунікативна, рекламна, естетична, сугестивна функції.

Проаналізуємо назви молочних продуктів з урахуванням вищезазначених позицій.

Важливим у номінації більшості товарів зазначається особливість рецептури у процесі виготовлення молочної продукції. Номінації даного типу характеризують смакові властивості молочних продуктів. 82% назв указує на

один з інгредієнтів продукту: сир «Сметанковий», «Горіховий», «Вершковий», йогурти – «Фруктовий», «Ягідний», «Шоколадний» та ін. Частина назв містить конкретизовану вказівку на місткість того чи іншого інгредієнта: йогурт «Три злаки», кефір «3,2% жирності», молоко «2,5% жирності». Зазначення числового індексу дозволяє конкретизувати склад рецептури продукту. 6% онімів молочних товарів указує на його цілющі властивості, наявність вітамінів, відсутність консервантів, сторонніх хімічних сполук. Наприклад, кефір «Біокефір», «Біобаланс», «Безлактозний», «Термостатний», йогурт «З вітаміном С», «Лактонія» та ін. До другої групи онімів, що підкреслюють корисність продукту, можна віднести назву з компонентом біфі(до)-: лікувально-профілактичний продукт у вигляді закваски «Біфідобакт», «Біфідолайф», «Біфівіт», кисломолочні продукти «Біфітат», «Біфіленд», «Біфідобакт» тощо. Значна кількість назв складається з декількох компонентів, а саме: поєднання компонента біфі(до)- з різними іншомовними складовими (бакт, лайф, ленд). Подібні назви свідчать не тільки про те, що до складу вищезазначених продуктів входять біфідобактерії, але й прослідковується спроба привернути увагу споживача на корисні та лікувальні властивості молочної продукції.

12% онімів містять оцінку особливості рецептури та його призначення: сир «Класичний», «Дієтичний», «Органічний»; йогурт «Салатний», «Домашній», майонез «Пісний», сир плавлений «До сніданку». Класичний – традиційний продукт, який уже давно відомий за своєю рецептурою та є звичним для споживача. Дієтичний – це продукт, призначений для людей, які страждають зайвою вагою; пісний – не містить молочного інгредієнту і може бути корисним для тих, хто тримає релігійні пости чи є вегетаріанцем. Все це дозволяє ідентифікувати продукцію серед інших товарів.

Дослідження показало, що 92,5% від загальної кількості одиниць складають назви українською мовою. Ці назви зображають географію України (назви міст, містечок, сіл тощо): сметана «Простоквашино», масло «Буринське», «Полтавочка», сири «Шостка», «Білоцерківський», «Пирятин»,

«Буковинський», сирки «Звенигорський Екстра», «Галичина» тощо. Решта виробників (7,5%) використовують латинізовані назви чи транскрибують слова іншомовного походження: «Activia», Premiale, Salakis, Тенеро, Фамілія, Гранде, Пепенеро. Таким чином, продукти у свідомості споживачів асоціюються з європейським стандартом, і попит на вищезазначену продукцію, на думку виробників, має зростати.

Значна кількість назв молочних товарів виникає у результаті онімізації апелювальної лексики. Так, 15% назв походить від одиниць, що викликають позитивні емоції, відчуття, романтичні явища навколишньої дійсності («Волошкове поле», «Білі береги», «Весела корівка», «Насолода», «Чудо», «Казкове молоко»). Близько 35% назв походить від апелювальних назв, що називають осіб у залежності від характеру і їхніх здібностей: «Агуша», «Карапуз», «Растішка», «Тёма», «Машенька», «Танюша», «Рицар», «Король Артур». Як бачимо, ці назви несуть позитивну конотацію і виконують не тільки рекламну, ідентифікаційну, але й сугестивну функцію.

Як показує аналіз, назви продуктів з'являються з урахуванням актуалізації адресата. Наприклад, «Дитячий», «Бєбі», «Карапуз», молочні каші «Малютка», «Малиш». Помічено також і використання слів та словосполучень, що притаманні молодіжному сленгу (йогурт «Клас!», морозиво «Прикол», «Тіп-Топ», «Бум»).

Часто назви продуктів представлені неологізмами, утвореними шляхом словотворчої деривації: «Растішка», «Агуша», «Живинка», «Смачненький фругурт», «Приз-ам», «Малюк-ам». Іноді назвами продуктів стають звуконаслідувальні слова і вигуки: «Тік-так», «Хрум-хрум», «Ух ти!». Останнім часом набули популярності назви з додаванням слова *плюс* (або відповідного символу +): йогурт «Мультиплюс», морозиво «Малина + суниця».

З метою реалізації рекламної продукції використовуються назви з різними словотворчими компонентами «популярності», які мають

символізувати високу якість пропонованої продукції: морозиво «Супер шоколад», «Люкс», «Браво».

Отже, можна зробити висновки, що розширення індивідуальних словотворчих можливостей обумовило появу онімів, які являють собою продукт вільної номінативної діяльності мовної особистості.

Список використаних джерел

1. Курушина М. А. Відономастичні моделі товарних знаків та номенів у сучасній українській мові: автореф. дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01 – українська мова / М. А. Курушина. – Х., 2007. – 17 с.
2. Осирко О. П. Номінація вина і пива у говірках Східного Поділля. Молодий вчений : зб. наук. праць. Львів, 2018. № 4 (1). С. 329–332.
3. Осирко О. П. Номінація молочних жирів у східноподільських говірках української мови. Science and Education a New Dimension. Philology : зб. наук. праць. Умань, 2018. № 6 (47). С. 48–51.

Inna Levenok, PhD, lecturer, Department Of
Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University

E-MENTORING IN TEACHING FOREIGN STUDENTS AS A NEW WAY OF ONLINE STUDY

Nowadays, studying at online mode requires from teacher-mentor more forces and ideas for education and giving knowledge, help or advice. “Mentoring” is a process of informal transfer of knowledge, social capital and psychological support, which are perceived as important for work and career or professional development; mentoring involves a long informal communication between a person with more experience and knowledge (mentor), and a person who needs them (protégé) [1].

The notion “E-mentoring” modern researches Jia Wang and Melika Shirmohammadi (Texas A&M University, USA) described it in a chapter of book “Education and Technology in a Changing Society”, as a “form of mentoring relationship which relies primarily on electronic means for communication between a mentor and a protégé”[3].

We note that we consider the educational and professional environment in a higher education institution as an environment in which educational, educational and research activities are interconnected, which contribute to the most effective Ukrainian-language professional communication of all subjects of the educational process: foreign students and teachers, medical workers. The socio-cultural environment of the institution includes educational, extra-curricular and educational activities of the university, which contribute to the most effective communicative and pedagogical interaction between foreign students and teachers-mentors, in which students are successfully involved in various types of educational and volunteer activities, which generally ensures development, self-development, and self-realization personalities of future doctors.

An important role in the adaptation of foreign students to the new socio-cultural environment, the formation of academic culture is played by leaders of foreign students or heads of community councils, who help students of their country adapt to new educational conditions in the new socio-cultural world, as well as teachers and, above all, teacher-mentors, mentors. A teacher-mentor should be an example for foreign students, constantly motivate and maintain interest in the future profession.

A survey was conducted among foreign students of research and experimental institutions aimed at determining the qualities that a teacher-mentor should possess. 60% of respondents noted that a mentor primarily has thorough knowledge, possesses a high level of communicative culture, the ability to empathize, takes into account the individual characteristics of students, and is a motivator.

For example, a student of Sumy State University Mpofu Guest Tinofara (Zimbabwe, Africa) notes that a mentor should be able to see the strengths and weaknesses of students, have good communication skills. There are certain differences between mentor teachers in Ukraine and African countries: African teachers are stricter and more demanding of students. Student Amarnath (India) believes that in India the authority of the teacher-mentor is high; Indian teachers-

mentors are very demanding, but compared to Ukrainian teachers-mentors, they do not allow for independent and creative self-expression of their own ideas [2].

So, traditional collaboration “mentor – student” raised a new way by using technologies, so e-mentoring allows participants to communicate at their own convenience and beyond time zones since it eliminates the need for them to be in the same place (location).

References

1. Bozeman, B.; Feeney, M. K. Toward a useful theory of mentoring: A conceptual analysis and critique. *Administration & Society* 39 (6): 2007, P. 719–739. doi:10.1177/0095399707304119.)
2. Левенок, І. С. Роль викладача-наставника у формуванні культуромовної особистості іноземного студента. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка. Випуск 2. 2018. С. 83-86.
3. Wang J., Shirmohammadi M. Tapping Social Capital through E-Mentoring: An Alternative Approach to Women's Career Development *Handbook of Research on Education and Technology in a Changing Society* (2 Volumes). Chapter 41. 2014.

M. Nabok, PhD of Philology, Department Of
Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University

M. Karim Wailun, student of MC.m-114, Tanzania

PEOPLE AND VIRTUAL REALITY

For a modern person, the «world» consists, as it were, of two «worlds» in which his life takes place – the real world and the virtual world. Moreover, the latter (Internet world) is not only that special world where you can get any kind of information, but also a communication environment and a living environment, a world where many of the same processes as in real society take place. As noted by some researchers regarding modern transformational processes in society, the very category «world» has undergone changes [1, p. 42].

The modern objective information and technical world poses the question: is a person in such a world able to get closer to «achieving the goal of his destination», will a person become more humane thanks to scientific and technical

activity? It is obvious that thanks to human technical activity, images of the modern world are formed. The new reality, which is based in its formation on advanced information and computer technologies, revealed to man the idea of virtual reality.

In general, «virtual identity», is ambiguous and has a number of synonyms, the meanings of which overlap only partially. The main meanings of the term virtual personality are as follows:

- 1) identifier for logging into the computer system (login, user name);
- 2) nickname used to identify the user in the electronic environment (user name, nickname);
- 3) an abstract representation of a person, which is used for his civil, legal and other social identification (passport number, personal code, fingerprints, DNA);
- 4) a computer program simulating intelligent behavior (robot, bot);
- 5) the same, but in combination with the body (android, cyborg);
- 6) a fictional person created by a person or a group of people, generating semiotic artifacts and/or described from the outside (virtual character, virtual persona);
- 7) any person, as he is perceived or modeled by someone; in other words, images or hypostases of a personality as something different from its essence (for example, «I» in its opposition to «self») [1].

Today's virtual person is a person collective Psychologists and sociologists believe that that the desire to get into the network is embedded in humans at the genetic level. Already today it is established that network social structures revive the genetic memory of the primitive society, about the absence of social and property hierarchy, privileges, division into «leaders» and «subordinates», about the possibility of existence in the life of the community of only partial or temporary leadership. Given this, the Internet can be considered as a model that resurrects some features of the primitive past, because all of the above exactly corresponds to the network ethics and the currently known structure of the Internet.

Rapid growth of the network and the creation of «electronic communities» appear as a reaction to the isolation of the modern subject society. The Internet compensates for the atomization process society, includes the genetic memory of original society, places a person in the extreme democratic virtual team.

A person who has become an active «user» begins to «write» his life according to the laws of the organization of an artistic text: he keeps «diary» entries, leaves comments, makes «notes», presents «photo reports». Human life has lost (dissolved) a certain amount of sacredness and privacy in social networks. Having received the opportunity to regularly be «on-line», a person became more public in his manifestations, sometimes began to think not only about the event, but about its «artistic» submission to the network (photographs, videos), that is, we can talk about the formation of a new «social reflex». It consists of a set of «personal pages», «diary entries» , photo reports, favorite video and audio recordings, comments on other people's photos, videos and notes.

In the space of virtual reality, any person can acquire desired attributes (age, gender, profession, new psychological and physiological traits, etc.). Therefore, a virtual person is the initial step in the formation by a modern person of the image of a new person of the future, and at the level of globalization. The peculiarity of this process is that it is perceived by a person at a subconscious level, as a response to modern changes in the worldview.

References

1. Гірський Є.А. Віртуальна особистість як жанр творчості. URL: <https://prochtenie.org/passage/24481> (дата звернення: 16.09.2022)
2. Крамаренко М.С. Віртуальний світ як новий простір самоздійснення людини. Вісник Адигейського державного університету. 2013. Вып. 4. С. 42–48. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fnm/program_5e563cd84120b.pdf (дата звернення: 17.09.2022).

M. Nabok, PhD of Philology, Department Of
Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University
M. Jonkelly Esili, student of MC.m-114, Tanzania

INTERNET ADDICTION AND ITS ROOTS

Internet addiction is one of the types of addictive behavior, along with alcohol addiction, drug addiction, gambling addiction, etc. Unlike alcohol and drug addiction, Internet addiction is entirely contained in the mental sphere (physiological addiction is not formed). However, it should not be considered that this form of addiction is less serious.

Internet addiction manifests itself in the space of communication. Lack of freedom in communication is the key problem for this form of addiction. The lack of communicative competence prompts young people to prefer modern technical means instead of direct communication, which reduce the emotional side of communication, distance communication subjects from each other, make them anonymous, and deprive communication of intimacy.

Internet addiction has social causes, so it makes no sense to convince Internet-addicted teenagers or young adults of the absurdity of their obsessive symptoms. This absurdity can be quite obvious to them, and then the impossibility of stopping intensive Internet communication leads them to lower self-esteem, loss of self-respect. The direct social basis of Internet addiction is the relationship of codependency in families.

The main symptoms of codependency include: a feeling of dependence on people; feeling trapped in a controlling relationship that humiliates you; low self-esteem; the need for constant approval and support from others in order to feel that you are doing well; the feeling of one's inability to change anything in a destructive relationship; the need for alcohol, Internet communication, work, sex, or any other external stimulants to distract from one's feelings; uncertainty of psychological boundaries; the feeling of oneself in the role of a martyr; feeling like a clown; inability to experience feelings of true closeness and love.

If you look carefully at the main characteristics of a codependent personality, you can find a typical pattern of behavior that is more typical for a two- or three-year-old child than for an adult.

If you are addicted, you:

- unable to distinguish their thoughts and feelings from the thoughts and feelings of others (you think and are responsible for other people);
- looking for attention and approval from others to feel good;
- feel uneasy or guilty when others «have problems»;
- believe that others see better than you, what is better for you;
- get annoyed or discouraged when things don't go as you would like;
- trying to prove to others that you are good enough to be loved;
- do not believe that you can take care of yourself;
- believe that any person can be trusted;
- idealize others and despair when they do not live as you hoped;
- you whine to get what you wanted;
- you feel that others do not appreciate or notice you;
- think you are not good enough;
- live as if you are a victim of circumstances;
- afraid to make a mistake;
- afraid to express your true feelings for fear of being rejected;
- you allow others to insult you without trying to defend yourself;
- you do not trust yourself and the decisions you make;
- experience difficulties alone with yourself;
- worry that you may be abandoned;
- fear your own anger;
- feel unable to change your situation or achieve modifications in yourself;
- think that someone has to change in order for you to change yourself [1].

A means of personal recovery from codependency can be described as follows: assume that there is a problem that you cannot solve with the resources and information you have today; explore the real causes of your problem; learn to

identify the symptoms of this problem according to the real situation in your relationship; stop blaming others for your problems; stop blaming yourself for your mistakes and imperfections; stop resorting to manipulation to get what you wanted; be ready to ask for what you want; learn to feel the fullness of your feelings and express all your feelings; take steps aimed at a more complete internal understanding of your feelings, values, needs, desires; determine your psychological boundaries in relationships with other people; to learn to be close to other people in order to receive the necessary information from them, to learn to live in the conditions of a flexible balance of the relationship of one's true «I» with other people [2].

So, using the Internet as a technical means of communication is not harmful in itself. If young people become addicted to the Internet – it's not about the Internet.

References

1. Литвиненко О. В. Інформаційні впливи та операції. Теоретико-аналітичні нариси: монографія. К.: НІСД, 2003. 240 с.
2. Machlup F. The Production and Distribution of Knowledge in the United States. Princeton, 1962. 283 p.

Секція 2

Діалог культур та формування поліетнічної толерантності

Абзал Кхан Абсана, студентка МЦ.м-107 ан, Індія
Науковий керівник: **А. В. Чернякова**, к. пед. н., доцент
кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Актуальність проблеми. Передбачаючи європейське майбутнє України, навчальні заклади виступають як потужні агенти змін у просуванні європейських цінностей. Аналіз наукових розвідок дає можливість

стверджувати, що європейські цінності є продуктивними інструментами – викладання, навчання, розроблення освітньої та мовної політики в умовах полікультурного освітнього простору. З огляду на окреслену тематику статті, особливої уваги потребує обговорення актуальних проблемних ситуацій, аналіз передового досвіду та історій успіху в процесі мовної підготовки, а також міждисциплінарних теоретичних внесків у популяризації європейських цінностей серед студентства у Сумському державному університеті.

Останні наукові дослідження на кафедрі мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету саме і спрямовані на висвітлення можливостей та шляхів імплементації європейських цінностей на уроках української мови як іноземної в контексті Європейської інтеграції. Важливо зауважити, у рамках реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – **EUROVALID**) заплановано спрямувати дослідницьку та навчальну діяльність за активної участі студентів, молодих науковців та освітян.

На тлі подій в Україні дослідження ціннісних орієнтацій студентів показало найбільшу важливість цінностей незалежності, демократії, поваги прав та свобод українського простору, а також особистого благополуччя громадян, зокрема: сім'я, здоров'я, освіта, кар'єра і самореалізація, матеріальний добробут і достаток, особиста безпека і особиста свобода. Важливим завданням сучасної освіти є імплементація базових цінностей Європейського Союзу в навчальні програми з урахуванням міждисциплінарного підходу – повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права, повага до прав людини, толерантність, міжкультурний діалог.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти шляхів вкорінення й поширення європейських цінностей в українському освітньому просторі розглядаються у працях цілого ряду вітчизняних вчених, педагогів і

практиків. Етичні цінності сучасної університетської освіти представлені у наукових розвідках дослідниці Н. Бойченко [1; 2]. Дослідження ціннісних орієнтацій іноземних студентів в умовах університетської освіти в Україні представлено у працях Н. Пилипенко-Фріцак, О. Тупахіної, А. Чернякової [3; 4].

Визначення мети дослідження. Враховуючи актуальність проблеми та недостатній рівень її дослідження, ставимо за мету висвітлення сутнісних особливостей процесу імплементації європейських цінностей у процесі навчання студентів-іноземців у контексті європейської інтеграції в освітній простір, зокрема на заняттях з української мови як іноземної та у процесі міжкультурної комунікації в умовах полікультурного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз публікацій дав можливість виокремити 6 базових цінностей Європейського Союзу – повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права, повага до прав людини. З упевненістю можна стверджувати, що це світоглядні принципи, які є близькими та зрозумілими кожній людині [3].

З метою популяризації європейських цінностей серед іноземних студентів на базі СумДУ викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян СумДУ організовано заняття, спрямовані на вирішення низки проблем, з якими стикаються іноземні громадяни під час міжкультурних контактів: 1) вивчення цінностей та особливостей українського населення; 2) попередження дезадаптації в іншомовному середовищі; 3) запобігання різноманітним проявам насильства, дискримінації, сегрегації, булінгу; 4) пропагування європейських цінностей; 5) популяризація мультикультурності та мовного різноманіття, розвиток мовних навичок, зміцнення взаєморозуміння між окремими людьми і цілими народами та відзначення тим самим важливості вивчення мов [4, с. 317-336].

Очевидно, в Україні мовна політика має проводитися з огляду на перспективу євроінтеграції. Інтеграція України у Європейський Союз

сприятимуть шляхи реалізації мовної політики ЄС та популяризації європейських цінностей міжкультурного діалогу на засадах толерантності.

Оскільки сучасне суспільство характеризується мультикультуралізмом, то проблема формування міжкультурної толерантності іноземних студентів під час навчання у ВНЗ України є актуальною. Носіями такої культурної різноманітності є представники різних етнічних спільнот, які складають етнонаціональну структуру поліетнічного, зрештою – багатокультурного суспільства. Саме використання таких інтерактивних методів роботи як майстер-класи у мовній підготовці в багатонаціональному колективі, сприяють формуванню єдності, вчать учнів жити у світовій спільноті, керуючись принципами соціальної справедливості та толерантності.

Аналіз змісту та напрямів діяльності, досвіду німецької європейської некомерційної організації CRISP (Crisis Simulation for Peace) дає можливість більш ґрунтовно проаналізувати інноваційні інтерактивні методи навчальної та виховної роботи як симуляційні ігри, які орієнтовані на формування європейських цінностей [5]. Симуляційна гра – це модель реальності, яка відтворює певний конфлікт або складну ситуацію й дає змогу учасникам і учасницям експериментувати з рішеннями в безпечному середовищі. У центрі гри – проблема, яку потрібно розв'язати спільними зусиллями.

З 2007 року члени CRISP працюють у сфері громадянської освіти та врегулювання соціальних конфліктів, дискримінації, сегрегації в полікультурному середовищі в Європі. Через свої проєкти вони прагнуть сприяти культурі демократії та розумінню принципів толерантності. Їхні цілі – сприяти міжнародному та міжкультурному взаєморозумінню, толерантності та демократичним цінностям, особливо в районах і регіонах, уражених конфліктом. Завдяки цьому вони підтримують культуру ненасильницького вирішення конфліктів. Їхня діяльність зосереджена на навчальних семінарах та тренінгах з управління конфліктами та громадянської освіти. Завдяки використанню симуляційних ігор, збагачених елементами рольової гри, CRISP має на меті сприяти самоорганізації,

цілісній та дуже практичній культурі навчання. Основною цільовою групою CRISP є молоді люди та організації громадянського суспільства, зацікавлені в інтерактивних методах навчання на основі досвіду вирішення проблемних ситуацій у співпраці.

Оскільки співпраця є одним із ключових компонентів симуляційних ігор, вони пропонують гарну можливість швидко налагодити контакт з людьми різних національностей. Згідно з методикою тренерів симуляційних ігор дидактичний принцип усіх ціннісно-орієнтованих симуляційних ігор полягає у створенні ситуацій, у яких від учасників вимагається не лише приймати рішення самостійно, але й зіткнутися з наслідками власних та чужих рішень.

На уроках з української мови в онлайн-форматі викладачі успішно використовують симуляційні ігри, які рекомендовані тренерами CRISP. Досвід апробації симуляційних ігор, засвідчує ефективність у формуванні та закріпленні таких навичок: соціальна інтеграція та справедливість в освіті, розуміння основних принципів толерантності, демократична свідомість, гендерна рівність тощо.

Важливо додати, що симуляційні ігри, засновані на гуманістичних цінностях, висвітлюють різні аспекти, залежно від загальної мети навчання та цільової групи: від динаміки процесів прийняття рішень, розробки стратегії та відображення акторів до переживання особистої конфліктної поведінки в стресові ситуації. З власного практичного досвіду підтверджуємо, що окреслені технології впливають на просування європейських цінностей у міжкультурній комунікації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У нашому дослідженні увага зосереджена на важливості імплементації європейських цінностей у навчанні іноземних студентів у контексті європейської інтеграції в освітній простір. Основним вектором розвитку України та її національної системи вищої освіти є євроінтеграція. Таким чином, Сумський державний університет реалізує ідею європейського університету в орієнтованості на

інновації, заснованих на міцних демократичних традиціях, академічній свободі, атмосфері творчості та публічності, формуванні європейських цінностей. Орієнтація на європейські цінності необхідна для створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти.

Отже, ефективним у навчальному процесі є використання інноваційних методів навчання, таких як тренінги та симуляційні ігри, на часі в онлайн-форматі. Аналіз досвіду діяльності в окресленому напрямі європейської некомерційної організації CRISP дозволив окреслити можливості впровадження прогресивних ідей на практиці у процесі реалізації трирічного Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» (EUROVALID), яка можлива за підтримки ЄС, результати реалізації якої стануть предметом подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Бойченко Н. М. Етичні аспекти університетських цінностей. Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. К. : ВЦ «Київський університет», 2014. № 1. С. 37–43.
2. Бойченко Н.М. Етичні цінності сучасної університетської освіти: філософська рефлексія. Автореферат дисертації...доктора філол. наук. Київ. 2016. 20 с.
3. Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 28-29 травня 2021) / за ред. О. Тупахіної. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 182 с.
4. Chernyakova, A. V., Pylypenko-Fritsak, N. A. (2021). Effective Cross-cultural Communication as a condition for adaptation of foreign students in the context of Strategy of Intercultural development of the Sity. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 317-336. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-42>
5. Simulation Games in Civic Education. (2007-2020). Retrieved from https://crisp-berlin.org/fileadmin/SIMULATIONS/Portfolios/CRISP_Portfolio_EN.pdf

ДЕЯКІ ПРИЧИНИ ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Міграційні процеси, що охопили країни й континенти, створюються умови для формування світового освітнього простору. Навчання іноземних студентів у ЗВО в Україні є важливим аргументом, що підтверджує сприйняття держави як рівноправного партнера у системі освіти «без кордонів».

Попри обраний напрям фахової підготовки, іноземні студенти стикаються з гострою проблемою комунікації, що значно ускладнює процес адаптації. Тож, важливим завданням є прискорити й активізувати процес вивчення української мови.

Мета мовної підготовки іноземних громадян полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні комунікативних потреб студентів у різних сферах спілкування: науковій (для отримання відповідної фахової підготовки); суспільно-політичній та соціокультурній (для адаптації до нових умов життя, особистісного зростання, формування ширшого уявлення про світ і умови співіснування в ньому); побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя) [1]. Окрім цього, спілкування з носіями інших релігійних, політичних, культурних традицій сприяє вихованню гармонійної особистості, здатної до міжкультурного діалогу.

Рушійною силою вивчення мови для багатьох іноземних студентів стає особиста зацікавленість в пізнанні того чи іншого явища, події, процесу тощо. Спершу вони намагаються виокремити спільні та відмінні риси життя у своїй країні та Україні, згодом процес пізнання і порівняння охоплює питання історії, культури, вірувань, традицій. І тут у пригоді можуть стати краєзнавчі матеріали, залучення яких допоможе не лише дати відповіді на

їхні запитання, а й значно розширити уявлення про світ, дати поштовх до особистісного розвитку.

Краєзнавство є невід'ятним компонентом як історичної освіти, так і світогляду, засобом комплексного виховання. Процес пізнання починається з того, що доступніше розумінню, зі спостережень над тим, що видніше, відчутніше. Тож, початкові уявлення про природу, суспільство, про їхній розвиток та взаємозв'язок виникають із власне краєзнавчих уявлень. Студенти приїжджають до незнайомої їм країни, міста, стикаються з новими реаліями життя, тому дуже важливо дати їм інформацію про історію регіону, де вони навчаються. Це дозволить розширити світогляд, набути нових знань і допоможе швидше адаптуватися у новому середовищі. Такі знання можуть мотивувати до глибшого опанування мовою як засобом спілкування, а також розуміння, усвідомлення своєї та нової культури. При використанні міждисциплінарних зв'язків краєзнавство може стати інструментом міжкультурної комунікації, адже не лише підвищує зацікавленість у вивченні мови, а й виховує інтерес до історії та сьогодення.

Краєзнавчі матеріали дуже зручні для аналізу, корисні як різноманітні приклади, у той самий час вони змушують студентів замислитися щодо багатьох питань життя. При підготовці таких матеріалів дуже важливі критерії відбору текстів та завдань до них [2, с. 13]. З точки зору змісту студентам цікаво аналізувати тексти, що розкривають природні особливості даної місцевості, її історію, національні традиції: про географічні назви (топоніміка); про людей, їхні імена та прізвища (антропоніміка); про назви ярів, гайків і лісків тощо (мікротопоніміка). При використанні краєзнавчого матеріалу необхідно дотримуватись індивідуального підходу до студентів, водночас – через мову об'єднувати їх спільним прагненням дослідити прояви полікультурності світу і співіснування відмінного в окремо взятому регіоні.

Тож, використання краєзнавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної сприяє поглибленому вивченню мови, задоволенню різних комунікативних потреб, допомагає у розв'язанні проблем соціально-

психологічної адаптації, а також у формуванні психології толерантності до представників різних культур. Останній принцип реалізується через виховання особистостей, «відкритих до сприйняття інших культур, здатних цінувати свободу, поважати людську гідність та індивідуальність, запобігати конфліктам або розв'язувати їх ненасильницькими засобами» [3, ст. 4].

Список використаних джерел

1. Ушакова Н., Тростинська О.М. Вивчення української мови студентами-іноземцями : концептуальні засади. Теорія і практика української мови як іноземної. 2014. Вип. 9. С.12-21.
2. Алексеєнко І. В. Реалізація краєзнавчого компоненту змісту навчання іноземної мови у старшій школі (на матеріалі елективного курсу з англійської мови). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2013. Вип. 32. С. 12-14.
3. Декларація принципів толерантності. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf> (дата звернення: 19.09.2022).

Г. В. Дядченко, к.філол.н., старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет.
О. Йолдашова, студентка СМ-102і, Туркменістан

КУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ ТУРКМЕНИСТАНУ

Культура – це невичерпне джерело сили, вона сприяє формуванню національних особливостей кожного народу, це духовний місток зближення. Туркменістан – давнє місце культурного і духовного відродження, що об'єднує різні культури. Це створило умови для впливу розвиненої туркменської культури на культуру різних народів світу. Разом з тим, культура народів світу також вплинула на збагачення культурної спадщини Туркменії, яка перебуває в центрі уваги світової науки, є країною, багатою сотнями архітектурних і археологічних пам'яток, культурних і духовних цінностей, які увібрали тисячолітню історію. У період розквіту стародавніх туркменських держав Маргуш, Парфія, Гараханли, Газнали, Сельджуки,

Конья наші предки збагатили світову науку, культуру та мистецтво зразками найвищого рівня [1].

Нині в нашій країні будується багато споруд культурного призначення. Творчість майстрів культури й мистецтва постійно вдосконалюється. Вони мають дуже широкі можливості розвивати національну архітектуру нашої рідної країни, прикрашати споруджувані будівлі чудовими витворами свого натхнення. Серед результатів такої діяльності – архітектурний розвиток столиці Туркменістану Ашхабада, наприклад, його занесення до Книги рекордів Гіннеса як «Ашхабад з білим мармуром» [3]. Крім того, одним із найбільших внесків Туркменістану у світову культуру є кінь-теке. А дивовижні туркменські килими, які мають тисячолітню історію, цінуються у всьому світі. Це чудовий витвір мистецтва. Так, відомий мандрівник Марко Поло стверджував, що туркменський килим вважається найкрасивішим килимом у світі.

Національні традиції, закони й звичаї туркменського народу формувалися тисячоліттями. Насправді неможливо уявити наше національне надбання без танців і музики. Туркменські танці розкривають бажання людського серця і душі через танцювальні рухи. Серед них можна відзначити такі танці, як «Білезик», «Їхмил», «Горщичка», «Черек закрив хліб». Вони демонструють оригінальність, порядність і ніжність туркменської дівчини. Свою майстерність, артистизм і працьовитість туркменські наречені демонструють у танцях «Чорек ядиди» та «Халичі гарні». «Кушдепді» – національний танець туркменського народу, який має особливе значення. Це старовинний швидкий танок, який зберігся нині як ритуально-розважальна частина свят. Його танцюють чоловіки та жінки будь-якого віку. За давніх часів танець «кушдепді» був частиною ритуального обряду *zikra* – поминання Бога [2, с. 127].

Туркмени – народ, який любить святкувати весілля з розмахом. Весілля в Туркменії бувають найрізноманітнішими, такими як весілля немовлят, весілля в шапочках, весілля на зуби, весілля в обрізанні, весілля в житті

тощо. Туркменське весілля неможливо уявити без національного одягу, витканого з блискучого пурпурно-зеленого полотна з червоним орнаментом, а також хустки. Сукні туркменських наречених також мали свої особливості крою тканини та дизайну, за котрими вони повністю відрізнялися від одягу решті гостей. Одним із ритуалів, який проводять туркменські наречені на весіллі, є бісероплетіння. Готуючись до весілля, туркменські дівчата шують собі ритуальний одяг, прикрашений різними візерунками, національні шапочки-тюбетейки. Це роблять не всі, а тільки ті дівчата, хто вміє це робити.

Туркменський національний одяг має унікальний характер, не схожий на інші народи Середньої Азії за способом якісної обробки тканин. Коміри сорочок наречених – це довгі коміри, а коміри чоловічих сорочок – «Ударний комір», «Низький комір», «Подвійний комір». Туркмени носять національний одяг в основному за віковими особливостями.

Починаючи будь-яку справу, туркмени зазвичай керуються туркменізмом, або забобонами. Ці забобони також знаходять свій вияв при виготовленні національних костюмів. Крім того, у народі збереглися повір'я, пов'язані з днями тижня. Наприклад, у п'ятницю треба постаратися завершити всі справи. Цього дня також небажано переїжджати в інший будинок. У суботу не можна починати кроїти новий одяг.

Культурна взаємодія, обмін знаннями між представниками різних національностей є взаємно корисним і плідним. Живе особистісне спілкування, побудоване на взаємній повазі та знанні традицій народу, є запорукою успішної комунікації, у тому числі в навчальному процесі.

Список використаних джерел

1. Бердымухамедов Г. Культура – бесценное сокровище народа. Ашхабад : Туркменская государственная издательская служба, 2014.
2. ХайдароваБ. Г., Сигунов А.А. Танец – зеркало народной души. Секція: Духовні витоки сучасного суспільства. Том VII. VIII Міжнародна науково-технічна конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Хімія та сучасні технології», Дніпро, 26-28 квітня, 2017. С. 127–128.
3. Berdimuhamedow G. Medeniyet halkyn kalbydyr. Ashgabat, 2019.

Елізабет Рой Алка, студентка МЦ.м-727, Індія
Науковий керівник: Н. А. Німенко, викладач
кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ЗВО

Серед викликів сучасного світу особливої актуальності набуває питання міжнаціонального спілкування. Гострота міжетнічних конфліктів спровокована багатьма чинниками, як то: руйнування соціально-економічних, політичних, ідеологічних взаємозв'язків; злочинна активізація воєнних конфліктів; ігнорування конфесійних та національних інтересів тощо. Одним зі шляхів розв'язання цієї проблеми є виховання поліетнічної толерантності на основі діалогу культур.

Відповідно до Декларації принципів толерантності, прийнятої ООН у 1995 році, «толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань» [1, ст. 1]. Толерантність визначається, у тому числі як цінність і норма громадянського суспільства.

Студентське середовище – це одна з найбільш інтенсивних зон міжетнічних контактів. Студентський вік являє собою кризовий перехід між юністю та дорослістю [2]. Саме у цей час відбуваються багатовимірні трансформації особистості, формується доросла самоідентичність, змінюється ставлення до світу. У цьому віці молоді люди вже можуть виступати в ролі транслятора своєї етнічної спадщини, одночасно – забезпечувати інтеграційні процеси, формувати свідоме ставлення і розуміння особливостей міжкультурного спілкування, розвивати діалог культур. Це можливо тоді, коли є знання і розуміння культури іншого народу – крос-культурна грамотність, а завдяки комунікації відбувається національна самоідентифікація і формується стійке уявлення права кожного

на самовизначення. Завдяки цьому легше відбувається і крос-культурна адаптація [3, с. 35].

Ця проблема особливо актуальна для іноземних студентів, які змушені пристосовуватися до життя в іншій країні, нових соціально-економічних умов, культурних традицій, іншомовної комунікації. Дуже часто освітній процес проходить у багатонаціональних групах, що також накладає відбиток на формування особливого ставлення до оточення. Загалом, саме у студентському середовищі має формуватися та поширюватися міжнародна політика. Саме тут має формуватися загальна система цінностей та установок, що забезпечує єдність багатонаціонального суспільства. Це і є однією з актуальних задач системи вищої освіти – цілеспрямовано формувати стандарти крос-культурної комунікації на основі принципів толерантності, зафіксованих у відповідному документі.

Вивчення, розуміння та прийняття іншої національної культури – вимога часу. Толерантність має стати культурною нормою поведінки у суспільстві. Справжня культура міжнародного спілкування, співпраці та взаємодії між народами може виникнути лише на основі розкриття духовно-морального потенціалу кожної нації, обміну досвідом соціального та культурного розвитку, на основі реалізації ідеалів свободи, справедливості та рівності.

Сьогоднішнє студентство як майбутня інтелектуальна еліта країни може стати активним провідником ідеї мультикультурності та толерантності, гарантуючи цим стабільний розвиток суспільства.

Список використаних джерел

1. Декларація принципів толерантності. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf> (дата звернення: 19.09.2022).
2. Жданюк Л. О. Соціально-психологічні особливості студентського віку. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/4_5_33_34_s/Bulletin_4_5_33_34_2017_Lyudmila_Zhdanyuk.pdf (дата звернення: 25.09.2022)
3. Вечерок О.М., Максименко Н. В., Скальська С.А. Крос-культурна адаптація іноземних студентів як складова навчально-виховного процесу. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/13495/1/Vecherok_Kros_kulturna_adaptaciy_a.pdf (дата звернення: 02.10.2022)

Кумар Маніш, студент МЦ.м-116 ан, Індія
Науковий керівник: Чернякова А. В., к.пед.н., доцент
кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Актуальність проблеми. Дослідники процесів суспільного розвитку різних країн все частіше звертаються до аналізу феноменів, які, попри розгортання глобалізації, зберігають свою самобутність, а їхня дія проявляється різноаспектно. Серед таких феноменів – культурне розмаїття. Носіями такої культурної різноманітності є представники різних етнічних спільнот, які складають етнонаціональну структуру поліетнічного, зрештою – багатокультурного суспільства, зокрема освітнього простору.

Останні наукові розвідки на кафедрі мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету саме і спрямовані на висвітлення можливостей та шляхів формування міжкультурного діалогу з урахуванням культурного розмаїття на уроках української мови як іноземної в контексті Європейської інтеграції. Слід додати, ще більш актуальною стане дослідницька діяльність з окресленої теми у рамках реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – EUROVALID) за участі студентів, молодих науковців та освітян.

Безумовно, за зростання напруги у міжетнічних стосунках актуалізується питання пошуку засобів її пом'якшення і подолання, а якщо будуть вибудовані адекватні механізми, то й запобігання їх виникненню [2]. Ми вважаємо, результативним може стати такий пошук у сфері міжкультурної взаємодії на заняттях з української мови. На думку дослідника В. Євтуха, оскільки міжкультурний діалог є одним з визначальних чинників у цій взаємодії, то він, за умови адекватного його застосування, стає дійовим фактором у досягненні цієї мети. До речі, саме на дієздатність

міжкультурного діалогу у вибудовуванні системи толерантних відносин у поліетнічному освітньому середовищі звертають увагу як міжнародні організації (Рада Європи, Європейський Союз, ОБСЄ), так і Міністерство освіти і науки України, постійно організовуючи «круглі столи», семінари, конференції.

Важлива роль у формуванні міжкультурного діалогу на засадах толерантності й демократії як важливих європейських цінностей надається студентам, науковцям та представникам різних етнічних спільнот, освітнім мігрантам, які навчаються в Сумському державному університеті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх публікацій з проблем утвердження європейських цінностей сучасної університетської освіти дав можливість стверджувати, що основні аспекти висвітлено у працях українських і закордонних учених. Окремі аспекти шляхів вкорінення й поширення європейських цінностей міжкультурного діалогу в українському освітньому просторі розглядаються у працях цілого ряду вітчизняних вчених, педагогів і практиків [1; 3].

Феномен міжкультурного діалогу висвітлено у статті В. Євтуха «Міжкультурний діалог: ефективний конструкт інтегративного розвитку поліетнічних суспільств» [2].

Визначення мети дослідження. Враховуючи актуальність проблеми та недостатній рівень її дослідження, ставимо за мету висвітлення сутнісних особливостей організації міжкультурного діалогу у процесі навчання студентів-іноземців на заняттях з української мови як іноземної та у процесі міжкультурної комунікації освітніх мігрантів в умовах полікультурного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проєкт «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» спрямований на реалізацію одного з ключових моментів соціальної інновації політики соціального згуртування ЄС – міжкультурного діалогу та соціальної рівноправної інклюзії. Висвітлимо

зміст поняття «міжкультурний діалог». На думку авторитетного науковця В. Євтуха, досить вдале узагальнююче визначення (особливо з уваги на можливість практичного застосування) міститься в документах Ради Європи. Міжкультурний діалог – це «відкритий і сповнений поваги обмін поглядами між індивідами, групами з різним етнічним, релігійним та лінгвістичним походженням і спадщиною на основі взаємного порозуміння» [2].

З метою сприяння міжнаціональному та міжкультурному порозумінню, толерантності та популяризації європейських цінностей серед іноземних студентів на базі СумДУ викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян СумДУ створено відкриту освітню платформу «European Cross-Cultural Studies». Запровадження студій спрямоване на вирішення низки проблем, з якими стикаються іноземні громадяни під час міжкультурних контактів: 1) недостатнє знання культурного етикету, традицій, звичаїв українського народу, мови; 2) вивчення цінностей та особливостей українського населення; 3) попередження дезадаптації в іншомовному середовищі; 4) запобігання різноманітним проявам насильства, дискримінації, сегрегації, булінгу; 5) формування крос-культурної компетентності українських та іноземних студентів; 6) формування етнокультурної компетентності та культури взаєморозуміння в процесі крос-культурної взаємодії; 7) пропагування європейських цінностей; 8) популяризація мультикультурності та мовного різноманіття, розвиток мовних навичок, зміцнення взаєморозуміння між окремими людьми й цілими народами та відзначення тим самим важливості вивчення мов [3, с. 317-336].

Згідно з результатами навчальної роботи, найпродуктивнішою формою занять з української мови як іноземної, є тренінг міжкультурного спілкування. Креативними методами мовної підготовки з полікультурними групами є майстер-класи з виготовлення символічних поробок у дусі діалогу культур, наприклад, «Полотна миру». На полотні студенти висловлюють власний погляд на поняття «толерантність» різними мовами. Мета тренінгових занять з елементами арт-терапії: популяризація

мультикультурності та мовного різноманіття; виготовлення соціальної реклами; розвиток мовних навичок, які сприяють взаєморозумінню між студентами різних національностей та культур. Мовне різноманіття – це інструмент досягнення кращого міжкультурного розуміння.

Ще однією продуктивною практикою міжкультурного діалогу є відзначання святкових подій. Прикладом може слугувати ініціатива проведення онлайн занять, на яких студенти різних груп, представники різних країн висловлюють свої думки, погляди щодо певної теми. Так, 26 вересня 2022 року у рамках Європейського дня мов було проведено заняття в онлайн-форматі під керівництвом викладачів Пилипенко-Фріцак Н.А. та Чернякової А.В. з теми «Європейський день мов – свято, що єднає країни», у якому узяли участь іноземні студенти – учасники гуртка «Нащадки Гіппократа» та студенти груп МЦ.м-107 і МЦ.м-116. До навчально-виховного заходу студенти підготували презентацію, представили доповіді про історію та мету свята, про найбільш поширені мови та мови, що знаходяться на межі зникнення. Прикрасою заходу стали малюнки студентів Абзал Кхан Абсани (гр. МЦ.м-107), Кумар Маніш (гр. МЦ.м-116), Гавісіддаппа Карібасамма Гаанастрі (МЦ.м-129), Дуппала Сай Прітам (МЦ.м-129), Саін Джатін (МЦ.м-129), які презентували своє бачення багатого мовного та культурного розмаїття Європи, необхідності зміцнення міжкультурного розуміння. Малюнок студентки Абзал Кхан Абсани з Індії представлено у статті (Див. рис.1).

Рис.1. Міжкультурне різноманіття мов

Висновки й перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, згідно з результатами цієї розвідки важливим підходом євроінтеграції в освіті є імплементація європейських цінностей міжкультурного діалогу, толерантного спілкування, гендерної рівності, поваги до людей різних культур і національностей, зміцнення міжкультурного розуміння у процесі мовної підготовки іноземних студентів з урахуванням реалій сьогодення, тобто проведення занять в онлайн-форматі.

Ефективним у навчальному процесі є використання інноваційних методів навчання, таких як тренінги, інтерактивні методи навчання, зокрема проведення свят з використанням медійних технологій онлайн-платформ Meet (презентації), проведення творчих конкурсів малюнків, есе серед студентства.

Предметом подальших наукових розвідок стануть шляхи імплементації кращих європейських практик у формуванні міжкультурного діалогу з урахуванням дистанційних форм навчання.

Список використаних джерел

1. Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 28-29 травня 2021) / за ред. О. Тупахіної. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 182 с.
2. Євтух В. Міжкультурний діалог: ефективний конструкт інтегративного розвитку поліетнічних суспільств. Політичний менеджмент. № 3. 2008. С. 3–13.
3. Chernyakova, A. V., Pylypenko-Fritsak, N. A. (2021). Effective Cross-cultural Communication as a condition for adaptation of foreign students in the context of Strategy of Intercultural development of the City. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 317-336. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-42>

ПОНЯТТЯ «СВОЄ – ЧУЖЕ» В СИСТЕМІ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ (на основі відгуків іноземних студентів)

Досліджували це питання М. Костомаров, П. Куліш, М. Драгоманов, І. Франко, на сучасному етапі – В. Топоров, Л. Дунаєвська, М. Наєнко, С. Козак, М. Гримич, Е. Касперський та ін. Зокрема, вчені говорили про особливе значення понять «своє» і «чуже» у міфологічній свідомості, де «чуже» визначалося як відмінне, не схоже на «своє», а поняття «своє» встановлювалось через відчуття взаємототожності, взаємозалежності різних людей до широкої спільноти. Відтак, способом розпізнання «чужої» людини у міфологічній свідомості стає ототожнення її з певним міфічним персонажем. З розвитком людської свідомості це поняття набуло ширшого значення. Поняття «своє – чуже» за А. Швецовою, має таку структуру: контактність, спільність уявлень, спільність реакцій, комплекс національної відрази» [8, с. 107]. Саме в цій структурі як складові характеру знаходять свій вияв честь, мудрість, шляхетність, мужність, свобода, почуття родинного обов'язку, відношення до землі, утверджуючи духовну й мілітарну стійкість особистості.

На кафедрі мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, ми ознайомлюємо іноземних студентів з країн Африки, Близького Сходу з українськими народними думами та піснями, здійснюємо порівняльну характеристику з їх народною творчістю. Відтак, поняття «своє–чуже» ми розглядаємо на матеріалі української народної думи «Маруся Богуславка». У процесі такого ознайомлення відбувається взаємообмін національними культурними цінностями, з'ясовуються психологічні особливості народу, природа національного характеру, основи суспільного та особистісного ідеалу, що є важливими складовими у розумінні прикметних рис характеру кожного окремого народу.

У такому разі, шляхетність як характерну рису українського народу у думі «Маруся Богуславка» розглядаємо крізь призму контактність, спільність реакцій, комплекс національної відрази. Коріння її порядності та ушляхетненості криється у способі та ладі життя українського селянства, серед якого вона виросла. Як зазначає Д. Донцов, що сама «шляхетна справа ушляхетнює й нешляхетну людину», бо саме такій людині властива «честь, цебто вірність своєму ідеалові безкорисна служба своїм правилам життя» [2, с. 159]. Зауважуємо, що Маруся довгий час перебувала на чужій землі. На перший, погляд її нічого не пов'язувало з рідним краєм. Та попри це, вона розпізнається як «своя» відносно України й «чужа» відносно Туреччини, бо вирізняється зі світу, в якому вона живе. У такому разі в її діях і вчинках, в її свідомості досить виразно заявляє про себе комплекс національної відрази. Ці відмінності полягають у тому, що вона не байдужа до невольників, які сидять у «кам'яній темниці», бо то «свої», з того краю, з якого і вона сама. Та відчуття спорідненості могло б втратитися за довгий час перебування у розкошах, «не у тому світі». Але Маруся Богуславка не втратила його, бо національна ідея не згасла в її думках, помислах, свідомості. Ця ідея заснована на зв'язку, спорідненості зі своїм народом, на спільності прагнень, почуттів, обов'язку і т.д. Відчуття співпереживання, бажання допомогти семистам казакам-невільникам виходять на перший план уже на самому початку думи: Гей, то дівка-бранка, / Маруся, попівна-Богуславка, / А все добре дбає, / До кам'яної темниці прибуває» [7, с. 126].

Тож, прослухавши думу «Маруся Богуславка», африканські студенти сприйняли образ героїні як своєрідний образ-переживання, що є типовою картиною духовного світу людини з теплих країн, де під впливом кліматичних умов (і не тільки), формувалося тонке відчуття людиною навколишнього світу. Тому вони співпереживають як невольникам, які «тридцять літь у неволі пробувають / Божого світу, сонця праведного у вічі собі не видають» [7, с. 24], так і Марусі Богуславці, яка «до темниці прихожає, Темницю відмикає / Всіхъ козаківъ / Біднихъ невольниківъ / На

волю випускає» [7, с. 24]. Студенти з Близького Сходу сприймають образ Марусі Богуславки в іншій площині. Їх увага зосереджена на її діях, а саме, на звільненні своїх земляків й тому, що вона не втекла разом із невільниками. Такий вчинок українки студенти пояснюють її мудрістю і далекоглядністю. Наприклад, курд Абдерахім (Туреччина) зазначає: «Дуже добре вона зробила, що відпустила земляків. А що не пішла з ними, теж добре. Коли б втекла з козаками, то султан обов'язково їх наздогнав би й знищив усіх. Та оскільки вона залишилася, то була вірогідність того, що він цей вчинок їй пробачить. Таким чином козаки успішно дістануться на рідну землю» [7, с. 209]. Гьокальп Кайяпінар з Туреччини, аналізуючи образ Марусі, зауважує, що жінка для чоловіка-турка має належати тільки йому, він ніколи не допустить зради. І якби Маруся втекла від султана, то смерть для неї була б неминучою. «Зрадила його – то зрадила все навколо себе» [7, с. 210]. Розуміння поняття «кохання» в турецькій мові відтворено в лексемах як почуття aşk (кохання → ерос), sevda (кохання → часто символізує нерозділене кохання), sevgi (кохання → симпатія), ruh (душа), gönül (серце / душа) і kalp (серце → у фізіологічному значенні) [5, с. 210]. В турецькому менталітеті переважає конотація «лікування/зцілення/вивільнення від страждань та суму».

Коли увагу студента з Туреччини привертає образ Марусі Богуславки як мудрої, відданої жінки своєму султанові, яка заспокоює його серце, лікує душу, звільняє від страждань, то Мухаммад Абу Хамеда з Йорданії захоплений її сміливим вчинком. Для нього вона є прикладом для наслідування. «Ця дівчина не забула свою Батьківщину, – говорить студент, – ризикуючи своїм життям, вона відпускає невольників-українців додому. Вона дуже хоробра» [4, с. 90]. Аналізуючи народну думу, студент робить висновок про те, що цей народний твір потрібно вивчати у школі. Звертає увагу Мухаммад й на те, що героями українських народних дум є прості українці з глибоким внутрішнім світом. «У нас в Йорданії – зауважує студент, – в піснях возвеличуються образи короля, генерала, керівника, але

ніяк не простих, звичайних людей. Українці ж бережуть в пам'яті подвиги славних козаків, возвеличують їх у піснях. Хоробрими є не тільки чоловіки, але й дівчата» [4, с. 90].

Захоплюючись мужністю Марусі Богуславки, студенти звертали увагу й на музичний ритм думи. Так, наприклад, в українських мелодіях студент Інносент з Танзанії відчув красу внутрішнього світу українців. Він, буди студентом медичного факультету, запропонував використовувати українські мелодії «для пацієнтів неврологічних відділень, загальної терапії, тому що думи сповнені оптимізмом, приємними, спокійними звуками» [6, с. 6–7].

У думі колективну свідомість в системі «свій», «рідний» презентують сімсот козаків і Маруся Богуславка. Саме колективізм дій і вчинків є прикметною рисою національного характеру народів арабського світу. Тому ментальний зв'язок дівки-бранки з козаками студенти глибоко відчують. В аналізі думи ми звертаємо увагу на те, що побіжна суперечність між невірниками й Марусею, коли козаки хибно витлумачили мету візиту «дівки-бранки», одразу знімається признанням Марусі. Далі за сюжетом твору автори моделюють абсолютну взаємодію, взаємодопомогу, взаємодовіру між колективним та індивідуальним, їх спільну підтримку та взаємодоповнюваність. На це вказує й В. Азьомов: «Не протистояння, виснаження, розділення й кінцева здача позицій, як не раз бувало на крутих поворотах української історії, – у думі переконливо пропагується гармонійне поєднання особистого й громадянського, індивідуального й колективного, їх підпорядкування суспільним інтересам. Так момент ослаблення, розділення й поразки стає залогом міцності, єдності й перемоги» [6, с. 39]. Так поглиблюється розуміння *свого*. Крім того, хто назвав Марусю Богуславою? Народ. Козацька традиція. Назвався тим, звідки прийшов. Так громадянське злилося з особистим, духовне з матеріальним, так людина й рідна земля ставали однією цілісною субстанцією – ознакою dokonаної нації й так утверджувалася національна стійкість. Саме це й зауважили іноземні студенти у своїх відгуках.

Таким чином, поняття «своє–чуже» в системі етнокультурних цінностей посідає чільне місце у розкритті міжетнічних світоглядних зв'язків, а це дає можливість у багатокультурному мовному середовищі краще зрозуміти один одного та входити в життя сучасного світу на своїх питомих національних духовних підставах.

Список використаних джерел

1. Азьомов В. Сім Великоднів на тиждень або Славень многовоскресності національної свідомості в думі «Маруся Богуславка». Архів В. Азьомова. С. 1–63.
2. Audyn A. Methodology of the study of the concept of «love» in Russian and Turkish paintings of the world (based on the works of I.A. Bunin and Ya.K. Beyatly). *Advanced Education*. 2014. No 7. P. 7–10.
3. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич : Відродження, 1991. 341 с.
4. Набок М., Мухаммад Абу Хамеда. Порівняльний аналіз національних картин світу в українській та арабській усній народній творчості. Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю / упоряд. К. П. Черемського. Харків : Видавець Олександр Савчук; НЦНК «Музей Івана Гончара», 2017. С. 88–93.
5. Набок М. Українські народні думи: національні особливості сприйняття в процесі міжкультурного спілкування. *Psycholinguistics*. 1018. 24(2). P. 198-217. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-2-198-217>
6. Nabok M. Teaching ukrainian folk dumas at university: analysis in context of intercultural communication. *Advanced Education*. 2020. 7(16). P. 4–8. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.184554>
7. Українські народні думи. Том перший корпусу. Тексти № № 1–13 і вступ Катерини Грушевської. Харків : Державне видавництво України, 1927. 166 с.
8. Швецова А. Національний характер як феномен культури. Сімферополь : Таврія, 1999. 65 с.

Н. А. Німенко, викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет

ВИВЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Міграційні процеси, що охопили світ протягом останніх десятиліть, відкрили нові можливості для політичного, економічного, культурного розвитку як країн, так і окремих регіонів. Перетин кордонів у пошуках нових знань став невіддільною складовою цих процесів. З'явилися можливості для

здобувачів вищої освіти отримати бажану професію за межами батьківщини. Проте, формування полікультурного багатонаціонального середовища спонукало до пошуків методів соціальної адаптації в іншомовному соціально-економічному та освітньому середовищі.

Серед основних умов адаптації можна виокремити вивчення мови передачі нової інформації та ознайомлення з історією, культурою, традиціями країни й регіону, які обрані громадянином іншої країни для подальшого навчання.

Серед іноземних студентів Сумського державного університету питома вага належить носіям тюркській та іранських мов, мусульманських релігійно-культурних традицій. Їхня багатовікова історія пов'язана з кочовим способом життя, походами на чужі землі, частковою асиміляцією. У давні часи не минули вони й територію сучасної України. Відлуння тих подій можна почути в українській мові, прочитати у топонімах, побачити в археологічних пам'ятках [1; 2]. Усе це дає можливість через мову, історію, культуру продемонструвати студентам можливість не тільки співіснування різних етносів на одній території, а й взаємозбагачення, розвитку, шанобливого ставлення до національних традицій кожного. Що і є запорукою м'якої адаптації та комфортного проживання в нових умовах, толерантного ставлення до оточення.

Вивчення української мови іноземними студентами дає можливість спілкуватися не лише на побутовому чи професійному рівні, а й більш детально знайомитися з історією регіону, де вони тимчасово проживають. Пошук спільних історико-культурних компонентів мотивує до всебічної освіти, а мова – ключ до пізнання.

Територія Сумщини багата на історичні пам'ятки [3], які викликають захоплення у іноземних студентів. Деякі можна побачити на вулиці, проте більшість знайшли своє місце у музейних колекціях. Зібрані там матеріали дозволяють простежити етапи заселення регіону та етнічну приналежність перших поселенців, еволюцію матеріальної та духовної культури.

Заселення цих земель почалося, ймовірно, наприкінці раннього палеоліту. Про це свідчать кам'яні рубила, скребки, гостроконечники, виявлені в яру Муховець на Роменщині; окремі кам'яні знаряддя праці та численні кістки мамонта, оленя, бізона знайдено у селах Ярмолинці, Плавиці, Сурмачівці та ін.

У період неоліту цей край заселяли племена рибалок, які широко використовували човни, сіті, стріли, а знаряддя праці виготовляли переважно з кісток та рогів. До цього часу відносять появу кам'яних сокир, кістяних гарпунів, рибальських гачків; освоєння нових технік обробки матеріалів – свердління, шліфування; виготовлення ліпного глиняного посуду; розвиток скотарства та землеробства. Неолітичні стоянки виявлено на березі Сули під Ромнами, біля Глинська, Сурмачівки.

У бронзове століття племена землеробів-скотарів заселили майже всю територію регіону. Результати їхньої діяльності (залишки поселень, знаряддя праці, кістки свійських тварин) представлені у десятках археологічних пам'яток.

Близько трьох тисяч років тому у Подніпров'я зі Сходу прийшли численні племена скіфів. За короткий час осіле землеробсько-скотарське господарство змінилося кочовим скотарством. Войовничі іраномовні племена досить швидко підкорили величезну територію, принесли нову культуру, налагодили зв'язки із Середньою Азією, Сходом та античним Середземномор'ям. Писемні й археологічні джерела змальовують яскраву картину життя скіфських племен та асимільованих носіїв цієї культури. У басейнах Сейму, Ворскли, Сули та Псла жили так звані скіфи-землероби.

Висока концентрація скіфських пам'яток на Роменщині, певна закономірність їхнього розміщення, а також зіставлення інформації з археологічних та писемних джерел дозволили вченим виокремити Посульську групу, до якої віднесли також пам'ятники з середніх течій Псла та Сейму. На думку археологів, більшість Посульських курганів належить до VI-V ст. до н.е. До скіфських часів відносять укріплені Роменське, Глинське,

Ведмеже, Басівське городища. Серед археологічних знахідок – залишки наземних жител та землянок із пічками; предмети побуту (ліпний посуд, амфори); знаряддя праці (ножі, серпи, зернотерки, серпи); прикраси (шпильки, браслети) та ін.

Розквіт життя посульських городищ відносять до кінця V – початку III ст. до н.е. Проте, під натиском сарматів наприкінці III ст. скіфи втратили майже всю територію.

Знахідки з цих та інших археологічних пам'яток представлені, зокрема, в Музеї історико-краєзнавчих досліджень співробітників та студентів СумДУ та Сумському обласному краєзнавчому музеї, які активно відвідують іноземні студенти.

Таким чином, вивчення регіональної історії, у тому числі завдяки музейним колекціям, показує полікультурність суспільства ще з давніх часів. Вміння орієнтуватися в розмаїтті історико-культурних, соціально-економічних, філологічних і культурологічних процесів дозволяє іноземним студентам швидше і результативніше адаптуватися у світі, що швидко змінюється, зрозуміти й прийняти особливості різних світоглядів, толерантно ставитися до себе та інших, активно співпрацювати з носіями інших культур для реалізації професійних та особистісних амбіцій.

Список використаних джерел

1. Тищенко К. Три кола іранізмів в українському словнику. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/37081/21-Tischenko.pdf> (дата звернення: 03.10.2022)
2. Тюркізми в українській мові: поняття, історія виникнення, звучання і приклади. URL: <https://bigbro.com.ua/tyurkizmi-v-ukrayinskij-movi-ponyattya-istoriya-viniknennya-zvuchannya-i-prikladi/> (дата звернення: 01.10.2022)
3. Корогод Б.Л., Корогод Г.І. Нарис історії Сумщини. Вип. 1. З найдавніших часів до середини XVII ст. : посібник. Суми: Козацький вал, 1999. 94 с.

Н. А. Пилипенко-Фріцак, викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет. Гавісіддаша Карібасамма Гаанашрі, студентка МЦ.м-129, Індія

ТРАДИЦІЙНИЙ ІНДІЙСЬКИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ФОРМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Однією з характерних рис ХХІ століття є глобальний розвиток взаємозв'язків континентів, країн, народів в усіх сферах суспільного життя. Особливе місце цьому процесі займає взаємодія між представниками різних культур – міжкультурна комунікація.

Зазначимо, що поняття комунікації ми розглядаємо у широкому сенсі як обмін інформацією між індивідами за допомогою загальної системи символів, який може здійснюватися вербальними та невербальними засобами. Під міжкультурною комунікацією розуміємо адекватне взаєморозуміння учасників комунікативного акту – представників різних національних культур. З культурно-семантичної точки зору будь-який феномен культури (явище, процес, подія тощо) є символічним, через що може бути розглянутий як той, що має та висловлює певну інформацію, тобто комунікативний акт.

У культурі кожного народу та етносу значне місце займає танцювальне мистецтво, де художні образи створюються засобами рухів тіла людини. Кожен танець відповідає характеру й духу того народу та етносу, де він зародився. Мова мистецтва є одним із досконалих способів прилучення людини до соціуму [2, с. 92], до культурного надбання певного етносу. Оскільки знаковий, комунікативний характер притаманний танцювальним рухам від початку створення, вони (рухи) визначаються в якості знаків, а танець – знаковою системою [1, с. 66]. Отже, танець являє собою своєрідну мову (мову у дії, танцювальну мову) і є специфічною формою комунікації не лише з партнером / партнерами, але й із соціумом, з іншими культурами, оскільки є об'єктивним образом певної культури. На підставі вищезазначеного та, послуговуючись культурологічними дослідженнями

танцювального мистецтва [1; 2], пропонуємо розглянути танець, а саме, традиційний індійський танець як форму міжкультурної комунікації.

Традиційна індійська хореографія має глибинні світоглядні та соціокультурні основи. Щоб осягнути філософсько-релігійні глибини індійського танцювального мистецтва, звернемося до історії/міфології творення танцю та розглянемо етапи його розвитку:

1 етап – *давній* – зародження індійського танцю та формування його філософсько-світоглядних засад. За індійською міфологією спочатку танцем опанував бог Шива – один із верховних богів в індійському пантеоні та покровитель танцю: Земля рухається ногами Шиви, а всесвіт і планети – його руками, тому, як сказано у Ведах, уся природа сповнена танцю. Саме під час танцю бог Шива створив із хаосу всесвіт. Танець Шиви має три частини: руйнування, єднання (ідея миру і спокою), обдарування (проникнення Шиви у серце кожної людини та повна перемога добра над злом, відтворення життя та вічний цикл творення). Одночасно Шива є великим вчителем йоги (Йогешвара), що позначилося і на танцювальному мистецтві: традиційна індійська хореографія глибоко сакральна, в ній присутній йогічний аспект – досягнення просвітлення (нірвани). Як і філософія Індії, класичний індійський танець формувався на засадах міфології, давніх релігій та Ведичної літератури.

2 етап – *середній* – неприйняття європейцями індійського танцю та перенесення його у храми, які стали центрами зосередження мистецтва. Саме зосередження танцю у стінах релігійних споруд перетворило його у культ, ритуальне храмове дійство; танець став формою молитви, поклоніння богам, священним текстом. У другій половині XIX століття з посиленням панування Британії в Індії почалося згасання традиційної хореографії, оскільки британська мораль засуджувала храмові культу, у тому числі танцювальне мистецтво.

3 етап – *новий* – реконструкція традиційної індійської храмової хореографії та повернення танцювальному мистецтву духовності та

світоглядного, філософського значення. Отже, класичний індійський танець зазнав багатьох змін, модернізацій та заборон. Але майже все його багатство, філософські, соціокультурні основи збереглися до наших днів, не втративши насамперед своєї традиційної релігійності. Це підтверджують танцювальні сюжети, героями яких, як і раніше, є Боги, піднесення танцю до молитви та способу поклоніння Богам. Про колишню релігійність свідчить і традиційний індійський танцювальний костюм, що дійшов до наших днів; це не лише красивий одяг, він є цілком символічним, підкреслює божественне походження танцю. Кожна деталь костюма, кожна прикраса, грим, уся гама кольорів є своєрідним символом, що допомагає танцюристам-акторам передати глибинний зміст, закладений у танці.

Важливою деталлю філософії індійського танцю є прикраси, які танцюристки носять на особливих місцях, що позначаються як чакри – центри концентрації психічної (космічної) енергії тіла людини. Є вісім основних чакр, і кожна пов'язана з деякими аспектами існування людини [3]. Спеціальні прикраси, які одягають танцюристи під час танців, посилюють функції певних чакр. Так, ноги є зосередженням першої (кореневої) чакри – Муладхара. Вважається, що саме через ноги людина живиться земною енергією, яка розподіляється по решті енергетичних центрів. Тому танець виконується босоніж, а для посилення функцій цієї чакри виконавицям допомагають срібні браслети. Для активації чакри Аджна (третього ока), яка є зосередженням сили просвітлення, ясновидіння, духовної енергії та накопичення мудрості, танцівниці використовують бінді – темну крапочку або коштовну прикрасу, яка кріпиться у центрі між бровами.

Філософсько-релігійний символізм закладений у кольоровій гамі танцювальних костюмів; кожен колір має певне значення, відповідає певному персонажу, образу. Так, жовтий символізує знання та вчення, щастя, гармонію, силу розуму та відповідає богам Вішну, Шиві, Ганеші; червоний уособлює образ чистоти та нареченої, символізує богиню Шакті; помаранчевий колір вогню символізує чистоту та очищення та богиню

Лакшмі; синій символізує силу, владу, мужність, боротьбу зі злом та відповідає воїнам; зелений уособлює світ, щастя, спокій розуму та відповідає богиням індійського пантеону; білий колір є синтезом основних семи кольорів, несе у собі частину кожного з них і символізує святість, чистоту і знання, персоніфікує богині Сарас-ваті; чорний є знаменням усього поганого, символізує розпад і смерть, кінець матеріального існування і кінець часів, уособлює богиню Калі та бога Шиву в руйнівній його іпостасі.

Особливу роль у класичному індійському танці мають пози й рухи (мудри – різноманітні позиції пальців, хаста – жести рук, численні рухи очима, головою, шиєю). Усі лінії, які малюють танцівниці, мають філософський сенс, символічне значення. Наприклад, усі рухи танцю Шиви – це універсальні графічні символи: коло символізує красу та силу, трикутник – баланс та гармонію, вісімка є символом безмежності й нескінченності. Разом із танцювальним костюмом, символічною гамою кольорів, прикрасами, гримом, мехенді (розписом хною на тілі) та музичним супроводом рухи індійського танцю складаються у єдину систему, яка ґрунтується на світоглядних, семіотичних та ціннісних засадах індійського етносу і являє собою своєрідне мімічне спілкування.

Отже, традиційний індійський танець має глибинні філософські, світоглядні та соціокультурні засади, являє собою невіддільну частину культурної спадщини Індії, що пов’язує минуле і сьогодення, є специфічною формою міжкультурної комунікації та візуальним втіленням світоглядних, семіотичних та ціннісних засад давньої Індії.

Список використаних джерел

1. Герц І. І. Культурологічні засади вивчення танцю як форми комунікації. *Культура і сучасність*. 2018. № 1. С. 63-68.
2. Захарова О. В. Мистецтво як комунікативна одиниця. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип.52, т.1. С. 91-97.
3. Paramhans Swami Maheshwarananda. *The Hidden Powers in Humans: Chakras and Kundalini*. Vienna, Austria : Ibero Verlag – European University Press, 2008. 250 p.

ПЕРЕКЛАД ДРАМИ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ПРОБЛЕМА

Художній переклад давно став одним із ключових чинників взаємодії різних літератур. Проте часто постає питання, чи однакові принципи, засоби, прийоми слід застосовувати для перекладу різних літературних форм, творів різних родів та видів літератури? Цілком очевидно, що попри певні загальні підходи й критерії вони мають бути різними при інтерпретації поезії, прози та драматургії.

Мета дослідження – довести, що оскільки основна особливість драматичного твору полягає в одночасному тяжінні до двох видів мистецтва (літератури й театру), то його переклад має враховувати цю дуалістичну природу драми, щоб належно відтворити її засобами нової мови для потреб нової культури.

Основні результати дослідження. Дослідники проблеми перекладу драматичних творів традиційно розглядають її у двох напрямках: прозова драма аналізується як епічний твір, а віршована п'єса кваліфікується як межове явище. При цьому вивчення, аналіз і критика драматичних перекладів здійснюється, як правило, без виокремлення драми як окремого жанру літератури.

Як відомо, специфіка драматичних творів полягає в їх призначенні не лише для індивідуального читання, а й для публічної сценічної постановки. Такий подвійний характер тексту п'єси підкреслює голландський театрознавець В. Гогендоорн. Він вважає, що саме ця *двоїстість* драматичного твору зумовлює різнобічність його сприйняття читачем: читач одночасно виступає і як актор, і як глядач, він ніби інсценує п'єсу сам для себе [5, с. 40]. Ця думка дослідника дозволяє припустити, що читацьке і глядацьке сприйняття схожі, оскільки читач намагається у своїй уяві змодельовати те, що глядач бачить на сцені. Ця особливість вимагає

застосування спеціальних прийомів і стратегій у перекладі драматичних творів, які сьогодні потребують поглибленого вивчення.

Важливим етапом у вивченні перекладу драматургії слід вважати дослідження чеського філолога І. Лєвого. Учений визначає ключові питання перекладацької інтерпретації драматургії: особливості перекладу сценічного діалогу, ремарок, відтворення інтонації, ступеня віршованості діалогу (для віршованої драми) тощо. На увагу заслуговує теза І. Лєвого про доречність використання при перекладі принципу *нерівномірної точності*, згідно з яким перекладач п'єси повинен з абсолютною точністю відтворювати місця, визначальні для трактування характерів і встановлення жанрових особливостей драматичного твору. При цьому він усе-таки зберігає за собою право на вільне відтворення проміжних фрагментів.

Поняття *читабельність* та *сценічність* спонукають окремих теоретиків перекладу переглянути свої позиції щодо інтерпретації драматичних творів. Так, С. Баснет стверджує, що театр – одна із найзанедбаніших сфер перекладацьких досліджень, зокрема тому, що стало традицією перекладати драматичні твори як прозові тексти. Припустивши, що театральні тексти повинні читатися по-іншому, С. Баснет зазначає, що драматичний твір реалізує свою цілісність тільки тоді, коли він поставлений на сцені. На її думку, тільки в постановці повністю розкривається драматургійний потенціал п'єси. Саме тому театральний перекладач повинен враховувати як сценічний аспект написаного тексту (систему жестів), так і його зв'язок із публікою: «перекладач повинен брати до уваги функціонування тексту як для постановки, так і в постановці» [4, с. 40].

У перекладознавстві окреслилися дві позиції щодо перекладу драматичних творів: одна з наголосом на *сценічності*, а друга – на *читабельності*. Так, П. Паві наголошує на тому, що переклад для сцени виходить за рамки міжмовного перекладу драматичного твору, а справжній переклад відбувається на сцені [6]. Протилежного погляду дотримується С. Баснет, виступаючи проти ідеї сценічності та відкидаючи концепцію

перекладу, орієнтованого на постановку. Дослідниця наголошує на важливості написаного тексту. Урівноваження цих позицій простежуємо в ідеї «створення перекладу, який би став провідником між двома культурами і впорався б як із близькістю, так і з віддаленістю» [4, с. 38].

Найновіші досягнення в галузі перекладознавчої інтерпретації драматичних творів представлені у працях С. Аалтонен. Авторка переконана, що тексти не мають фіксованих прочитань: кожне нове прочитання створює новий текст. В уявленні С. Аалтонен театральний текст – це своєрідний простір, який займають чи яким маніпулюють впродовж різного часу різні особи. Стратегії, які перекладачі використовують, щоб пристосувати іноземний текст до цільової системи іншопольтурного театру, учена називає *аккультуризацією* та *нейтралізацією* [3, с. 40]. Крім того, вона розрізняє драму як рід літератури та драму як театральний текст: не всі драматичні твори є театральними текстами. Вони можуть функціонувати й поза театальною системою.

Специфіку перекладу драми вивчають також українські дослідники. Так, відомий перекладач Г. Кочур наголошує на тому, що попри необхідність двох варіантів перекладу драматичного твору (текст для читання і сценічна редакція), навряд чи варто спрощувати переклад, ставити його на шлях полегшеного переказу. Перекладач приходить до висновку про два види перекладу драми: *академічний* (з коментарями для глибокого осмисленого читання) і *театральний* (розрахований на миттєве візуально-слухове сприйняття у постановці). Другий варіант перекладу, на думку Г. Кочура, неминуче призводить до певного викривлення художніх особливостей першотвору.

Дослідження специфіки перекладу драматичних творів виявляємо в працях В. Коптілова. Учений розглядає переклад віршованого драматичного твору і зосереджує основну увагу на збереженні вихідної форми оригіналу (наприклад, дотримання однакової кількості рядків і в оригіналі, і у перекладі). Здійснивши аналіз мовностилістичних, ритміко-інтонаційних

параметрів досліджуваних перекладів, В. Коптілов робить висновок про необхідність зберігати *природність* мови. Щоб цієї природності досягти, перекладач повинен мати більшу свободу й бути менш прив'язаним до окремого слова [1, с. 94].

Нещодавно в теорії українського перекладознавства набув актуальності новий підхід до перекладу драматичних творів, запропонований Т. Некряч. Авторка-перекладач вводить у перекладознавчий обіг поняття *асиметрії* як одного з видів трансформації тексту в перекладі драматичних творів [2]. Дослідниця зауважує, що розбіжності в системах різних мов (фонетиці, лексиці, граматиці, семантичних параметрах, стилістичному потенціалі) неодмінно призводить у перекладі до розбіжності мовних знаків і зумовлює необхідність пошуку такого відповідника, який найповніше розкриває авторський задум.

Висновки та перспективи дослідження. Здійснене дослідження дає підстави стверджувати, що особливість драматичних творів полягає в їх одночасному тяжінні до двох видів мистецтва – літератури й театру. Отже, переклад драми має враховувати таку її дуалістичну природу, щоби належно відтворити першотвір засобами нової мови для потреб нової культури. Подальше поглиблене опрацювання теоретичних засад, а також удосконалення практичних прийомів перекладу творів драматургічного жанру сприятиме підвищенню фахового рівня інтерпретацій світової драми, їх повноцінному входженню у сучасний український культурний простір.

Список використаних джерел

1. Коптілов В. В. Першотвір і переклад. Київ : Дніпро, 1992. 215 с.
2. Некряч Т. Є. Види асиметрії при перекладі драматичного діалогу // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. 2006. Вип. 9. С. 191-196.
3. Aaltonen S. Time-sharing on Stage: Drama Translation in theater and society. Philadelphia : Adelaid, 2000. 248 p.
4. Bassnett S. The Translator in the Theatre // Theatre Quarterly. 1991. №10. P. 37-48.
5. Hogendoorn W. Lesen en rien spleen. En studie over simultaneiteit in et drama. Leiden, 2006. 128 p.

6. Pavis P. Problems of Translation for Stage: Intercultural and Post-Modern Theatre // The Play Out of Context: Transferring Plays from Culture to Culture / Trans. L. Kruger. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2009. P. 25-44.

Тханатхупарамбіл Шіфік Дхілна, студентка МЦ.м-107 ан., Індія
Муджахід Кхан, студент МЦ.м-909 ан., Індія
Науковий керівник: А. В. Чернякова, к.пед.н., доцент кафедри
мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Зараз ініціативу можна проявляти вільно, але має бути готовність узяти на себе відповідальність. Не треба вказувати молоді, що робити, вона розбереться сама. Важним є виховати в ній правильні цінності і дати правильні орієнтири.

Любомир Гузар

Актуальність проблеми. Інтеграція європейських цінностей в освітню діяльність є актуальною проблемою, вирішення якої потребує широкого спектра досліджень. Уважного ставлення дослідників, освітян, усіх, хто займається вихованням молоді, останнім часом вимагає питання вивчення проблем ціннісно-орієнтованого навчання в умовах університетської освіти. Окреслена діяльність має бути спрямована на формування правової вихованості, патріотизму та нівелювання негативних проявів етнонаціоналізму як серед іноземних студентів, так і громадян українського суспільства, всієї світової спільноти в цілому. Проблема гостро перебуває в центрі уваги людства, особливо у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України, оскільки у результаті агресивних дій нівелюються такі цінності, як-от: гідність, рівність, справедливість, чесність, толерантність та культурне різноманіття, соціальна відповідальність, патріотизм тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслена проблема є цілком на часі. Так, практичні засади ціннісно-орієнтованого навчання студентів на засадах толерантності й демократії висвітлено у працях цілого

ряду вітчизняних дослідників О. Тупахіної [1], Н. Пилипенко-Фріцак [3], А. Чернякової [3].

Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід стали предметом наукового дискурсу вітчизняних вчених Л. Ороновської, Г. Цап [2, с. 53-57]. Особливості ціннісно-орієнтованого навчання в українських ЗВО з урахуванням міждисциплінарних зв'язків висвітлено у науковій розвідці вченої Л. Підкамінної [1, с. 106]

Визначення мети дослідження. Враховуючи актуальність проблеми та недостатній рівень її дослідження, метою статті є проаналізувати особливості ціннісно-орієнтованого навчання іноземних студентів як способу формування європейських цінностей та позитивних ціннісних орієнтирів сучасної української школи (патріотизм) засобами міждисциплінарних інтеграцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея Нової української школи, освіти в цілому, передбачає серед засадничих стовпів освіти майбутнього, а, значить, і України майбутнього, саме виховання і навчання, що ґрунтується на цінностях. Компетентнісний підхід передбачає не лише необхідність набуття потрібних для реалізації у професійному житті вмінь та навичок разом з опануванням важливих знань. Обмежуючись лише цією ціллю, ми ризикуємо виховати покоління фахових маніпуляторів та шахраїв, меркантильних осіб, байдужих до долі своєї країни й загальнолюдських проблем. Відтак саме цінності є фундаментом освіти та умовою формування людини та суспільства, які у своїй як професійній, так і повсякденній діяльності поєднують морально-етичний та публічний інтереси.

Ціннісно-орієнтоване навчання на уроках української мови як іноземної спрямоване на розвиток мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками соціокультурної та іншомовної комунікативної компетенції в умовах полікультурного освітнього середовища, на формування позитивних ціннісних орієнтацій на засадах поліетнічної толерантності, рівності та повазі представників різних культур.

Цінності це духовні загальнолюдські принципи особистості, а ціннісні орієнтації – це певні особистісні переконання. Ознакою соціальної зрілості особистості є розвинені ціннісні орієнтації, які формуються під впливом різних чинників. Через освіту, у навчальній діяльності вони здійснюються найефективніше. Різні цінності формуються засобами різних навчальних дисциплін, однак інтеграція міждисциплінарних зав'язків дає найкращі результати. Ось, чому з метою формування патріотизму, гідності, рівності, справедливості, толерантності доцільно залучати політологів, філософів, філологів. На жаль, події сьогодення вказують на нівелювання названих цінностей, особливо толерантності, що унеможливує: 1) розуміння необхідності шанобливого ставлення до інших людей, зокрема представників інших етнічних, національних, релігійних, расових груп, соціальних верств населення, а також їхніх поглядів, особливостей та звичаїв; 2) створення можливостей для утвердження та розвитку надбань різних культур, підвищення мультикультурної освіченості учасників освітнього процесу.

Дослідниці Л. Ороновська і Г. Цап у своїй науковій праці «Становлення духовних цінностей особистості: теоретичний аспект проблеми» вивчають ціннісні орієнтації і користуються класифікацією В. Ядова [2, с. 53]. Згідно з результатами розвідки термінальними (цінностями-цілями) визначено такі: творчість, любов, воля, краса, пізнання, мудрість, робота, родина, друзі, активна життєва позиція, впевненість у собі, самостійність, здоров'я, суспільне визнання, збереження світу [2, с. 54]. До інструментальних (цінності-засоби) автори відносять: освіченість, життєрадісність, чуйність, вихованість, тверду волю, чесність, широту поглядів, раціоналізм, високі запити, ретельність, самоконтроль, відповідальність, терпимість, акуратність, сміливість, ефективність у справах, непримиренність.

В умовах інтернаціоналізації освіти пріоритетними визначено цінності, які пов'язані з розвитком толерантності та вирівнювання освітніх прав, а

саме: гендерна та соціальна рівність, демократія, глобалізм, міжетнічна толерантність.

На рівні суспільства цінності виконують фундаментальну функцію інтегруючого елемента в суспільній структурі, виступаючи як соціально схвалювані та ті, що розділяються переважною більшістю людей уявлення про добро, любов, дружбу, сім'ї, матеріальний стан, справедливості, патріотизм, обов'язок.

На нашу думку, на сьогодні найпріоритетнішою цінністю має бути *патріотизм*.

Характеристика окресленої цінності в освітньому процесі.

1. Вдячність та відданість своєму народові – почуття особливої емпатії до людей та суспільства, в якому людина народилася, виросла й де попри можливі труднощі відбувається фізичний, інтелектуальний та духовний розвиток особистості.

2. Дотримання законів та суспільно корисних правил життєдіяльності - усвідомлення необхідності знати та дотримуватися норм моралі й норм чинного законодавства; свідоме уникнення зневажливого ставлення до закону, протидія правовому нігілізму в собі та інших людях.

3. Відчуття гордості за надбання національної культури, мови, історії, традицій – шанобливе ставлення до культурних здобутків народу, його історичних досягнень, пам'яті про осіб, що полягли за його незалежність та самобутність; здатність зберігати свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави.

4. Готовність діяти в інтересах народу – відчуття потреби зберегти та примножити надбання й добробут українського народу, захищати інтереси країни у разі збройної агресії проти неї.

Формуванню патріотизму на уроках з української мови як іноземної сприяє правильний підбір текстів і завдань до них. Наприклад, на разі є актуальними тексти патріотичного змісту, які допомагають формувати

якості, як-от: громадянська відповідальність, мужність, суспільний інтерес, активність та небайдужість до реалій сьогодення.

Формування правової вихованості полягає у повазі до Конституції, державних символів, законів країни тимчасового перебування і навчання.

У цей складніший період для України, з метою формування правової свідомості, відстоювання демократії, незалежності, стимулювання патріотизму серед молоді продуктивними методами навчання є написання есе, роздумів, ведення щоденників, виготовлення плакатів, малюнків, відеоробіт, нетворкінг. Прикладом може слугувати всеукраїнський конкурс «Країна сама себе не зробить», організований у липні 2022 року за підтримки Громадської організації «Центр спільних дій». Метою заходу було залучити молодь до висловлення громадянської позиції щодо війни в Україні, формувати патріотизм і правову вихованість. У конкурсі брали участь й іноземні студенти Сумського державного університету. Погляд на проблему незалежності, демократії, гідності як важливих цінностей української держави висловив у своїй роботі студент з Індії, представник академічної групи МЦ.м-909 ан. – Муджахід Кхан (див. рис.1). У роботі чітко прослідковується повага до країни навчання, шанобливе ставлення до державної мови та державних символів України. Водночас вшановується культура різних народів, які проживають на території України, адже розбудовувати єдину країну допомагають люди усіх національностей, культур і етносів.

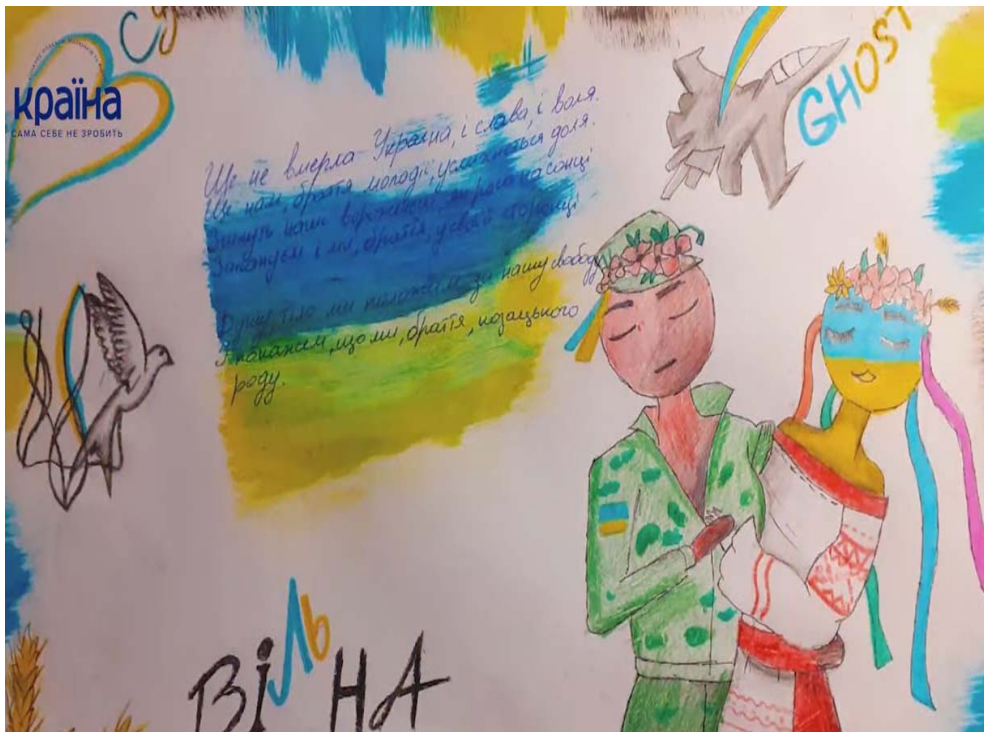

Рис. 1. Творча робота, представлена на Всеукраїнський конкурс «Країна сама себе не зробиць»

Зважаючи на нові освітні виклики, дієвим засобом формування компетенцій сучасного фахівця стає ціннісно-орієнтоване навчання, пов'язане з міждисциплінарним підходом. Дослідженням проблеми міждисциплінарної інтеграції навчального матеріалу займалася вчена Л. Підкамінна, яка зауважила, що міждисциплінарні підходи у навчанні вже давно стали інструментом якісної підготовки фахівця, тому варто їх використати і для імплементації європейських цінностей в процес навчання [1, с. 107].

Дослідити вагомість такої діяльності пропонуємо на прикладі дисциплін соціально-гуманітарного циклу. На думку Л. Підкамінної, академічна практика дозволяє викладачеві інтегрувати знання студентів із різних предметів: наприклад, вивчаючи риторику, варто використовувати набуті знання з культурології, історії, лінгвістики; викладання текстознавства можна поєднати з дискурсологією, історією культури, медіалінгвістикою; під

час вивчення історії мови використати елементи таких наук, як країнознавство, історія, культурологія тощо [1, с. 107].

Відповідно до концепції П. Підкамінної такий підхід не лише дає майбутньому фахівцю цілісне уявлення про світ, а й забезпечує формування ціннісних орієнтирів: знання про вплив європейської культури на розвиток риторики в Україні, про сучасні європейські практики дослідження тексту й дискурсу, про європейські особливості вивчення й функціонування мов, які обов'язково сформує у студента ціннісні орієнтації, дадуть уявлення про європейські цінності, допоможуть йому краще розуміти принципи та засади сучасної об'єднаної Європи. У процесі такої різнобічної освітньої діяльності формуються й професійні ціннісні орієнтири майбутнього фахівця.

Диджиталізація освітньої діяльності внаслідок пандемічних процесів значно посилила глобалізаційні процеси у світі й відкрила нові можливості для навчання. Нині освітяни з різних країн можуть проводити спільні лекції дистанційно, реалізуючи міждисциплінарні зв'язки й формуючи в такий спосіб ціннісні орієнтири. Багато європейських університетів надає доступ до своїх навчальних матеріалів, що сприяє подальшим інтеграційним процесам.

Українські студенти мають змогу долучитися до європейського освітнього простору, комунікувати з європейськими студентами, прослухати відеолекцію викладача з європейського університету, брати участь у європейських проєктах.

Підсумовуючи, можна зробити наступний висновок, ціннісно-орієнтоване навчання студентів з урахуванням міждисциплінарних зв'язків має потенціал і вирішує низку завдань, покликаних виховувати соціально зрілу особистість і формувати найбільш значущі чесноти, які нівелюють деморалізацію сучасної молоді.

Список використаних джерел

1. Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 28-29 травня 2021) / за ред. О. Тупахіної. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 182 с.

2. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В.Гнатюка. / Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль : Вектор, 2021. 270 с.

3. Chernyakova, A. V., Pylypenko-Fritsak, N. A. Effective Cross-cultural Communication as a condition for adaptation of foreign students in the context of Strategy of Intercultural development of the City. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», Vol. 2. 2021. P. 317-336. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-42>

Л. Ших, магістрантка

Науковий керівник: **Сирко І. М.**, к. філол. н., доцент
м. Дрогобич, Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ЕТНОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА БОТАНІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПРИСЛІВ'ІВ І ПРИКАЗОК)

У культурі кожного народу існують концепти, що увиразнюють особливості етносу. Їх називають ключовими концептами культури. Для українців це, в першу чергу, рослини-символи, які відіграють помітну роль у свідомості народу. На символічне значення ботанізмів неодноразово звертали увагу О. Березович, Г. Булашев, І. Голубовська, В. Красних, Г. Лозко, О. Остроушко, О. Потебня, О. Свиридов, Г. Сухобрус та інші вчені.

Мета роботи полягає в тому, аби дослідити особливості вживання ботанізмів в українських прислів'ях та приказках крізь призму їх етнокультурної специфіки.

Основні результати дослідження. Рослини в мові українців надзвичайно широко й різноманітно представлені. Активно використовуються в народному вжитку назви лікарських рослин (*полин, лопух, материнка, деревій, ромашка, чебрець* тощо); дерев (*береза, дуб, вільха, сосна, липа, яблуня, груша, вишня*); лісових ягід (*чорниця, суниця, брусниця, малина*); зернових культур (*пшениця, жито, гречка, овес*) та ін. Особливе місце займають вони у текстах народних пісень та поетичних творів, широко представлені в усталених сполуках, фразеологізмах тощо.

Аналізуючи слово-символ як фразеологічну детермінанту, Д. Ужченко виділяє серед основних етнічних концептів *калину* [3, с. 289]. У прислів'ях і приказках вона зустрічається доволі часто: *Без верби і калини нема України; Люби́йся калиною, коли цвіте, а дитиною – коли росте; Дівчина, як калина; Калинова вітка, як рідная тітка* (тут і далі цитовано за виданням «Українські приказки, прислів'я і таке інше...») [2, с. 543]. Простежуємо образ *калини* і як компонент загадок: *І не дівка, а червоні черевики носить; У сінокіс гірка, а в мороз солодка; Навесні білим цвітом, а восени червоним плодом; У вінку зеленолистім, у червоному намисті, видивляється у воду на свою хорошу вроду* [2, с. 645].

Не менш важливу роль в українській культурі виконує інший жіночий символ – *верба (лоза)*. Цей образ часто зустрічається у народній творчості, а особливо у прислів'ях, приказках та народних прикметах: *Були вареники, та на вербу повтікали; Де ростуть верби, там чисті джерела води; Де срібліє вербиця – там здорова водиця; Верба і дівчина приймуться де-небудь; Де не повернешся, золоті верби ростуть; Гнучка, як лоза*. Особливе ставлення в українців простежуємо до *дуба*. Його вважають «царем дерев», адже за народними повір'ями *дуб* був деревом Перуна і йому приносили жертви. Це дерево має багато символічних значень, проте найчастіше воно символізує чоловіка: батька, парубка, козака: *Мицний, як дуб; Високий, як дуб, а дурний, як пень; Криком дуба не зрубаси; Який дуб, такий клин, який батько, такий син; Який дуб, такий сук, який дідо, такий внук*. Протилежним символічним значенням наділяли українці *березу* та *осику*. Першу з них вони вважали символом тендітності, витонченості, дівочої чистоти (*Тонка / струнка, як берізка; Які берізки, такі і відростки*), а другу – асоціювали з делікатністю, несміливістю, сумом, тугою (*Тремтить, як осика на вітрі*).

Крім дерев, в українській культурі важливе місце посідають квіти. У давні часи більшість з них мали ритуальне значення, що, відповідно, знайшло відбиття в обрядах, особливо в родинних: *Яке дерево, такі його квіти; які батьки, такі й діти; З однієї квітки бере отруту змія, а бджола – мед*. Зі

світу квітів найбільше стереотипізується *мак*. Деякі дослідники (М. Костомаров та ін.) відмічали його як улюблену рослину українського народу. Образ *маку* присутній в усіх фольклорних жанрах: піснях, віруваннях, замовляннях, повір'ях, навіть ворожіннях: *Голова як маківка, а розуму як накладено; Такий бідний, як мак начетверо; Мовчи та мак товчи; Біда навчить калачі (коржі) з маком їсти; Не вродив мак, то перебудемо й так; Розуму – як на макове зерня (макове зернятко) тощо*. Символіка квітки *маку* пов'язана з ідеєю молодості, краси, дівочої вроди (*Гарна, як маківка; Гарна, як маків цвіт*). За народними повір'ями *маківка* вважалася символом роду, тому що в ній міститься сімсот мачин (зернин).

У народі шанують також *хміль*, як символ родючості та молодого буяння (*Хміль не вода – чоловіку біда; Якби на хміль не мороз, то він би і тин перерос; Дівка хлопця обнімає як хміль тичину обвиває*); *рожу*, як символ дівочої вроди та витонченості (*Рожка і межки кропивою – рожка; Червона рожка, тай та сохне, молода дівчина, тай та марніє; Гарна, як з рожі цвіт*), а також *барвінок, лілею, мальву* та ін. Шана українців до цих та інших рослин простежується у величезній кількості приказок і прислів'їв, які склав про них український народ.

Важливим етнокодом є також зернові культури, які репрезентовані у численних усталених сполуках. Так, наприклад, глибокий символічний зміст мало для українців *жито*: його зерна символізували родючість, достаток, життя. З *житом* пов'язані численні прислів'я, прикмети, вірування й замовляння, як от: *Сій овес в кожусі, а жито в брилі; Добрий господар і на припічку жито посіє (змолотить); На жито орали, а й гречки не мали; Хто полю ходить, тому жито родить; Не вважай на врожай, сій жито – хліб буде* та ін. З великою повагою ставилися українці й до *пшениці*, яку вважали символом добра і приязні: *Яка пшениця, така й паляниця; На віку, як на довгій ниві, всього трапляється: і кукіль, і пшениця; Посій жито і пшениченьку, зродить земля всякую пашиченьку*.

Висновки. Використання рослинної символіки в мові українців надзвичайно багате і різноманітне. Високою частотністю позначене вживання таких ботанізмів, як *калина, верба, дуб, береза, тополя, осика, мак, хміль, рожа, жито, пшениця* та ін. Внутрішній, символічний зміст багатьох з них найповніше розкривається з огляду на етнокультурні контексти. Саме в таких контекстах вони «набувають особливої семантики, стають органічним субстратом культури, оскільки це переважно словесні знаки етносимволічних реалій природи» [1, с. 51].

Перспектива дослідження. Детальний аналіз лексем на позначення ботанізмів допоможе актуалізувати універсальне й властиве певному народові світобачення, світорозуміння, світосприйняття.

Список використаних джерел

1. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
2. Українські приказки, прислів'я і таке інше // Українська фольклористика. Словник-довідник / Укладання і загальна редакція Михайла Чернопиского. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 448 с.
3. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: Навч. посібник. Київ : Знання, 2007. 494 с.

Inna Levenok, PhD, lecturer, Department Of Language
Training For Foreign Citizens, Sumy State University
Namwinga Nataizya, student of gr. MTs.m-919an, Zambia,
Usendiah Edikan Joseph student of gr. MTs.m-919an, Nigeria

POLYETHNIC DIALOGUE OF CULTURES: TOLERANCE AS A EUROPEAN VALUE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION OF FOREIGN MEDICAL STUDENTS

We characterize the communicative component of the Ukrainian-language professional competence of foreign students of medical specialties based on Recommendation 2006/962/EU of the European Parliament and the Council “On basic competences for lifelong learning” dated December 18, 2006. The document states that communication in foreign languages in terms of skills generally like communication in the native language: based on the ability to understand, express,

and explain concepts, thoughts, feelings, facts, and views both orally and in writing (listening, monologue, reading and writing), in relevant social and cultural contexts (during education and professional training), according to the wishes or needs of the person. Communication in a foreign language also involves the ability to understand each other in an intercultural environment [6]

The concept of intercultural communication of foreign students is understood as a special type of communication involving communication between speakers of different languages and different cultures. The comparison of languages and cultures reveals not only general, universal, but specific, national, original, which is caused by differences in the history of the development of nations.

According to Oleynikova G., the polyethnic space is a social environment in which the cultural components of the entire sociocultural environment of a person interact [5, p. 40-46].

Effective communication, high-quality dialogue between cultures is impossible without a tolerant attitude of foreign students towards each other [3].

A huge number of scientists consider tolerance as a fundamental principle in communication.

In addition, there is an opinion that expresses the relationship between the concepts of tolerance and identity. For example, for Brown, the “conversation of tolerance” has turned into a beacon of multicultural justice and civil peace. Tolerance, according to Brown, has become associated with identity politics. Brown proposes that individuals will “strive to achieve or maintain a positive social identity”, which “derives largely from favourable comparisons that can be made between the ingroup and relevant outgroups” [2, p. 747]. What is tolerance in communication? We may define it as “the ability to communicate effectively in cross-cultural situations and to relate appropriately in a variety of cultural contexts” [1, p. 149].

Professor S. Nieto emphasized equality in education. Sonia Nieto relies on the concept of both equity and social justice in education [4].

Therefore, the value of human communication lies in mutual understanding, the search for dialogue between representatives of different ethnic groups and cultures.

References

1. Bennett M.J., Bennett J.M. Developing intercultural sensitivity: an integrative approach to global and domestic diversity. In: Landis D, Bennett J, Bennett M (eds) *Handbook of intercultural training*, 3rd edn. Sage, Thousand Oaks, 2004, P. 147–165.
2. Brown R. Social Identity Theory: Past Achievements, Current Problems and Future Challenges, *European Journal of Social Psychology* 30(6):745-778. DOI:10.1002/1099-0992(200011/12)30:6<745::AID-EJSP745>3.0.CO;2-O . 2000.
3. Levenok I.S. Socio-Cultural Adaptation of Foreign Medic Students in Ukrainian Speaking Environment Based on Modern Approaches [Text] /O. M. Semenog, I. S. Levenok // *International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”*. 2017. 8 (24), Vol. 4. P. 13–17.
4. Nieto S. Solidarity, courage, and heart: What teacher educators can learn from a new generation of teachers, *Intercultural Education*, 2006, 17(5), P. 457-473.
5. Oleynikova G.O. The modern picture of the world of the multiethnic sociocultural space: an interdisciplinary approach / G.O. Oleynikova. *Philological dialogues: Collection of scientific works*. Izmail: RVV IDGU, 2019. Issue 6. P. 40-46.
6. Recommendation 2006/962/EU of the European Parliament and the Council “On basic competences for lifelong learning”. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>

Yevheniia Burnos, Senior Lecturer, Department Of
Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University
Arij Benhvida, student MIJ, M-811аН., Tunisia

MY TUNISIA

Tunisia is situated on the Mediterranean coast of North Africa, midway between the Atlantic Ocean and the Nile Delta, with an area of 164,000 square kilometers It is bordered by Algeria on the west and southwest and Libya on the south east. An abrupt southward turn of the Mediterranean coast in northern Tunisia gives the country two distinctive Mediterranean coasts, It has a lengthy Mediterranean coast and is very open to Mediterranean influences. Tunisians are a maritime people and have always maintained extensive contacts by sea with other Mediterranean countries. The main cities are all on the coast, and contemporary development, including tourism, is also concentrated on the coast. Tunisia’s accessible Mediterranean Sea coastline and strategic location have attracted

conquerors and visitors through the ages, and its ready access to the Sahara has brought its people into contact with inhabitants of the African interior. According to Greek legend, Dido, a princess of Tyre, was the first outsider to settle among the native tribes of what is now Tunisia when she founded the city of Carthage in the 9th century BCE. Carthage nonetheless grew into one of the great cities and preeminent powers of antiquity, and its colonies and entrepôts were scattered throughout the western Mediterranean region. Carthage fought a series of wars with its rival, Rome. Tunisia was called Ifriqiyyah in the early centuries of the Islamic period. That name, in turn, comes from the Roman word for Africa and the name also given by the Romans to their first African colony following the Punic Wars against the Carthaginians in 264–146 BCE. Rome prevailed in the mid-2nd century BCE, razed Carthage, and ruled the region for the following 500 years. In the 7th century Arab conquerors converted the native Berber (Amazigh) population of North Africa to Islam. The area was ruled by a succession of Islamic dynasties and empires until coming under French colonial rule in the late 19th century. After achieving independence in 1956, Tunisia pursued a progressive social agenda and sought to modernize its economy to be an independent country ‘the Republic of Tunisia’

Tunisia’s culture is highly diverse, in part because of long periods of Ottoman and then French rule but also because populations of Jews and Christians have lived among a Muslim majority for centuries. Similarly, the capital, Tunis, blends ancient Arab souks and mosques and modern-style office buildings into one of the most handsome and lively cities in the region. Other cities include Sfax, Sousse, and Gabes on the fertile coast and Kairouan and El-Kef in the arid interior.

The population of Tunisia is essentially Arab Berber. However, throughout the centuries Tunisia has received various waves of immigration that have included Phoenicians, sub-Saharan Africans, Jews, Romans, Vandals, and Arabs; Muslim refugees from Sicily settled in Al-Saḥil after their homeland was captured by the Normans in 1091. The most notable immigration was that of the

Spanish Moors (Muslims), which began after the fall of Sevilla (Seville), Spain, as a result of the Reconquista in 1248 and which turned into a veritable exodus in the early 17th century. As a result, some 200,000 Spanish Muslims settled in the area of Tunis, in the Majardah valley, and on the Sharik Peninsula in the north, bringing with them their urban culture and more advanced agricultural and irrigation techniques. Finally, from the 16th to the 19th century, the Ottomans brought their own blend of Asian and European traditions. This great ethnic diversity is still seen in the variety of Tunisian family names.

Arabic is the official language, and most natives speak a dialect (Derja) of Tunisian Arabic. Modern Standard Arabic is taught in schools. The cultural Arabization of the country was largely completed by the end of the 12th century, and currently only a tiny fraction of the population – most of them in the south – still speak one of the Berber languages. French, introduced during the protectorate (1881 – 1956), came into wider use only after independence, because of the spread of education. It continues to play an important role in the press, education, and government. To a lesser extent, English and Italian also serve as *lingua francas*. Virtually the entire population is Muslim, and Islam, in its Maliki Sunni form, is the state religion. Christian and Jewish minorities have declined substantially in number since independence, Official openness to religious diversity permits both communities to practice their faiths.

Dotted with the ruins of ancient civilizations, Tunisia is an important location for the study of world archaeology and architecture. Among the most significant of its numerous historic sites are Al-Zaytunah Mosque in Tunis, which dates to the 8th century CE, the slightly older Great Mosque of ‘Uqbah ibn Naafii’ in Kairouan, is the first mosque in the first Muslim town in the West., and the remains of the ancient city of Carthage, The Amphitheatre of El Jem, built in 238 AD and the second biggest amphitheater in the Roman Empire. The Bardo National Museum is one of the largest institutions of its kind in the Mediterranean opened on May 7, 1888, and offers one of the finest and largest collections of mosaics of ancient Rome. The alley of sidi Bou Said, The Medina of Tunis,

Founded in 698 around the original core of the Zitouna Mosque, contains some 700 monuments, including palaces, mosques, mausoleums, schools and fountains dating from the Almohad and the Hafsid periods. On the north part in Bizerte there is the Fort of Ghar el Melh one of the first naval bases of the Ottoman empire and almost in every city, specially the coastal ones, there were small cities built believed to be like forts to protect the cities from invasions back then.

Although Tunisians generally use French or English in the scientific disciplines, they remain genuinely attached to Arabic in the literary sphere—in poetry, the novel, and the short story. Historical figures of philosophy and literature, such as the 11th-century litterateurs Ibrahim al-Husri, Hasan ibn Rashiq, and Muhammad ibn Sharaf al-Qayrawani and the 14th-century polymath Ibn Khaldun, are still revered. Modern Tunisian literature grew from a cultural renaissance in the early 20th century. Social essayist Tahar Haddad, satirist Ali Douagi, poet Aboul Kacem Chabbi, and others have paved the way for a new realist trend in Tunisian literature by combining modern European styles with contemporary Tunisian themes. Increasingly, Tunisian writers, including women, are gaining international prominence.

Tunisia is a country that perfectly combines tradition and modernity. The Tunisian personality is characterized by tolerance, hospitality, an unwavering joy of life and a strong determination to succeed.

In general, though Tunisians consider themselves to be more liberal and tolerant than their neighbours – most urban women, for example, dress in Western clothes and do not veil themselves, and (though it is considered inappropriate by some Tunisian Muslims) they still maintain a strong Islamic identity.

Women's clothing are varied throughout the country, but tend to be highly refined. Weaving and embroidery vary from one region to another specially for the jebba (a wide coat covering the whole body, which differs depending on the quality of its fabric, its colors and its trimmings). The jebba is considered a ceremonial garment.

Basic materials of Tunisian handicrafts are copper, wool, ceramics, jewelry, and leather. Chrome-plated copper and bronze are used in various wares including pestles, candelabras and saber's handles. Tunisian carpets are known to be of high quality craftsmanship. Various types of high pile carpets are produced, including the Berber gatifia carpet, the mergoum Tunisia is also known for its many craft products and many of the regions of Tunisia have different specialities and trades. Tunisian pottery is mainly influenced by Guellala.

Traditional Tunisian cuisine reflects local agriculture. It stresses wheat, in the form of bread or couscous, olives and olive oil, meat (above all, mutton), fruit, and vegetables. Couscous (semolina wheat prepared with a stew of meat and vegetables) is the national dish, other dishes like chakchouka, brik, fricassee, lablebi, slade mechwia and the Tunisian traditional dessertes and sweets are unique for the country.

Education system is well established specially at the era of Hbib Bourgiba after the independence where it become free and compulsory from age of 6-16 years The first educational institution of modern Tunisia was the Sadiki College, founded in 1875 followed by the Khaldounia School in 1896.

The Tunisian healthcare system is one of the most developed in Africa, with a level of quality equivalent to that of many European countries. However, there are large disparities between rural and urban areas and between public and private sectors.

Funny facts about Tunisia:

- Tunisia Is A Women's Rights Champion In The Maghreb Region;
- In Matmata, Tunisia, People Live Underground;
- The Medina Of Tunis Has Over 700 Historic Monuments;
- Jasmine is the national flower of Tunisia;
- Khamisa is a palm-shaped amulet popular in Tunisia and more generally in the Maghreb and commonly used in jewelry and wall hangings;

- The sign of Tanit is an anthropomorph symbol present on many archaeological remains of the Punic Civilization;
- Tunisia has served as the sand-covered backdrop to scenes in several "Star Wars" films in Tatoonine;
- Kebili has evidence of stone age settlers;
- Cape Angela is the northernmost part of Tunisia and of all of Africa;
- Sidi Bou Said' houses only use the white and blue paint;
- In Kerkennah islands you can own a land in the sea where they use the traditional ecological technics of fishing the Morsia with the use traps called Drina;
- Tunisia have many caves (grotto) where you can enjoy an amazing adventure of speleology.

I can keep writing pages and pages about Tunisia but is better that you check it by yourself because of many interesting things that it can offers so you can read more or better visit the country to enjoy one of the greatest experiences wether you are into history, landscapes, different activities, exploring a diversity of traditions, food, music. A lot to experience and don't forget to grap a souvenir.

Yevheniia Burnos, Senior Lecturer, Department Of
Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University
Benjamin Boateng, student MII, M-809aH., Ghana

CULTURAL PRACTICES IN THE AKAN KINGDOM

The culture of the Akans in Ghana varies from various aspects like drumming and dancing, celebration of festivals, rites of passage and other developmental projects to boost and strengthen the Kingdom of the Akans. The Akan clan is predominantly made up of the Asantes and this article seeks to look at the culture in selected aspects. Asantes occupy the southern part of Ghana, West Africa precisely in the Ashanti Region.

The Akans of Ghana are traditionally accustomed to celebrating different rituals which are enshrined in their cultural life. Libation pouring, which accompanies the celebration of great rituals, amidst the subsidence of the sound of music and dance, can display a special art in religion.

Libation pouring is the cultural art whereby water, alcohol or any beverage, such as wine, is poured on the ground with the belief or intention of invoking the spirits and requesting their assistance [1]. The Akans are stark believers in the art of pouring of libation. To this day, it is practiced on every ground, at every cultural rite or occasion as it is considered a sacred art which symbolises their belief. According to Platvoet, it is a verbal mode of address to one or more "metaempirical beings" and has the purpose of initiating or maintaining contact with them [3]. Libation pouring goes with the mentality and belief that there are more superior beings though invisible to the naked eye who guide and control the Kingdom. It is a public acknowledgement of their presence and respect given to them. It is a reminder that their collective and individual destinies do not lie in their own hands. The responsibilities are borne by God and the spirits of ancestors [3].

Furthermore, Asantes are believed to be people with very rich culture. Throughout their history since the first millennium AD, there has been evidence of the use of iron and other metals like gold, silver, brass which were actively displayed in all aspects of their socio-cultural lives. They were in the form of tools for domestic purposes, farming, hunting, war and ornaments for beautification purposes [4], [5]. According to Warren, 1975 in the Akan society of Ghana, metal activities like smelting and casting was first located in areas like Brong Ahafo, Atebubu, Ntonso, Techiman, Bekwai just to mention a few.

Another cultural moment of interest is the *Adaekese* festival. During Asanteman *Adaekese*, the power of the King of the Asantes (Asantehene) and other Asante chiefs is renewed by their subjects who show allegiance to their traditional authorities by organising and paying for some of the festival events. The chiefs' subjects also present gifts to their masters in the form of schnapps and/or money.

Besides confirming the legitimisation of the institution of chieftaincy, the Asanteman *Adaekese* festival is also an occasion for Asante to show other cultures who they are. It is an occasion where Asante traditional dancers demonstrate their skills and where indigenous priests show how powerful they are. Indigenous religious rituals are performed where the Asante identify themselves as a people. Traditional games are played, such as *oware*, *dame*, *ate sie*, *tayato* and *ampe*.

The Asantes display a multicultural heritage and thus exhibit various aspects of their culture which are beautiful and emphatic to behold. It is of no surprise that their Kingdom goes beyond the borders of Africa with worldwide recognition of their King, His Majesty, Otumfuor Osei Tutu II.

References

1. Ayim-Aboagye, Desmond The Function of Myth in Akan Healing Experience. A Psychological Inquiry into Two Traditional Akan Healing Communities. Uppsala: Uppsala University. (*Psychologia et Sociologia Religionum*, 9). 1993.
2. Owusu-Mensa, Kofi 1990 Onyamee Kwaame. The Akan God of Saturday. Accra: The Advent Press.
3. Platvoet, J. G. Comparing Religions, A Limitative Approach. An Analysis of Akan, Para-Creole, and IFO-Sananda Rites and Prayers. The Hague: Mouton Publishers. (*Religion and Reason*, 24). 1982.
4. M. Posnansky, "Archaeology, technology and Akan civilization," *Journal of African Studies*, vol. 2, 1975. P. 33-54.
5. S. MacEachern, "Foreign countries: The development of ethnoarchaeology in Sub-Saharan Africa," *Journal of World Prehistory*, vol. 5.10, pp. 243-304, 1996. Available at: <https://doi.org/10.1007/bf02286418>.
6. D. M. Warren, *The techiman-Bono of Ghana: An ethnography of an Akan society*: Kendall/Hunt Pub. Co, 1975.

Omede Ishioma, student, MTS.m-809an, Nigeria
Scientific supervisor: **Kulishenko L.A.**, Associate Professor,
Department Of Language Training For Foreign Citizens
Sumy, Sumy State University

INTERESTING AND POPULAR NAMES IN NIGERIA

Names are very important and valuable to Nigeria, no matter the tribe or culture. Nigeria is a nation consisting of over 250 ethnic groups and for each tribe it is safe to say your name is your identity. It tells the family you are from, the status of your family sometimes, the day you were born, the events surrounding

your birth (tragedy, prosperity, joy and so on). For every Nigerian their name is their identity and it can tell their story. I am an indigene of Delta state and from the tribe Ukwani, from Ndokwa west Local government area, so some of the names in this article will be from my tribe and a few others from the Yoruba, Igbo, Ijaw and Tiv tribe [2].

The goal is to identify the most popular Nigerian baby names and the reasons for their choice.

1. Ishioma: the literal meaning «good head» to be fortunate, to have good luck. This name refers to one whose birth brought prosperity, joy and peace to their family.

2. Chioma: meaning good God (chi means God and Oma means good). A child can be given this name to show that God has been good to them by giving them a child.

3. Uwadia: meaning «there is life» (uwa meaning life and dia meaning there is). This is an old ukwani name. Most common given to males.

4. Nduka: the living is better or greater, also a male ukwani name.

5. Esu: meaning beautiful, in the ukwani tribe we have a bead (part of our traditional attire worn during special occasion like during festivals, the burial of an old family member who lived a really long life). The bead is seen as a symbol of beauty and is given to females.

6. Nebolisha: meaning look to God (Nebo/nebe meaning look toward, olisa – God).

Azubuiké: «back is strength», could show the last child born, or a male child born after many female children, the reason for giving a child this name can vary. Other variables of this name are Azuka, Azunna.

7. Ifeakachukwu: «nothing is greater/bigger than God» (Ife meaning thing, something, nothing depending on the context of use, Chukwu – God).

8. Nkem: meaning my own, (the name can also be nkechiyenere meaning the one God has given me).

9. Ogechi: Oge meaning time and chi means God. There also is Ogechukwukanma/ Ogechukwudinma (Meaning God's time is best).

10. Ogochukwu: meaning the favour of God, (Ogo means favour). In the Igbo tribe this name is written as Ugochukwu (same meaning but different pronunciation).

11. Ngbeke: a girl born on eke day (a day of the week).

12. Ayomide: my joy is here – Ayo means joy, mi means mine and de means is here. This is a very common name from the Yoruba tribe. There is also Ayomikun (my joy is full), Ayomiposi (my joy has been added or has increased), Ayooluwa (joy of God/of the Lord), Ayoola (the joy of wealth).

13. Anuoluwa: «the mercy of God» – anu means mercy and Oluwa means God.

14. Oreoluwa: Meaning friend of God – or means friend.

15. Adeola: «the crown of wealth» – Ade means crown, in the Yoruba tribe the presence of Ade indicates that its bearer is from the royal family because it was most common among the royal family. Adesewa, Adejumo, Adebola, Adebayo, Adejumoke, Adebukola, are also common.

16. Aduke: «we compete to care for», this is a female name.

17. Wuraola: the gold of wealth, wura – gold.

18. Obafemi: «the king loves me». Oba – king and Ife – love. Other forms are the name can be Olufemi, Oluwanifemi.

19. Yewande: a name given to a female child born shortly after the death of her grandmother. The name implies that «mother is here or is back». Yetunde is also another form of this name. The male form is this name is Babatunde.

20. Olayinka: «surrounded by wealth». Yinka – to surround, this name could mean that when the child was born wealth came into the family (this is a common male name) [1].

So, we have listed the most popular baby names in Nigeria. The culture of naming children in Nigeria is a duplication of the country's ancient traditions and indicates certain diversities between different ethnic groups. It is clear that

choosing a name is a very responsible matter for every parent. This process is influenced by origin, cultural traditions, beliefs, worldview. It is believed that names can have an important influence on the life of the child.

References

1. The Kidadl Team. Top 100 Nigerian Names You'll Love. DOI: <https://kidadl.com/articles/nigerian-names-youll-love> (Last accessed: 17.09.2022).
2. Nigerian Baby Names. The Bump. 2022. September, 14. DOI: <https://www.thebump.com/b/nigerian-baby-names> (Last accessed: 18.09.2022).

Секція 3

Професійно орієнтований підхід у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції студентів

Бахадурова А., студентка СМ-203і, Туркменістан
Науковий керівник: **Кулішенко Л. А.**, к. філол. н., доцент
кафедри мовної підготовки іноземних громадян
м. Суми, Сумський державний університет

ЕТИМОЛОГІЯ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Актуальність дослідження обумовлюється тим, що термінологія, яка обслуговує медицину, є однією з найбільш поширених терміносистем у всьому світі. Медицина була потрібна у всі часи існування людства, адже хвороби не зникають і навіть з'являються нові, тому суспільство завжди потребувало лікарів чи знахарів.

Сучасна медична термінологія – поняття комплексне, до її складу входить кілька сотень тисяч слів і стійких словосполучень, які складають термінологічну базу цілого ряду медико-біологічних дисциплін. Це природно сформована терміносистема, яка має багатовікову традицію.

Цікавим видається дослідження медичної термінології з точки зору етимології, що передбачає встановлення тих мов, з яких найбільше походять медичні терміни.

Назва	Етимологія	Значення	Джерело
Анатомія	гр. anatome – розсічення	наука, про форму та будову окремих органів, систем і організму в цілому	[1, с. 22]
Анамнез	гр. anamnesis – спогади	метод дослідження хворого, що полягає в отриманні інформації про хворого шляхом розпитування хворого або його близьких	[1, с. 23]
Ангіна	лат. angina; angere –душити	гостре інфекційне захворювання з ураженням невеликих мигдалин, слизової оболонки зіву	[1, с. 23]
Аневризма	гр. aneurizma – розширення	розширення просвіту кровоносної судини чи розширення порожнини серця, випинання їх стінки внаслідок втрати пружності або пошкодження її	[1, с. 23]
Біопсія	від bio та грец. ops – вид, розгляд	прижиттєве вирізання шматочків тканини для лабораторного дослідження	[2, с. 99]
Ембріологія	грец. embryo – зародок і ...логія	наука, яка вивчає зародковий (ембріональний) розвиток організмів	[2, с. 419]
Ішемія	(грец. isho- затримую і haima – кров	місце недокрів'я, викликане закупоренням або звуженням артерії, яка постачає кров'ю орган	[2, с. 487]
Карієс	лат. caries – гниль	поступове руйнування тканини зуба	[2, с. 507]
Операція	лат. operatio – дія, діяння	комплекс дій над тканинами чи органами людини	[2, с. 482]
Пронація	лат. pronatus – нахилений уперед	рух передпліччя та кисті руки, при якому долоня повертається назад, а великий палець усередину	[2, с. 767]
Скальпель	лат. scalpellum – ножичок	невеликий суцільнометалевий ніж, що його застосовують у хірургічній практиці для розрізування тканин	[1, с. 619]

Як висновок, можна зазначити, що найчастіше зустрічаються терміни латинського та грецького походження, від яких утворюються похідні слова. Назви хвороб та методи дослідження хворих також походять з грецької мови.

Список використаних джерел

1. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних сполучень / Л.О. Пустовіт. К: Довіра, 2000. 1018 с.
2. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. К.: Українська радянська енциклопедія. 1974. 776 с.

Гюлтекін Емірхан, студент МЦ.м-015, Туреччина.
Науковий керівник: **Пилипенко-Фріцак Н. А.**, викладач
кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГРАМАТИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У ТЮРКОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Формування системи української мови неминуче проходить під впливом системи рідної мови студентів і наявної мовної свідомості. Друга мова вивчається «через призму рідної», вона накладається на вже наявну у свідомості людини систему мовних засобів, оскільки людина зображає навколишню дійсність в уявленнях і образах, а також в поняттях і категоріях рідної мови. Цей вплив має як позитивний, так і негативний характер. При схожості мовних явищ позитивна риса виявляється в потенційних перенесеннях збігів елементів і явищ з однієї системи в іншу; при наявних часткових розбіжностях або міжмовних відмінностях виявляється негативна сторона взаємовпливу, що призводить до інтерференції – протидії двох систем: сформованої (на основі рідної мови) і нової, що формується.

Інтерференція має різні форми вияву: калькування, пасивна (прихована), часткова інтерференція. Найбільші складнощі чи утруднення при вивченні мови на будь-якому рівні студенти відчують у випадку відсутності певного мовного явища в системі рідної мови й в мовній свідомості. У такому випадку відбувається несприйняття мовного явища

української мови, оскільки у свідомості студента відсутнє знання про певний факт, певне мовне явище.

Аналіз деяких випадків граматичної інтерференції в тюркській аудиторії показує, що найбільшу кількість інтерференційних помилок студенти допускають при конструюванні іменних словосполучень, де іменники виступають як стрижневе слово. При конструюванні іменних словосполучень із препозитивним залежним словом часто спостерігається порушення норм узгодження, а в іменних словосполученнях із постпозитивним залежним словом – порушення норм управління. Порушення норм узгодження викликано неправильним вживанням форм роду, числа та відмінка. Через індиферентність категорії роду турецькі студенти можуть не розрізняти уживання слів жіночого, середнього та чоловічого родів. Порушення норм узгодження у відмінку зводиться до зміщення у вживанні відмінкових форм. При порушенні норм узгодження в числі характерно вживання форм однини при іменниках множини або вживання форм множини при іменниках однини.

Викладачам української мови, які працюють у тюркомовній аудиторії, необхідно враховувати граматичні особливості категорій роду, числа та особливості системи відмінків турецької мови, як-от:

1) у турецькій мові немає категорії граматичного роду, отже при творенні словосполучень, речень немає узгодження слів у роді; наявність такого узгодження становить значну складність для турецьких студентів при вивченні тих мов, де воно є, зокрема української мови. Водночас у турецькій мові є лексична категорія статі (людини чи свійської тварини). Так, слова *kadın* – жінка чи *kız* – дівчина, містять указівку на жіночу стать, а слово *erkek* – чоловік – на чоловічу [2, с. 75]. Проте, для граматичного узгодження це не має значення;

2) від української чи англійської турецька множина відрізняється тим, що на її творення не накладаються жодні обмеження семантичного плану. Якщо в українській мові є слова, що вживаються лише в однині чи лише у

множині, якщо є слова, від яких не твориться форма множини, то у турецькій мові афікс множини можна додати до будь-якого слова [2, с. 46]. Якщо афікс множини додано до обчислюваного іменника, то йдеться про певну множинність предметів, осіб тощо (kalem – ручка, kalemler – ручки; defter – зошит, defterler – зошити); якщо ж афікс множини додано до необчислюваного іменника, наприклад абстрактного, як кохання, чи речовинного, як бензин, то мається на увазі або його значна кількість/обсяг, або ж поширеність на великій території чи інтенсивність реалізації (toz – пил, tozlar – багато пилу; aşk – кохання, aşklar – багато кохання або сильне кохання; petrol – бензин, нафта, petroller – багато бензину, нафти);

3) у турецькій мові шість відмінків. Кожному відмінку властивий свій афікс відмінкові властивий свій афікс (крім основного) і свій набір значень [1, с. 97-98]. Слова в турецькому реченні зв'язуються між собою не лише відмінками, але й спеціальними службовими частинами мови: сполучниками й післяйменниками; на відміну від української мови в турецькій немає прийменників.

Максимально «озброєний» цими знаннями, викладач при навчанні української мови має використовувати позитивні можливості перенесення граматичних навичок рідної мови студентів (у нашому випадку турецької) та ураховувати негативні фактори інтерференції. Це повинно бути враховано як під час подання та пояснення лексико-граматичного матеріалу, так і під час виконання завдань та вправ студентом під керуванням викладача та самостійно.

Список використаних джерел

1. Покровська І.Л. Турецька мова : для студентів ОС «Бакалавр». Навчальний посібник. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 304 с.
2. Практична граматики турецької мови. Частина перша. Навчальний посібник (Препринт). – Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2018. 358 с.

Пилипенко-Фріцак Н. А., викладач кафедри
мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет
Нджему Вікторія Джеральд, студентка МЦ.м-125, Танзанія

ФОРМУВАННЯ ВТОРИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПУ ТЕКСТОЦЕНТРИЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Мовна освіта покликана створити сприятливі умови для розвитку вторинної мовної особистості, котра володіє мовними засобами, має необхідні навички спілкування в усіх сферах україномовного середовища. Це, своєю чергою, може бути досягнуто за умов правильного спрямування процесу навчання української мови іноземних студентів, виокремлення пріоритетних підходів і пошуку ефективних методів навчання.

Навчання іноземних студентів української мови регламентується законами, постановами та концепціями державного, європейського й міжнародного рівня, регулюється загальнодидактичними та лінгводидактичними принципами й підходами до навчального процесу, які забезпечують формування гармонійної вторинної мовної особистості, ґрунтується на загальнодидактичних принципах гуманізму, єдності навчання, особистісного розвитку й виховання, науковості, системності та послідовності, усвідомленості й доступності, наступності й перспективності, зв'язку теорії із практикою, диференціації та індивідуалізації, міжкультурного діалогу, застосування різних форм навчальної діяльності, реалізації міжпредметних зв'язків [4, с. 140] і на таких лінгводидактичних принципах, як комунікативність, взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності, етапність і концентричність подання мовного матеріалу, комплексність і ситуативно-тематична його організації, функціональність відбору мовного матеріалу, врахування комунікативних потреб, опора на текст як основну одиницю навчання, контрастивний підхід з урахуванням рідної мови студента. Формування вторинної мовної особистості у процесі стандартизованої мовної освіти іноземців, спрямоване

на розвиток провідних компетенцій, реалізується у єдності трьох напрямів: комунікативного, загальнонаукового (професійного), адаптаційного.

Навчання студентів-медиків мови спеціальності передбачає вивчення нової наукової термінологічної лексики, синтаксичних і граматичних конструкцій, мовних норм, які властиві науковому стилю, застосування отриманих умінь і навичок при виконанні різноманітних завдань, вміння отримувати та передавати інформацію професійно-навчальних текстів в усній і письмовій формах, розвиток набутих знань у різних видах мовленнєвої діяльності. У професійно орієнтованому навчанні української мови іноземних студентів сучасні науковці приділяють велику увагу застосуванню текстоцентричного підходу і розглядають його як одну із неодмінних педагогічних умов формування вторинної мовної особистості

Досліджуючи питання розвитку професійного мовлення іноземних студентів, І. Дроздова наголошує на текстоцентричній основі формування вторинної мовної особистості та обґрунтовує принцип текстовідповідності – навчання української мови на основі професійно-орієнтованих текстів, який зумовлює необхідність міждисциплінарного зв'язку між предметами за фахом студента і курсом української мови [2, с. 164-165]. Як зазначає І. Левенок, «Формування та розвиток вмінь роботи із професійно орієнтованим текстом сприяє максимальному наближенню процесу засвоєння української мови до спеціальних клінічних предметів» [3, с. 104]. На визначну роль текстової компетентності (здатності розуміти, відтворювати, перетворювати, створювати, аналізувати й оцінювати тексти) у формуванні вторинної професійної мовної особистості, здатної компетентно брати участь у професійній комунікації засобами іноземної мови, наголошує і Г. Швець, підкреслюючи значення текстової компетентності для формування професійної комунікативної компетентності [5, с. 197-223].

Отже, аналіз досліджень з означеної теми ще раз доводить важливість текстоцентризму як одного з провідних принципів навчання мови та формування вторинної мовної особистості. Оскільки текст виступає

продуктом, засобом та об'єктом комунікації, то опановування будь-якою іноземною мовою базується на роботі з текстом, що забезпечує вивчення мовних одиниць і явищ не ізольовано, а у зв'язках один з одним (семантичних, граматичних, синтаксичних, стилістичних).

На просунутому етапі навчання студенти-іноземці медичного інституту залучаються до професійно орієнтованої комунікації, що допомагає виробити навички професійного спілкування при розв'язанні загальної проблеми, вміння слухати й коректно реагувати на висловлювання співрозмовника. Для студентів-іноземців медичного інституту СумДУ викладачами кафедри мовної підготовки розроблені навчально-методичні матеріали «Готуємося до клінічної практики» [1], мета яких – допомогти іноземцям, які навчаються в англomовних групах, підготуватися до спілкування в навчально-професійній сфері на практичних заняттях з української мови. Навчально-методичні матеріали спрямовані на формування у студентів навичок професійного мовлення в усній і письмовій формах і навичок мовної поведінки в різних ситуаціях спілкування (у системах «лікар-лікар», «лікар-пацієнт», «лікар-родич хворого» тощо), формування та розвиток діяльнісного комунікативного компонента, лінгвістичної та комунікативної компетенції у сфері навчально-професійного спілкування і, як наслідок, сприяють формуванню вторинної професійної мовної особистості.

Підготовка студентів-іноземців на заняттях з української мови як іноземної до професійно спрямованої комунікації – тривалий процес; відповідно текстова основа навчання актуальна на будь-якому етапі навчання. Отже, у процесі формування вторинної мовної особистості іноземців необхідно враховувати користь та доцільність застосування текстоцентричного підходу.

Список використаних джерел

1. Бурнос Є. Ю., Левенок І. С., Пилипенко-Фріцак Н. А. Готуємося до клінічної практики (тексти для читання зі спеціальності) : навчально-методичні матеріали для іноземних студентів медичного інституту. Суми, 2018. 106 с.

2. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія. Харків: ХНАМГ, 2010. 320 с.
3. Левенок І. С. Педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 16. Т. 1. С. 98-108.
4. Ушакова Н. І., Дубичинський В. В., Тростинська О. М. *Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2011. Вип. 19. С. 136–146.
5. Швець Г. Д. Теоретико-методичні засади навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Київський університет імені Бориса Грінченка, МОН України. Київ, 2021. 689 с.

Theophilus Abigail Ojochenemi, student of gr. MTs.m-919an, Nigeria,
Ugwuoke Ajuluchukwu Paschal, student of gr. MTs.m-919an, Nigeria,
Scientific adviser: **I. S. Levenok**, PhD, Department Of Language
Training For Foreign Citizens, Sumy, Sumy State University

REPRESENTATION OF THE LEXEME “HEART” IN THE PROCESS OF STUDYING MEDICAL TERMINOLOGY BY FOREIGN MEDICAL STUDENTS

Describing the terminological component of Ukrainian-language professional competence, we rely on the achievements of a modern Ukrainian researcher N. Avramenko, who considers terminological competence as an integrative indicator of the quality of professional training of future foreign doctors and defines the following components: possession of a system of knowledge, skills and abilities sufficient to successfully solve a certain range of functional duties of medical workers [1, p. 32-38].

In the context of the concept of “professional speech”, researcher M. Vakhnytska outlines this concept as linguistically, psychologically and socially determined choice of professionally labeled means of speech [2]; So, by professional speech we may understand a speech activity involving fluency in special professional terminology in a learning environment close to speech professional activity.

As part of the language competence of foreign students of medical specialties, we distinguish, in particular, lexical, terminological, spelling, orthoepic, grammatical competence [3]. Lexical competence covers the ability to distinguish between lexical meanings, meanings and shades of words (*doctor, medicine, treat, medicine, patient, disease, patient, examine*), learn Ukrainian proper (examples are given according to the program of the discipline “Ukrainian as a foreign language”: *a person, borscht, house, dumpling, oxygen, good, education, dream, airplane*) and borrowed (medical) vocabulary (*surgeon, ulcer, flu, complaint, illness*), the ability to reproduce lexical units and use them in accordance with communicative situations.

Thus, when studying the general section “Cardiovascular diseases” (topic: “Heart pain”) with foreign students of medical specialties, they studied the lexeme “heart” (серце “sertse”) through Ukrainian idioms (“to pass through the heart”, “to take up the heart”, “at the call of the heart”, “to take up the heart”, “from the bottom of the heart”, “with a kind heart”, “big, open heart”, “stone, callous heart”, “put a hand on the heart”, “heart is not a stone”). Differentiation of the concepts of “сердечний (serdechnyi)”, “серцевий (sertsevyi)” and “сердешний (serdeshnyi)” was carried out taking into account the connection with the native language, which we implement, in particular, when explaining the lexical and grammatical features of the Ukrainian language and studying medical terms.

It is important for foreign students to understand the meaning of culturally labeled units, metaphors (for example, the lexeme *immunity* from the field of medicine is used in the legal field), to use Ukrainian synonyms in their speech (for example: *myocardium – heart muscle, necrosis – dying off, thrombosis – blockage, suffocation – lack of air*), homonyms (*mask – medical and unusual facial expression; pelvis – pelvis body part and vessel; coma – human condition and punctuation mark; pressure – atmospheric and blood; valve – heart and part of the motor*), paronyms (*medicinal – hospital*).

Thus, the formed lexical competence contributes to the speech and cultural adaptation of a foreign student to a foreign socio-cultural environment and more successful Ukrainian-language professional communication.

Список використаних джерел:

1. Avramenko N., Homonyuk O. Foreign experience in mastering medical professional terminology by foreign students at medical Universities. *Comparative professional Pedagogy* 7 (4), 2017, 32-38.
2. Вахницька, М. Г. Професійно-мовленнєва підготовка педагога-нефілолога в умовах багатомовності. (Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02). 2007. Херсон.
3. Levenok I. The question of quality of teaching Ukrainian Language for foreign students in the context of intercultural communication // *Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23-24 листопада 2017, Суми: СумДУ, 2017, 232-234.*

Секція 4

Міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти України

О. Л. Штільгойз, студент 2 курсу
Науковий керівник: **Л. М. Бондарчук**,
к.філол.н., доцент кафедри бізнес-лінгвістики,
м. Київ, Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сфера вищої освіти в Україні постійно перебуває у розвитку, який створює нові можливості, відкриває перспективи та забезпечує ефективне використання освітніх ресурсів. Особливо результативним та інноваційним є міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти, що набуло найбільшої актуальності за останні роки, зокрема під час війни. Метою роботи є дослідження наявних проєктів, програм, можливостей для студентів України в умовах війни, а також визначення їх можливого розвитку у майбутньому.

Співпраця з іноземними партнерами у сфері вищої освіти представлена у різних категоріях, з яких можна виділити основні:

- надання знижок на навчання в іноземних закладах вищої освіти;
- створення спеціальних курсів для студентів з України та надання безплатного доступу до провідних курсів;
- відкриття стипендійних програм для навчання в іноземних університетах;
- організація та проведення освітніх курсів для розвитку студентів та відкриття нових можливостей.

Варто відзначити й те, що таку співпрацю реалізують у трьох форматах: онлайн, офлайн та змішаному. Третій варіант найменш поширений, адже потребує більше уваги для правильного розподілу навчальних ресурсів. Він також є важким до запровадження, якщо студент знаходиться в іншій країні, оскільки, найчастіше, іноземні заклади освіти пропонують навчання за системою один через один, тобто один день – навчання онлайн, другий – офлайн. Офлайн формат спричиняє найбільші витрати, оскільки студенти мають бути забезпечені не лише програмою навчання, а й проживанням та планом харчування. Цей варіант також обмежує можливості деяких студентів, якщо університет пропонує співпрацю лише зі своїми партнерами, однак, загалом цей варіант є доволі поширеним наразі та ефективним. Завдяки йому здобувачів освіти інтегрують свої знання, знайомляться з культурою інших країн й впливають на розвиток та поширення інформації про Україну, що надзвичайно важливо у наш час.

Онлайн формат впровадження можливостей, на мою думку, є найбільш доступним. Він дозволяє іноземним партнерам розширювати освітні можливості для студентів, адже не потребує додаткових витрат на забезпечення проживання та харчування студентів. Окрім того, такий варіант сприяє створенню спеціальних освітніх курсів, які не входять до стандартизованої освітньої програми, але глибше розкривають її та розглядають такі теми, які є важливими та цікавими для студентів. Проте надзвичайно корисним є саме створення курсів та програм для навчання, які

мають бути повністю готовими та зручними до використання, адже є такі форми співпраці, коли студентам лише надають доступ до певних матеріалів, не проводячи додаткових занять, переводять на додаткову платформу. Такий метод є неефективним та незручним, адже не всі платформи пристосовані для застосування, наприклад, на мобільних пристроях, що зменшуючи можливості та потенціал, бо не у кожного є доступ та можливість працювати на комп'ютерах.

Чудовим прикладом інноваційної співпраці є створення Invisible University for Ukrainian Students. Він створений Центральноєвропейським університетом у співпраці з ЛНУ імені Івана Франка, Українським Католицьким Університетом за підтримки Єнського університету, DAAD та Фонду Макатурів [1]. Це лише одна з тисяч можливостей ЄС для України, які сприяють розвитку та модернізації освітніх методів, а також впроваджують у навчання інноваційні смарт-технології. Університет пропонує онлайн курси у сфері історії, культури, спадщини та соціуму, з залученням провідних науковців сьогодення, таких як Тімоті Снайдер, Ян Вернер-Мюллер та інші.

Ще однією перевагою є те, що він проводиться онлайн, водночас для студентів, які перебувають за кордоном, є можливість відвідування лекцій саме в університеті. До того ж ця програма забезпечує стипендію для студентів, які мають власні ідеї для створення та проведення проєктів, спрямованих на розкриття важливих тем та привернення уваги до України під час та після війни [2]. Щобільше, властивістю курсів є наявність менторської програми, що забезпечує індивідуальний підхід до студентів, допомогу у розв'язанні питань та полегшує інтеграцію студентів у європейське освітнє середовище. Заняття проходять у другій половині доби, тобто не створюють значного додаткового навантаження та не заважають основному навчанню студентів. Ще одним цікавим прикладом співпраці є організація проведення наукових студентських досліджень. Іноземні університети підтримують студентів, надаючи їм спонсорвання для

проведення досліджень, метою яких є сприяння розвитку, відкриття нових наукових напрямів та створення сучасних технологій. Особливістю такої співпраці є надання кожному студенту наукових керівників-професорів, які працюють у цій сфері та забезпечують досвід та реалізацію проєктів на практиці, як, наприклад, фонд стипендій та грантів на проведення проєктів від DAAD [3].

Також важливою та корисною була для нас співпраця з професором Карлом Хобертом. Він створив власну концепцію для навчання студентів, а саме проведення зустрічей-симуляцій перемовин. На початку студенти вивчають проблеми та методи їх рішення через модуль конфлікту в Руанді, який відбувся у дев'яностих роках минулого століття. Завдяки цьому модулю студенти набувають навички перемовин, навчаються виокремлювати основні методи співпраці, а також знаходять приховані причини, які можуть завадити прийняттю рішень.

Наступним модулем є виокремлення ролей для кожної людини, яка має презентувати її точку зору та аргументувати те, чому персонаж має діяти саме так. Третім модулем, після презентації як індивідуальних поглядів, інтересів, так і групових, студенти проводять дебати-обговорення з метою виявлення оптимального рішення, що задовольнило б усіх. На останньому етапі, вислухавши ідею, професор разом зі студентами аналізує рішення, виокремлює недоліки та переваги, а також показує покращений варіант. Цікавим є те, що під час війни професор Хоберт створив осучаснений курс, на прикладі перемовин між представниками української влади та інших країн, а також перемовини між країнами загалом. Інноваційним є і те, що до таких курсів були запрошені й іноземні студенти, які презентували свої погляди у зовсім інших інтерпретаціях. Це дозволило виокремити нові й свіжі варіації перебігу подій та можливих наслідків, адже студенти враховували власний досвід та особливості діяльності своєї країни. Особливо цікавим було проведення презентацій-відповідей для американських студентів, які пропонували власні плани для відновлення України після

війни, а студенти з України оцінювали їх переваги, недоліки та загалом можливості реалізації.

На нашу думку, такий формат є дійсно інноваційним та сучасним, адже він не лише сприяє розвитку вміння перемовин, а й розвиває логічне мислення, аналіз інформації, співпрацю та обмін думками. До того ж така методологія дозволяє студентам на практиці спробувати себе у різних ролях, водночас мотивує її для вибору ефективних рішень, які б з мінімальними витратами мали б максимальний результат.

Тож після аналізу наявних міжнародних освітніх програм для студентів та поєднанні їх з власним досвідом, ми вважаємо, що міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти України нині перебуває у досить розвиненій фазі й у короткостроковому періоді може досягти найбільшого розвитку та варіативності. Така співпраця є різноманітною, вона відрізняється як за формою проведення, так і за категорією, що дозволяє студентам знаходити оптимальні варіанти для себе. Широкий спектр наявних програм сприяє розвитку освіти та науки в Україні, а також інтегрує наявні здобутки та можливості у концепції вищої освіти інших країн, що у майбутньому ще більш позитивно впливатиме на якість освіти в Україні та її вагомості на світовому рівні.

Список використаних джерел

1. Invisible University for Ukraine: онлайн-курси для українських студентів. URL: <https://houseofeuropa.org.ua/opportunity/393> (дата звернення: 05.10.2022).
2. Invisible University запрошує українських студентів на онлайн-курси. URL: <https://osvita.ua/abroad/87286/> (дата звернення: 04.10.2022).
3. DAAD: Finding Scholarships. URL: <https://www.daad.de/en/study-and-research-in-germany/scholarships/> (дата звернення: 05.10.2022).

Секція 5
Інноваційні освітні технології XXI століття

Л. В. Біденко, к.пед.н., доцент кафедри
мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДІЄСЛОВА НА
ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ
СТУДЕНТАМИ**

Створення та впровадження нових методик і технологій навчання української мови як іноземної (УМІ) завжди є актуальним питанням лінгводидактики, а вимоги сьогодення ще більше сприяють скороченню можливості живого спілкування, а це призводить до більшого посилення значущості впровадження дистанційних та гібридних форм навчання, при цьому головною метою залишається комунікативна компетентність. Граматична ж складова має носити опосередкований, супровідний характер.

Аналіз наукової та методичної літератури показав, що в лінгводидактиці вже достатньо робіт, присвячених питанням формування мовленнєвої діяльності за допомогою розгалуженої системи різноманітних вправ. Відпрацюванню умінь щодо застосування граматичних категорій у процесі вивчення мови присвячено дослідження З. Мацюк, Н. Музиченко, П. Левчука та ін. Предметом дослідження методик навчання граматики дієслова є праці Ю. Романюка, О. Волкової, Г. Кисельової [1].

Попри значні напрацювання дослідників все ж таки виникає потреба у створенні такої класифікації поділу дієслів, яка б дозволила іноземним студентам ефективно і без особливих труднощів використовувати дієслова у власних висловлюваннях, та описі системи вправ, яка б дозволила студентам опрацювати набуті знання.

Ми спробували створити систему вправ для вивчення продуктивних груп дієслів на заняттях з української мови як іноземної, яка залучає різні види мовленнєвої діяльності; розглянути труднощі опанування категорій

часу, особи та роду дієслів через систему вправ. Представлена система апробована на заняттях з української мови як іноземної та у посібнику, створеного викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, «Українська мова як іноземна».

Формування мовленнєвих навичок починається із засвоєння граматичного матеріалу, проходить етап закріплення операцій з ним (тобто відбувається формування первинних умінь та навичок) і завершується опануванням мовленнєвих дій і діяльності в цілому.

Вдало вибудована система вправ може і не представляти спеціальне граматичне тренування, оскільки кожне завдання має відповідати розвитку мовлення студентів і містити готові зразки з різними лексемами.

Вибір вправ, потрібних для навчання студентів-іноземців, завжди продиктований змістом навчального матеріалу та метою навчальної роботи, а також специфікою застосованої навчальної технології [1; 2; 3].

Отже, розпочинати роботу над відпрацюванням граматичних категорій дієслів починаємо з презентації граматичного матеріалу. Ми розглянули чотири моделі (1Є, 2И, 3Е, 4Є), кожену із яких ми маркували числами (за порядком подання дієслів на початковому етапі навчання) та голосними в особових закінченнях.

Нами виокремлено чотири закономірності творення форм дієслова в цих моделях:

1. Спосіб визначення основи теперішнього часу за основою інфінітива. Це може бути частина інфінітива без форманта *-ти* (моделі 1Є, 3Е); без форманта *-ти* та тематичних голосних букв, які йому передують (моделі 2И, 3Е); без частини *-вати* (модель 4Є).

2. Визначення дієвідміни. Іноземні студенти, на відміну від носіїв мови, переважно орієнтуються на графічний вигляд слова, тому доцільним є виділення трьох типів дієвідмін, позначаючи їх методичними термінами «група Є», «група Е», «група И». Моделі 1Є, 4Є, 3Е об'єднують дієслова першої дієвідміни. Модель 2И має у своєму складі дієслова другої дієвідміни.

3. Наявність і характер морфологічних чергувань в основі теперішнього часу та у формах наказового способу. Чергувань немає у дієсловах, які утворюють моделі 1Є та 4Є. Половина дієслів моделі 2И має чергування приголосних у формах першої або першої та третьої особи однини. У більшості дієслів, що належать до моделі 3Е, є чергування різного характеру, і вони відбуваються у всіх формах.

4. Спосіб утворення форм наказового способу. Виокремлені таким чином дієслівні основи виявилися досить зручними для навчання творення імперативних форм. Форми наказового способу дієслів моделей 1Є і 4Є у кінці слова або перед фіналями *-те*, *-мо* мають приголосну букву *-й* (*читай*, *читайте*, *читаймо*). Більшість дієслів моделей 2И та 3Е зазвичай закінчуються на голосний *-и* в однині, та на *-і* перед *-ть*, *-мо* у множині (*говори*, *говорить*, *говорімо*, *пиши*, *пишіть*, *пишімо*), проте можуть мати специфічні форми (*вір*, *вірте*, *встань*, *встаньте*).

Наведемо приклади вправ, що доцільно використовувати під час опрацювання моделі дієслова 1Є.

Спочатку пропонуємо студентам прочитати інформацію щодо дієвідмінювання дієслів моделі 1Є та записати алгоритм у зошит і запам'ятати його.

1. Основа. Закінчується на голосну букву. Від інфінітива відокремлюється -ти. 2. Група Є. У я-формі закінчення -ю, у вони-формі закінчення -ють. У він-формі закінчення -є, -ється, ти-формі закінчення -еш, ми-форма має закінчення -ємо. 3. Імператив. Форми на -й, -ймо, -йте. 4. Чергування. Не відбуваються. Запам'ятайте! Наголос постійний у всіх формах.

Відпрацювання вищезазначеного алгоритму відбувається у наступних вправах. Проаналізуйте дієслова «*читати*, *слухати*, *знати*, *гуляти*,» за алгоритмом. Запишіть у зошит дієвідмінювання (форма я, ти...). Зверніть увагу на імператив (форма на *-й*, *-ймо*, *-йте*).

Наступним етапом у відпрацюванні умінь розпізнавати дієслова у тексті є завдання на читання. Наприклад, читайте.

1. – *Хто слухає?* / – *Я слухаю.* 2. – *Хто слухає?* / – *Ви слухаєте.*

1. *Я слухаю діалог.* 2. *Учні слухають текст.* 3. *Друзі знають вірші.* 4. *Іван гуляє.* 5. *Де Роман слухає радіо? Він слухає радіо вдома.*

Вправи на читання дозволяють візуалізувати особливості вживання особових форм дієслова, при цьому включається ще і зорова пам'ять. Вправи на писання форм дієслова дозволить студентам самостійно вводити слова у речення, застосовувати алгоритм на розподіл дієслова за моделями та запам'ятовувати закінчення дієслів у різних особових формах теперішнього часу. Вправа: Пишіть дієслова (знати, гуляти, ...) у правильній формі.

1. *Я ... вірш.* 2. *Аліна ... діалоги.* 3. *Ти зараз ... ?* 4. *Де вони ... ?*

Після того, як студенти зрозуміють та запам'ятають закінчення дієслів, треба поступово вводити дієслова у мовлення.

Завдання цього рівня мають бути нескладними й зрозумілими одночасно. Пропонуємо застосовувати вправи такого характеру, як: 1. *Запитайте один одного, що роблять люди на фото.*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

2. *Розіграйте діалоги у парі «студент-студент». Запитайте, чи знає він що робить хлопчик на першому фото? Чи знає він – юнак відпочиває, чи читає на фото №2? Хто гуляє на фото №6 ? Чи слухає дівчинка диктант?*

Створена та апробована система вправ дозволить студентам відпрацювати набуті знання з граматики на практиці, оскільки кожне з представлених завдань відповідає розвитку мовлення студентів і містити готові зразки з різними лексемами.

Список використаних джерел

1. Біденко Л. В., Кисельова Г. І. Метод дієслівного словозмінного моделювання в практиці навчання української мови як іноземної. *Вісник Запорізького національного університету*. 2021. № 1 (37). Ч. І. С. 46–52.
2. Голованенко Є. О., Дегтярьова Т. О., Дядченко Г. В. Українська мова для іноземців. Рівень А 1 : навч. посіб. Суми : ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2019. 279 с.
3. Мелкумова Т. В. Вивчення категорій виду та часу дієслів на заняттях з української мови як іноземної на I курсі. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. № 9(1). С. 710–717.

Є. Ю. Бурнос, старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет

РОЛЬОВА ГРА ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Навчання іноземної мови є ефективним засобом формування мовної особистості. Іноземні студенти, вивчаючи мову, набувають вміння аналізувати різні комунікативні ситуації, узагальнювати отриману інформацію, складати судження, знаходити шляхи розв'язання комунікативних проблем, вибудовувати комунікативні стратегії й тактики. Формування комунікативної компетенції під час вивчення мови передбачає розвиток творчих здібностей, що можливо лише за умови, що викладачі є новаторами, які постійно вдосконалюють та оновлюють свої знання, створюють моделі, що ґрунтуються на сучасних інноваційних методах навчання.

Серед інтерактивних методів навчання мови найбільшої популярності набули ігрові освітні технології. Вони розвивають здібності до пізнання й формують мовну особистість. Навчальна гра є основою для саморозвитку та індивідуального підходу до особистості кожного студента, зацікавленості до навчання та розвиває творчі задатки кожного студента. Прикладом навчальних ігор можуть бути граматичні ігри, які допомагають створити реальні комунікативні ситуації; лексичні ігри з використанням сюжетно-

рольових завдань та мовленнєвих тренінгів; ігри-доручення; ігри-припущення; ігри-бесіди тощо.

Ігрова форма проведення заняття забезпечує умови комплексного використання знань студентів з їхньої фахової діяльності, вдосконалення іноземного мовлення та краще володіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування та предметом вивчення.

Ефективним методом вирішення труднощів у засвоєнні лексичного матеріалу та підвищення мотивації до вивчення мови студентів-іноземців є рольова гра, що моделює різноманітні аспекти професійної діяльності студентів (особливо студентів-медиків). Рольові ігри як метод контролю засвоєння лексичного матеріалу можна використовувати як на підсумкових заняттях, так і під час вивчення окремої теми. У навчання іншомовного усного мовлення рольова гра є мовленнєвою діяльністю студентів, де вони програють різноманітні соціальні та міжособистісні ролі, реалізуючи при цьому як вербальні, так і невербальні (пара лінгвістичні) засоби спілкування (жести, міміку тощо).

Однією з переваг методу рольової гри є наближеність до умов реальної діяльності та можливість для студентів не тільки знайти рішення певного завдання, але й відчувати результат прийнятого рішення. Це досягається завдяки тому, що у кожній рольовій грі існує розроблений та відпрацьований алгоритм надходження інформації та прийняття рішення, існує імітаційна модель, багато можливостей впливу на модель. Під час гри студент має обрати певну дію для того, щоб досягнути найкращого результату. Завдяки способам та помилкам іноземні студенти вчаться формувати таку послідовність дій, які дозволяють отримати високі результати у певних ситуаціях. За допомогою рольових ігор швидко формується навичка практичних дій.

Рольова гра як інноваційний метод навчання має такі переваги:

- 1) доступність сприйняття навчального матеріалу;
- 2) систематизація знань;

- 3) розвиток творчих здібностей студентів;
- 4) самоосвіта;
- 5) позбавлення психологічного бар'єра (страх спілкування, страх зробити помилку);
- 6) аналіз засвоєного матеріалу.

Отже, вивчення і застосування на заняттях з української мови як іноземної інноваційних методів навчання уможлиблює удосконалення традиційних форм роботи з іноземними студентами, підвищення ефективності навчального процесу і рівня знань іноземних студентів.

А. І. Іщук, студентка 6 курсу
Науковий керівник: Г. М. Вокальчук, д. філол. н., проф.,
м. Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет

ЛЕКСИКОГРАФІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НЕОЛЕКСИКИ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ

Упродовж останніх трьох десятиріч українські лексикографи звертають пильну увагу на словниковий опис нових номінативних одиниць, якими активно поповнюється словниковий склад мови. З-поміж таких номінацій окреме місце займають індивідуально-авторські найменування, якими рясніють сучасні публіцистичні та художні (насамперед поетичні) тексти. Комплексне вивчення авторських лексичних новотворів (далі АЛН) в українській поезії ХХ–ХХІ ст. уможлиблює виявлення загальних і часткових тенденцій у процесі творення нових номінативних одиниць, визначення найпродуктивніших способів і засобів оказіональної номінації на конкретному етапі розвитку мови, з'ясування перспективних шляхів поповнення національного лексикону, визначення ролі мовної особистості у збагаченні поетичного словника.

Актуальність пропонованої наукової розвідки полягає в обґрунтуванні необхідності лексикографічної інтерпретації АЛН, засвідчених в українській поезії ХХ–ХХІ ст. Системний підхід до вивчення АЛН як естетизованих

вербальних знаків фрагментів об'єктивної дійсності та їх подальше словникове представлення зумовили застосування насамперед таких процедур лінгвістичного дослідження інновацій, як семантичний, лексико-граматичний, дериваційний, лінгвокультурологічний, лінгвопрагматичний аналіз.

Джерельною базою для укладання «Словника авторських лексичних новотворів в українській поезії ХХ–ХХІ ст.» (далі «Словника...») слугували опубліковані неографічні джерела, а також матеріали електронного ресурсу зведеного словника АЛН в українській поезії ХІХ–ХХІ ст., укладеного членами неографічних лабораторій «NEOLEX-Рівне» Рівненського державного гуманітарного університету та «Острозький неограф» Національного університету «Острозька академія» упродовж 2007–2022 рр.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що завдяки здійсненню лексикографічної інтерпретації АЛН українських поетів ХХ–ХХІ ст. надалі уможливлується введення до наукового обігу нового фактичного матеріалу, який слугуватиме базою для різновекторних лінгвістичних студій і який розширює уявлення про АЛН як репрезентант мовної свідомості креативної особистості – представника україномовного соціуму.

Матеріал, представлений у вигляді «Словника...» (описано близько 2500 АЛН.), є складовою частиною майбутнього зведеного «Словника авторських лексичних новотворів в українській поезії ХІХ–ХХІ сторіч», над яким від 2007 року й донині цілеспрямовано працюють члени неографічних лабораторій Рівненщини під керівництвом проф. Г. М. Вокальчук та доц. В. В. Максимчука.

АЛН обирали об'єктом спеціальних наукових студій багато українських учених (В. Русанівський, Г. Вокальчук, Ж. Колоїз, А. Нелюба, О. Стишов, Є. Карпіловська, Н. Голікова, А. Калетнік, Н. Адах, Н. Гаврилюк, О. Радько, О. Семенюк та ін.). Основними причинами виникнення АЛН, як дослідили фахівці, є світобачення та світосприйняття письменника, пошуки відповідної рими, надання емоційного відтінку номінації, прагнення до лаконічності

вислову, збереження віршового розміру, ідейно-естетичні засади, якими автори послуговуються в процесі творчості.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть в українському мовознавстві почала розвиватися нова мовознавча галузь – неографія, яка вивчає лексичні новотвори, особливості проектування та укладання словників неологізмів. Ще у 70-х роках ХХ ст. були здійснені перші спроби укладання словників АЛН П. Тичини та М. Рильського (укладач Г. Колесник). Згодом з'явилася низка словників авторських новотворів, з-поміж яких – «Мовний світ Олеса Гончара» (1991) та «Словничок індивідуальних слововживань Яра Славутича» (1999) Н. Сологуб; «Короткий словник авторських неологізмів української поезії ХХ століття» (2004) та «Словник лексичних новотворів Михайля Семенка» (2006) Г. Вокальчук [2; 3], словник АЛН В.Барки (2007) Н.Адах [1]; словники АЛН поетів Рівненщини (2008, 2015) В. Максимчука [5]; «Словник авторських лексичних новотворів київських неокласиків» (2009) Н. Гаврилюк [4]; «Словник авторських лексичних новотворів поетів-дисидентів 60–70-х років ХХ століття» (2010) О. Тимочко та ін.

Перед кожним новоствореним словником ставляться певні вимоги. Словник повинен бути результатом науково-теоретичних пошуків його укладачів, відрізнятись від попередніх лексикографічних джерел певною оригінальністю та вписуватися в типологію уже наявних лексикографічних досліджень. Тому, відповідно до зазначених вимог, «Словник...» є результатом тривалої лексикографічної та лексикологічної роботи. Його укладено за теоретичними принципами, розробленими Г.М. Вокальчук для «Короткого словника авторських лексичних неологізмів в українській поезії ХХ століття» [3, с. 44–68]. До типології словників «Словник...» належить, як різновид словників мови письменника. За призначенням «Словник...» є довідковим лексикографічним джерелом, яке присвячено опису специфічного лексичного матеріалу, наявного в поезії ХХ–ХХІ століть, – авторським неологізмам. Головна мета праці – фіксація та систематизація в алфавітному порядку АЛН сучасних українських поетів, граматична кваліфікація одиниць та їх часткова

хронологічна характеристика. Щодо повноти опису матеріалу «Словник...» є диференційним. За кількістю досліджуваних авторів праця є зведеною: у ній описано АЛН близько 80 українських поетів.

Словникові статті «Словника...» містять такі елементи: реєстрове слово; вказівка на частиномовну належність авторської номінації; граматичні характеристики новотвору; контекст, у якому вжито неологізм; частково подана довідкова інформація будь-якого призначення та характеру, напр.: **Голгóтно**, присл., <від вл. н. *Голгофа (Голгота)*> *Мої різки тріпочуть, як віти, / Дум тягар я голготно несу...*(ЯСл7:126 # 1950); **Іконошанувальник**, ім., ч.р., *Та ж березня десятого / виановують Тарасія, / ... / коли в Константинополі / іконошанувальники / вели з іконоборцями запеклу боротьбу.* (ДБ4:69 #~2000); **Білоайстровий**, прикм., *Не більш як штучно-алебастрова / Душі твоєї білизна. / То лише зовні – білоайстрова...* (АМойс4:60 #~2003); **Причин-причиння-причина**, ім., *...Це система речей – що є більшим причином-причинням-причиною...* (ВЦ1:77); **Тлум-роздоріжжя**, ім., *А як же я плоди свої нестиму / Між волелюдних тлумів-роздоріжж?!* (Драч1:90 # 1981).

У випадку, якщо АЛН ужито лише в назві твору, то інформація про це подана в гострих дужках після вказівки на частиномовну належність АЛН, напр.: **Автосарка́зм**, ім., ч.р., <назва поезії> (ІР:103); **Купалапа́пороть**, ім., ж.р., <назва твору> (Іздрик: «АВ ОУТ»).

Словник АЛН є віддзеркаленням творчої манери письма певного автора, специфіки мовно-естетичної вербалізації ним фрагментів пізнаваної дійсності. Фіксація результатів авторського словотворчого процесу має важливе культурологічне та історико-лінгвістичне значення.

Список використаної літератури

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти) / за ред. Г. М. Вокальчук. Рівне: Видавництво Олега Зеня, 2007. 136 с.

2. Вокальчук Г. М. „Я – беззразковості поет” (словотворчість Михайля Семенка): монографія. Рівне: Перспектива, 2006. 201 с.
3. Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект): монографія / за ред. А. П. Грищенка. Рівне : Науково-видавничий центр „Перспектива”, 2004. 524 с.
4. Гаврилюк Н. В. Київські неокласики: словотворчість / за ред. Г. М. Вокальчук. Острог, 2009. 216с.
5. Максимчук В. В. Словотворчість сучасних поетів Рівненщини : монографія / В. В. Максимчук ; за ред. Г. М. Вокальчук. Острог : Вид-во Національного університету “Острозька академія”, 2015. 386 с. (Лексикографічна серія “Українська індивідуально-авторська неографія” ; вип. 7).

А. Ю. Кашук, магістрантка
Науковий керівник: **Сазонова О. В.**, к. філол. н., доцент
кафедри української мови і літератури.
м. Чернігів, Національний університет «Чернігівський колегіум»
ім. Т. Г. Шевченка

**ПОВЕДІНКОВИЙ ПРОФАЙЛІНГ ЯК НОВІТНЯ МЕТОДИКА
ПРОГНОЗУВАННЯ ОБРАЗУ ХУДОЖНЬОГО ПЕРСОНАЖА
(НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ «ПОЗИЧЕНИЙ ЧОЛОВІК»
Є. ГУЦАЛА)**

З середини ХХ ст. Сполучені Штати Америки та Ізраїль починають успішно застосовувати новий метод «зчитування людини» та використовують модерне поняття «профайлінг» у діяльності спецслужб. К. Черкасова зазначає, що спочатку термін «профайлінг» вживався в контексті складання пошукового психологічного портрета невідомої особи за слідами на місці злочину [6]. Методологічним підґрунтям профайлінгу є дослідження П. Екмана, К. Шерера, М. Цукермана, В. Лабунської, О. Фрайя. На сьогодні, поняття «профайлінг» розглядають більш розлого. *«Профайлінг – це комплекс соціально-психологічних методик із діагностики особистісних особливостей, приховуваних мотивів і оцінки інформації, що повідомляється, заснованих на оцінюванні невербальної, вербальної та субвербальної поведінки суб'єкта, прогнозуванні сценаріїв розвитку ситуацій і відносин, вчинків, моделей поведінки та спілкування людини»* [1, с. 21]. Уміння скласти повний психологічний профіль людини на основі врахування всіх

соціальних та особистісних чинників – ось головне завдання фахівців із профайлінгу. Зокрема у своїй роботі вони аналізують такі ознаки: зовнішність; міміка; немовні елементи поведінки; манера поведінки; стиль [4].

Основна мета роботи – спробувати дослідити та увиразнити, які риси поведінкового профайлінгу притаманні творчості Є. Гуцала на прикладі роману «Позичений чоловік». Запропоновану методику профайлінгу загалом доцільно використовувати в процесі аналізу поведінки й портретного опису літературного персонажа, адже він відіграє важливу роль у створенні цілісного образу. О. Орлова зазначає: *«У літературному творі поведінкова характеристика – це система взаємопов'язаних між собою рухів, поз, жестів, які характеризують героїв. З окремих динамічних деталей вибудовується поведінкова орієнтація персонажів, коли читач очікує від них певних учинків»* [5, с. 31]. У науці існує безліч класифікацій психотипів, однак, найдетальнішою є класифікація психолога В. Пономаренка «Методика 7 радикалів». *«Радикали – це тільки особливості особистості, при яких окремі риси характеру надмірно посилені. Це призводить до схильності людини застосовувати одні й ті ж стратегії поведінки в різних ситуаціях. У режимі реального часу можна побачити психологічні й комунікативні особливості партнера за його поведінкою, манерою будувати спілкування і навіть за зовнішнім виглядом співрозмовника»* [3].

У романі Є. Гуцала «Позичений чоловік» продемонстровано всі типи радикалів характеру. Методика поведінкового профайлінгу допомагає читачеві цілком уявити та розкрити портрети персонажів. Головний герой твору – Хома Прищепка – є повноцінним прикладом гіпертимного радикала. Це сильний психотип, що характеризує енергійних людей, які обожнюють життя у всіх проявах [3]. *«Я – Хома Прищепка. Сказавши, що я – Хома Прищепка, я, звісно, ще нічого не сказав, а тільки назвав своє ім'я та прізвище. От давали б мені в обмін на Прищепку найкращі в світі прізвища, такі, що звучать чи сурмою, чи барабаном, чи громом, і не взяв би. Я –*

Прищеп, така вже халепя. І схожий я не просто на гриб, а на гриб маслюк» [2, с. 4]. Дружина Хоми – Мартоха Прищепя, постає перед нами як збудливий епілептоїдний радикал. Це сильний психотип, що характеризує людей готових завжди досягти свої цілей, які часто випробовують інших на міцність [3]. Хома описує жінку так: *«Мартоха моя ніколи не вмовкає. Голова її нагадує дзвіницю, на якій дзвін бамкає і бамкає вдень і вночі, бамкає серед людей і на самоті, бамкає з ділом і без діла. Можна було б оглухнути за життя біля такої дзвіниці, але я не оглухнув, просто навчився не чути, навіть вух не затикаючи. Отож, Мартоха весь свій вік орудує язиком, як циган пужалном»* [2, с. 11-15]. Замикає цей любовний трикутник сусідка Прищеп – Одарка Дармограїха, представниця істероїдного радикала. Це слабкий психотип, що характеризує людей бажанням подобатись, вони поводяться демонстративно і прагнуть бути поміченими [3]. Автор характеризує сусідку так: *«Одарка Дармограїха сиділа за столом, як на картині намальована. Вбралась у все чисте й крамне, її вишивана блузка нагадувала квітник під хатою о літній порі, коли якої там тільки квітки не знайдеш, та всі в розповні, пишні, духмяні! Біла шия лебедина виростала посеред цього квітника, а голова Одарчина була схожа на велику багрянку мальву»* [2, с. 40, 29].

Яскравим прикладом тривожного радикала є сільський листоноша Федір Горбатюк. Це слабкий психотип, що характеризує людей з підвищеною тривожністю та пересторогою від помилок [3]. Таким постає перед нами й Федір: *«А чи візьміть нашого ж таки, яблунівського, Федора Горбатюка, листоношу сільського. Він і справді горбатий, одземкуватий, з очима-навучками, що заплутались у своєму ж таки навутинні, яким усе руде обличчя засновано, – про таких кажуть, що вони гарні тільки тоді, коли обличчям до стіни лежать, та ще спину й ноги накривають десятьма ряднами»* [2, с. 35]. Бухгалтер колгоспу «Барвінок» Петро Зосимович Варава уособлює параноїяльний радикал. Це, безумовно, сильний тип особистості, яким зазвичай володіють люди з потужним внутрішнім стрижнем. Життя

таких людей побудована на принципах, що дозволяє їм спокійно йти по головах інших [3]. *«Головний бухгалтер нашого колгоспу Петро Зосимович Варава дивиться на мене своїми лукавими й розумними очима – такими вони в бухгалтера бувають тільки тоді, коли він у теплому товаристві п'є пиво, заїдаючи солодким рачиним м'ясом. ... А такий зрячий, що колгоспну вигоду чи фінансову недостачу через найтовщу стіну людських хитрощів углядить»* [2, с. 89, 139]. Портрет доярки Христі цілком втілює емотивний радикал. Це слабкий психотип, притаманний категорії людей, що відрізняються яскраво вираженою добротою [3]. *«Обличчя її, мов місяць уповні, світилось щастям. На фермі завжди начебто непримітна, була вона зараз гарна, як квітка гайова, від якої не можна було відірвати погляду, хотілось милуватись годину й другу, чуючи, як те замилування бере душу на крила, несе понад землею в небеса»* [2, с. 118]. Ще одним прикладом психотипів є фуражир Ілько Дзюнька. Він розкриває шизоїдний радикал. Психотип таких людей слабкий, у них власні уявлення про реальність. Часто відрізняються безглуздою зовнішністю [3]. *«А фуражир Ілько Дзюнька (плечі – мов коромисло, груди – мов двадцятивідерна діжка, ноги – мов рубані з граніту стовпи) має, на жаль, фізію таку, що ні людям показати, ні самому подивитись: видать, Ілька Дзюньку біс із-за рогу вдарив решетом, та й ударив так завзято, що велике лице його стало теж схоже на решето з собачої шкіри, геть подзьобане, геть повісоване»* [2, с. 35].

Отже, поведінковий профайлінг є дієвою методикою аналізу літературних персонажів. За допомогою цієї методики можна миттєво оцінювати психотип героїв, зрозуміти їхню особисту модель характеру, спрогнозувати поведінкові стратегії через життєві установки, принципи, комплекси, цінності або переконання. Результати дослідження, отримані за допомогою методики профайлінгу можуть суттєво розширити літературознавчі дослідження, а також сприяти розвінчуванню стереотипів як у художній літературі, так і в житті соціуму. Перспективи подальших досліджень убачаємо в розширенні джерельної бази дослідження за рахунок

інших двох романів («Приватне життя феномена» та «Парад планет») із трилогії Є. Гуцала.

Список використаних джерел

1. Арпентьева М. Р. Экспертный профайлинг как сфера профессиональной деятельности психолога-практика / Калужский государственный университет имени К. Э. Циолковского. РЕМ: Psychology. Educology. Medicine. 2016. № 3. С. 20–32.
2. Гуцало Є. П. Позичений чоловік : роман. Київ : «Знання», 2012. 401с.
3. Методика 7 радикалов. URL: <https://www.rabotagrad.ru/information/ocenka-personala/metodika-7-radikalov> (дата звернення: 03.04.2022).
4. Миронова Л. HR-Профайлинг. URL: <https://hr-portal.ru/blog/hr-profayling#> (дата звернення: 03.04.2022).
5. Орлова О. Сприйняття поведінкової орієнтації героїв оповідання В. Короленка «Черкес»: Філологічні науки. 2009. Вип. 1. С. 31–35.
6. Черкасова Е. С. Профайлинг как метод создания психологического портрета потенциального преступника на этапе организации предварительного расследования. URL: yurpsy.com/files/xrest/3/15.htm (дата звернення: 03.04.2022).

Г. В. Коваленко, студентка 3 курсу
Науковий керівник: **С. М. Гергуль**, к. пед. н, доцент
кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов,
м. Чернігів, Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ДОШКИ PADLET У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Зважаючи на стрімкий процес інформатизації світу, суспільство зазнає значних змін у різних сферах життя, і насамперед це стосується навчання. Сучасний освітній процес потребує активного використання здобутків новітніх інформаційних технологій, які дають змогу максимально ефективно формувати необхідні компетентності в студентів та готувати справжніх професіоналів. Актуальність теми полягає в тому, що онлайн-інструменти відіграють важливу роль під час підготовки вчителів, особливо англійської мови, адже безпосередньо впливають на якість навчання, рівень володіння цими інструментами та можливість їх подальшого використання у своїй професійній діяльності. Аналіз літератури демонструє, що цифрові інструменти відповідають потребам сучасних здобувачів освіти й майбутніх викладачів, урізноманітнюють та покращують процес навчання.

К. Крамш вважає, що цифровий клас може задовольнити мінливі прагнення студентів, які бажають більшої автономії, свободи дій, співпраці під час навчання та створення спільного креативного контенту навіть на відстані один від одного [1, с. 126]. Л. Камхі-Штайн стверджує, що для того, щоб лінгвісти могли ефективно використовувати технології в майбутньому, вони повинні використовувати їх під час навчання, поки вони є студентами [1, с. 127].

Мета цієї роботи – дослідити особливості цифрового інструменту, а саме онлайн-дошки Padlet, та з'ясувати наскільки ефективним є її застосування під час формування професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови.

Padlet [2] – це онлайн-дошка, на якій можна індивідуально або колективно створювати різноманітний контент, редагувати та зберігати його. Цей інструмент є багатофункціональним, тому дозволяє проявити креативність і урізноманітнити подачу інформації. Пропонується 7 форматів дошки, що дає можливість підібрати зручний варіант відповідно до мети. Наприклад, можна розмістити публікації рядками, якщо обрати формат «Сітка», стовпцями, якщо натиснути «Полиця» і згрупувати будь-яким чином на «Полотні». Цікаво, що формат можна не лише обирати перед початком роботи, а й змінювати в процесі, створені публікації при цьому не зникають. Не менш різноманітними є види контенту, який можна розмістити. На онлайн-дошці можна робити записи, завантажувати готові файли (текстові, фото, відео) або знаходити необхідні - фото, - відеоматеріали у вбудованому пошуковику, додавати гіперпосилання, місцеперебування й навіть самостійно малювати. Крім цього, є можливість зробити аудіозапис, фото чи зняти відео в момент роботи й одразу завантажити. Також можна зробити запис екрану й одразу опублікувати його, що можна використовувати як відеоінструкцію для студентів під час заняття. Гарною функцією дошки Padlet є можливість взаємодіяти з розміщеною інформацією: коментувати, ставити вподобайки, голосувати «за» чи «проти», оцінювати публікації зірочками від 1 до 5,

ставити числові оцінки. Це забезпечує інтерактивність роботи, дозволяє обмінюватися думками, враженнями й сприяє живому обговоренню теми.

Зважаючи на багатогранність функцій цього інструменту, онлайн-дошка має безліч варіантів застосування. Завдяки їй можна організувати спільну роботу студентів під час підготовки проєктів, генерування ідей та їх подальшого обговорення; накопичувати матеріали з теми, систематизувати знання; використовувати задля наочності та рефлексії. З досвіду використання Padlet на парах з педагогіки можна сказати, що ця дошка чудово підходить для швидкого обміну думками та яскравої візуалізації. Наприклад, викладач дає тему для роздумів «Учитель: професія чи покликання» і студенти висловлюють свою точку зору, роблячи публікації на дошці у вигляді коротких висловлювань та фото, що підтверджують їх думку. Через деякий час відповіді аналізуються й починається усне обговорення. Перевагою такого виду роботи є те, що у студентів є час на те, щоб сформулювати свою думку, а також порівняти її з ідеями, які висвітлили одногрупники, що стимулює до вдосконалення вже наявних думок та генерування нових. Також дошка дає простір для креативного оформлення, що сприяє більшій зацікавленості та кращому запам'ятовуванню. Важливо також те, що в процесі роботи студенти опановують навички роботи з цим інструментом і відповідно зможуть використати це у своїй професійній діяльності. Імплементация інтерактивних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів забезпечує максимальне наближення навчальної діяльності до умов професії та розвиток дослідницьких якостей майбутнього фахівця, механізмів аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, критичного та творчого мислення [3, с. 143].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що використання онлайн-інструментів у процесі підготовки майбутніх учителів англійської мови є надзвичайно важливим, адже дозволяє цікаво й ефективно ознайомитися з матеріалом, удосконалити комунікативні навички та роботу в команді й одночасно навчитися користуватися платформами, які стануть у

пригоді під час професійної діяльності майбутніх учителів. Одним з таких інструментів є онлайн-дошка Padlet, яка чудово підходить для проведення інтерактивних занять, адже є простою в користуванні, але разом з тим багатофункціональною та цікавою.

Список використаних джерел

1. Ikonnikova M., Komochkova O. Modern online platforms and digital technologies in teaching linguistics in the US higher education practice // Information Technologies and Learning Tools. 2019. Vol. 73, Issue. 5. P. 125-134.
2. Padlet: вебсайт. URL: <https://padlet.com> (дата звернення: 07.10.2022).
3. Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи: колективна монографія / Мілютіна О. К., Лавриченко Н. М., Заремська І. М. та ін.; за заг. ред. Н. М. Лавриченко. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2018. 280 с.

І. І. Кулик, студентка 5 курсу
Науковий керівник: **Вокальчук Г. М.**, д. філол. н., проф.
м. Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет

НЕОЛОГІЯ СУЧАСНИХ ПОЕТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення особливостей словотворчості письменників, які відіграли важливу роль у збагаченні поетичного словника новими мовно-виражальними засобами, зокрема індивідуально-авторськими номінаціями. Комплексне вивчення авторських лексичних новотворів (далі - АЛН) є не лише суто лінгвістичною, але й лінгвокультурологічною проблемою, оскільки має вагомe значення для виявлення головних тенденцій і перспектив поповнення лексичного складу мови, дослідження специфіки вербалізації творчими представниками українськомовного соціуму фрагментів позалінгвального простору та формування національної мовно-поетичної картини світу.

Мета розвідки полягає в лексико-граматичному аналізові та словниковій інтерпретації АЛН сучасних поетів української діаспори. Джерельною базою дослідження обрано поетичні збірки Лідії Палій «СОН–КРАЇНА» (Торонто, 1994), Алли Косовської «Бабине літо» (Нью-Йорк, 1966),

Леоніда Полтави «Біла трава» (Філядельфія, 1963), Лариси Мурович «Піонери Святої Землі» (Торонто, 1969), Володимира Скорупського «Айстри невідцвілі» (Торонто, 1972).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в науковий обіг уводиться неологічна лексика сучасних поетів діаспори.

У поетичній мові досліджуваних авторів виявлено понад 110 лексичних інновацій різних частиномовних класів: 58 іменників (*свіж, Сон-Країна, тишинь, хвиля-дзвінок, хмаринка-веснянка* та ін.), 25 прикметників (*пітьмяний, потойсвітній, червоношкурій, честивий* та ін.), 16 дієслів та їхніх форм (*присмлити, розгордитись, снажити, почахлий* та ін.), 11 прислівників (*вніч, впарі, потойбік, щомент* та ін.). Найуживанішими, отже, є іменники та прикметники, що загалом характерно і для узуального словотвору. У творчості А. Коссовської не використано неологізмів-дієслів, а дієприкметники зустрічаємо лише у творах Л. Палій та А. Коссовської. У текстах досліджуваних поетів не засвідчено okazіональних займенників та числівників. Це пояснюється тим, що зазначені частини мови формують чи не найдавніші лексико-граматичні базові номінативні одиниці у будь-якій мові, і поповнити шар таких найменувань новотворами з прозорою семантикою є завданням надскладним.

Іменникові новотвори в поетичному доробку поетів української діаспори репрезентовано такими лексико-семантичними групами (далі – ЛСГ):

1. Назви стану навколишнього середовища: *весіння* [ВС1:38], *золотінь* [Л.Мурович1:21], *свіж* [ВС1:17], *тушинь* [ВС1:18] тощо.
2. Назви дій, процесів, їхніх результатів: *зрін* [Л.Мурович1:59], *пробудність* [Л.Мурович1:50], *сколих* [ВС1:9] та ін.
3. Назви осіб: *жінка-чоловік* [Л.Мурович1:31], *матір-козачка* [Л.Мурович1:53], *підпільники-герої* [Л.Мурович1:57], *поет-наслідник* [Л.Мурович1:46] та ін.

4. Назви конкретних предметів: *гранд-арабеска* [Л.Мурович1:30], *згребля* [ВС1:29], *зірка-транспарент* [Л.Мурович1:34], *півстанок* [Л.Мурович1:20] та ін.
5. Назви природних явищ: *блиск-грім* [Л.Мурович1:56], *вітерець-пустун* [АК1:57], *громо-блискавиця* [Л.Мурович1:37] та ін.
6. Назви рослин та їх частин: *кущ-купина* [Л.Мурович1:51], *чудо-зілля* [Л.Полтава1:17], *буй-віття* [Л.Мурович1:24], *жар-квіт* [Л.Мурович1:34] та ін.

Найчисленнішу групу формують АЛН, що позначають явища природи та рослини (і їх частини). Меншою кількістю одиниць репрезентовано ЛСГ АЛН, що номінують дії, процеси та їхні результати, літературні й мистецькі поняття, представників фауни тощо. Поодинокими інноваціями представлено АЛН на позначення водойм, фізіологічного стану особи, просторових понять.

Результати дослідження словотворчості поетів української діаспори засвідчили загалом успішні пошуки авторами нових мовних засобів для створення незвичних художніх образів, оригінальних тропів та організації ритмомелодики текстів. Поява АЛН зумовлена передусім потребою уникнути мовного стандарту, створити експресивні синоніми до стилістично нейтральних лексичних одиниць, прагненням витримати певний віршовий розмір, лаконічно висловити думку тощо, напр.: *В небі глибокім, очам невидимий, / Джмелик-літак щось думить діловито* (А. Коссовська); *Надхнення ширше від простору, / Бо простір ввесь, у творчу пору, / Вміщає в ритмо-римах зручно, / З лицем душі поета включно* (Л. Мурович); *Розгорбились, діждавшись свята, / А він – помчав за оболонь!* (Л. Полтава).

Аналізовані АЛН демонструють необмежений потенціал мови, динамічність її словникового складу. Уведення в науковий обіг нового лексичного матеріалу потребує насамперед його ретельної систематизації, зокрема лексикографічного опрацювання. Із цією метою здійснено спробу словникового представлення АЛН згідно з теоретичними засадами

лексикографування неолексем, опрацьованими свого часу Г. М. Вокальчук [3]. Пропонуємо фрагмент зведеного словника АЛН поетів діаспори:

Багатолапо, присл., *Тоді чорний кіт / у білих шкарпетках / багатолапо / перебігає дорогу.* [Л.Палій1:63]

Багрягода, ім., ж. р., *Я – кетяг Калини, / З того куца-купини України, / Що зроду-віку над рікою / Луги прояснює собою, / Гей, навесні – тим срібносяйним цвіттям, / А восени – ще й багрягід віттям.* [Л.Мурович1:51]

Білотрав'я, ім., с. р., *Але ти аж у пам'ять сторіч, / В пам'ять вічності, вічна, сягнеш: / Без уваги, кохання і стріч – / Білотрав'я оце проминеш, / Бо родила у муках, ясна, / Біль і сум наш сплива до дна / І жила нами так, як Вона – / Усесвітня, Безсмертна Жона.* [Л.Полтава1:24]

Блиск-грім, ім., ч. р., *Ой, здригнулось небо блисками-громами, / І на прю повстанці стали з ворогами, / Щоб на переможний їх скріпити бій – / Я дала їм пити свіжий нектар мій.* [Л.Мурович1:56]

Бойовиця, ім., ж. р., *Враз пуці серце зм'якло, бо вона / Проїмалася змаганням бойовиці, – / І затремтіла тілом цілина.* [Л.Мурович1:29]

Буй-вітер, ім., ч. р., *Нам треба уранці вдихати в лісах / Не тільки буй-вітру наснаги весняні...* [Л.Мурович1:53]

Буй-віття, ім., с. р., *Я прибила до воріття / Юну зрубану смерічку / І вплела їй до буй-віття / Не одну червону стрічку.* [Л.Мурович1:24]

Словотворчість поетів діаспори засвідчує мовну самобутність українців, глибоке усвідомлення авторами особливостей національного менталітету і його віддзеркалення в мовно-поетичній картині світу.

Список використаних джерел

1. Адах Н. А. Авторські лексичні новотвори Василя Барки: (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти) / Н. А. Адах ; за ред. Г. М. Вокальчук. – Рівне : Видавництво Олега Зеня, 2007. – 136 с.
2. Адах Н. А. Семантика індивідуально-авторських кольороназв у поетичній мові Василя Барки / Н. А. Адах // Наукові записки. Серія “Філологічна”. – Острог : Видавництво Національного університету “Острозька академія”. – Випуск 10. – 2008. – С. 3–10.
3. Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття (лексикографічний аспект); за ред. А. П. Грищенка : [монографія] / Г. М. Вокальчук. – Рівне : Науково-видавничий центр „Перспектива”, 2004. – 524 с.

4. Вокальчук Г. М. Авторські лексичні новотвори в українському поетичному словнику ХХ століття з погляду статистики / Г. М. Вокальчук // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції “Семантика мови і тексту”. – Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. – С. 46–47.

Список першоджерел

1. Коссовська А. Бабине літо : [лірика] / А. Коссовська. – Нью-Йорк : Видавництво «Карби», 1966. – 72 с.
2. Мурович Л. Піонери святої землі : [поезії] / Л. Мурович. – Торонто : Видавництво «Світання», 1969. – 64 с.
3. Палій Л. СОН-КРАЇНА : [поезії] / Л. Палій. – Торонто, 1994. – 68 с.
4. Полтава Л. Біла трава : [поезії] / Л. Полтава. – Філядельфія : Видавництво «Америка», 1963. – 24 с.
5. Скорупський В. Айстри невідцвілі : [поезії] / В. Скорупський. – Торонто, 1972. – 56 с.

Л. А. Кулішенко, к. філол. наук, доцент
кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
м. Суми, Сумський державний університет

РОЛЬОВА ГРА У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Досить важливим у навчанні іноземних студентів української мови є використання методу рольової гри. Рольова гра представляє собою умовне відображення її учасниками реальної практичної діяльності людей, створює умови реального спілкування [1, с. 186].

Метою розвідки є з'ясування суті, основних вимог та ефективності методу рольової гри під час навчання іноземних студентів.

Ефективність навчання тут обумовлена, в першу чергу, вибухом мотивації, підвищенням інтересу до предмету. Перевагами рольових ігор вважаються такі якості, як максимальне наближення до реальних умов професійної та наукової діяльності або до реальних життєвих ситуацій, значна самостійність учасників гри, прийняття рішень в умовах творчого змагання. Невипадково видатні педагоги та психологи вважають рольову гру одним з найефективніших методів формування та розвитку навичок спонтанного мовлення.

Рольова гра мотивує мовну діяльність, оскільки студенти виявляються в ситуації, коли актуалізується потреба щось сказати, запитати, з'ясувати, довести, чимось поділитися з співрозмовником. Студенти наглядно впевнюються в у практичному використанні мовних навичок.

Гра активізує прагнення студентів до контакту одного з одним та викладачем, створює умови рівності в мовному партнерстві, руйнує традиційний бар'єр між викладачем та студентом.

Основні вимоги до рольових ігор:

1. Гра повинна стимулювати мотивацію навчання, викликати у студента інтерес і бажання добре виконати завдання, її треба проводити на основі ситуації, адекватної реальній ситуації спілкування.

2. Рольову гру потрібно добре підготувати з точки зору як змісту, так і форми, чітко організувати.

Саме за допомогою рольової гри відбувається формування та розвиток мовленнєвих навичок та вмінь, що значною мірою зумовлено зацікавленістю студентів. При цьому кожний студент має можливість відчувати себе актором, який прагне виконати свою роль якомога краще, адже від успіху кожного залежить успіх усієї гри взагалі. Таким чином, кожний студент зацікавлений в результатах не лише своєї роботи, але й роботи своїх одногрупників. У процесі такого творчого співробітництва формується вміння працювати колективно, згуртованою командою над вирішенням спільної задачі, що дуже важливо для будь-якого фахівця. З цього приводу особливий інтерес у студентів викликає рольова гра «Лікар-пацієнт», якій властиві риси не тільки навчальної, але й професійної діяльності. У цій грі використовуються комунікативні ситуації для вирішення конкретних питань, які виникають під час практичної роботи медичного працівника. З метою максимального наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності у цій рольовій грі передбачені ситуації, з якими вони можуть зіткнутися у своїй майбутній роботі, як-от: оформлення медичної карти, прийом пацієнтів

(виявлення загальних і специфічних скарг пацієнтів, призначення лікування тощо) [2, с. 122].

Також великий інтерес у студентів старших курсів викликає рольова гра «Наукова конференція», яку можна розглядати як «репетицію» до справжньої наукової конференції, під час якої студенти виступають з доповідями українською мовою, відповідають на запитання «учасників» конференції, відстоюють свою точку зору, наводять аргументи на користь або проти тієї чи іншої гіпотези, а також обмінюються інформацією про останні досягнення у сфері професійної діяльності. Важливим моментом під час підготовки до такої рольової гри є підбір тематики та розподіл ролей. Викладач повинен розподіляти ролі, враховуючи не лише лінгвістичні здібності, але й індивідуально-психологічні особливості кожного студента таким чином, щоб студент почувався природно у своїй ролі, був зацікавлений у ній і мав можливість продемонструвати свої творчі здібності повною мірою.

Практика показує, що використання рольових ігор у навчальному процесі значно підвищує мотивацію, а отже й ефективність навчання української мови.

Застосування в навчальному процесі розглянутого методу дасть змогу студентам іноземцям розширити, активізувати й закріпити словниковий запас фахових лексем, що водночас інтенсифікує навчальний процес, наблизить його до умов реальної професійної діяльності, підвищить ефективність формування культури фахового мовлення медика.

Список використаних джерел

1. Палінська О. Використання ігор на заняттях з української мови як іноземної. Українська мова у світі: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 листопада 2012 р). Львів. 2012. С. 185-191.
2. Русалкіна Л. Г. Використання ділових і рольових ігор у процесі навчання іноземної мови студентів медичних ВНЗ. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: зб. наук. праць. Вип. 26. Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. 2015. С. 119-127.

К. О. Новосельцева, магістрантка
Науковий керівник: **Лілік О. О.**, д. п. н.,
м. Чернігів, Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ У ПРОЦЕСІ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ПАНАСА МИРНОГО)

Вступ. У наш стрімкий час різні види унаочнення інформації стають все більш важливим і невід'ємним засобом її засвоєння в різному віці. Особливого значення це набуває, зокрема, у методиці навчання літератури. Основна **мета роботи** – дослідити особливості використання методу унаочнення у процесі навчання української літератури (на прикладі творчості Панаса Мирного).

Зазначимо, що використання на уроці технічних засобів навчання як окрему педагогічну проблему достатньо глибоко і повно розглядали М. І. Аппарович, С. В. Думин, М. Г. Заволока, А. І. Зільберштейн, Б. Н. Полозов, Д. І. Полторак, В. М. Попов, Л. М. Прессман та ін. Ними детально розроблено дидактичні й методичні підходи до застосування технічних засобів навчання у різних навчальних предметах. Виняткову роль унаочненню тексту надавали видатні педагоги-гуманісти Я.А.Коменський, К.Д.Ушинський, С.Ф.Русова, В.О.Сухомлинський, Л.В.Занков та ін. Особливості візуалізації навчальних матеріалів на уроках літератури висвітлювали у своїх публікаціях О. Ісаєва, О. Лілік, В. Шуляр та ін..

Основна частина. Ефективна реалізація ілюстративної функції навчання сприяє естетичному, загальнокультурному, мовленнєвому, соціальному розвитку учнів. Зорове сприймання й зорова пам'ять активізують асоціативне та образне мислення, мовлення, стимулюють пізнавальний інтерес, тому сприйняття й розуміння літературного тексту відбувається глибше й емоційніше, якщо читання й аналіз передбачають роботу з ілюстративним матеріалом.

У сучасному світі все більшого поширення набуває онлайн-навчання, тому актуалізується питання модернізації навчальних методик. Одним із засобів урізноманітнення уроків літератури дедалі частіше стають презентації. За допомогою ілюстрування учні та вчитель мають змогу глибше розкрити сюжет та ідейний зміст творів.

Розглянемо особливості застосування методу ілюстрування на прикладі творчості Панаса Мирного, яка вивчається в 10 класі. Важливо, що саме роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні», написаний митцем у співавторстві з братом Іваном Біликом, виносять на зовнішнє незалежне оцінювання (хоча і фрагментарно) [2]. Це пояснює необхідність ґрунтовного і послідовного підходу до шкільного аналізу цього роману.

Вважаємо, що ілюстрування емоційного стану героїв як метод навчання дасть змогу нам простежити зміну духовного стану Чіпки Варениченка та людей, що оточують його. Саме за допомогою аналізу його духовного стану ми можемо робити висновки щодо його вчинків, а також поглянути на героя як людину, а на Панаса Мирного як творця.

Механізм застосування зазначеного методу, на нашу думку, може бути таким: учитель-словесник обирає фрагмент літературного твору, у якому виразно описані емоції чи почуття героя, а учні, працюючи в парах чи в групах, підбирають (на початкових етапах із запропонованих учителем, згодом шукаючи зображення самостійно) ілюстрації, які б найкраще зображали світовідчуття героя твору. Вони впорядковують їх у логічній послідовності, а потім один з учнів зачитує фрагмент, а інший демонструє зображення, коментуючи. Зазначимо, що можна використовувати як створені художниками ілюстрації до твору, так і учнівські роботи. Якщо ж такого матеріалу недостатньо, можна взяти мистецькі полотна, які найкраще, на думку учнів, відбивають настрій твору.

Вважаємо, що можливість використання ілюстрацій, а також надавати змогу учням робити аналіз емоційного стану героя за допомогою ілюстрацій сприятиме сприйняттю й осмисленню літературного твору. Добираючи

ілюстрації, кожен має можливість пережити певний епізод разом із героєм та зрозуміти його.

Окрім того, ілюстрування допоможе вчителю пояснити також учням моральні норми, що відіграє важливу роль у формуванні особистості. Доведено, що перш ніж робити висновки стосовно вчинку людини, варто поставити себе на її місце та проаналізувати свою поведінку в тій чи іншій ситуації, а коли учень буде добирати ілюстративний ряд для аналізу героя, йому необхідно буде пережити історію цього героя та відчувати себе на його місці.

Сучасні технології надають нам безліч можливостей та ресурсів для пошуку чи створення своїх ілюстрацій, наприклад програми Pinterest або Canva. Застосування цих онлайн-сервісів допомагає учням проявити креативність та оригінальність під час створення доповіді, а також сприятиме візуалізації навчального матеріалу, яку дослідники розглядають як процес подання даних у вигляді зображення з метою максимальної зручності їх розуміння; надання зримої форми будь-якому мислимому об'єкту, суб'єкту, процесу тощо; механічне викликання образу; створення чітких, стійких та яскравих образів будь-якої складності й специфіки (як реальних, так і створених у свідомості автора) за допомогою технічних пристроїв або мислеобразів безпосередньо у власній уяві [1].

Ілюстрації також дають змогу вчителю української літератури перевірити рівень обізнаності учня із сюжетом художнього твору, організувати дискусії, що можуть бути пов'язані із різним сприйняттям кожним учнем головних героїв. Усе це пришвидшить сприйняття та запам'ятовування учнями роману Панаса Мирного й Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні».

Висновок. Отже, підбір і коментування ілюстрацій, які б показували емоційний стан героїв літературного твору, як метод навчання в межах шкільного курсу української літератури дадуть змогу учням глибше

сприйняти й осмислити зміст твору, активізують їхню мисленнєву діяльність, сприятимуть навчальній діяльності.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у визначенні оптимального поєднанні досліджуваного методу навчання з іншими методами й технологіями навчання.

Список використаних джерел

1. Лилик О. А. Роль визуализации в профессиональной подготовке будущих учителей литературы к работе с литературоведческими понятиями. *Языковая личность и эффективная коммуникация в современном поликультурном мире: сб. ст. III Междунар. науч.-практ. конф.* (26–27 октября 2017 г.): в 2 ч. Ч. 1. Минск: Изд.центр БГУ, 2018. С. 207–213.
2. Українська література 10–11 класи. Програма. Рівень стандарту, академічний рівень. URL: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/. (дата звернення: 16.09.2022).

Н. В. Руденко, к. н. соц. ком., викладач кафедри іноземних мов
Т. А. Педос, студентка 1 курсу,
м. Суми, Сумський державний університет

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

В умовах вимушеного переходу на дистанційну форму набуття знань актуальним є особистісно-орієнтований підхід до навчання із залученням більш ефективних педагогічних технологій та інтерактивних методів. Інноваційна педагогічна технологія є системним методом створення, застосування, визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з використанням комп'ютера і людських ресурсів, завданням якого є оптимізація форм освіти [1, с. 28]. Сучасні мультимедійні засоби та доступні програмні продукти належать до основних складників інноваційних технологій навчання. Наразі у практику увійшли такі популярні види педагогічних технологій як проєктні технології, ігрові технології та інформаційно-комунікаційні технології.

Основна мета викладача – викликати та підтримати прагнення до пізнання, що спонукає шукати шляхи підвищення інтересу студентів до

навчання, урізноманітнюючи його зміст, форми та прийоми через використання інновацій. [2] Тому питання впровадження інноваційних технологій вимагає серйозного науково-методичного підходу. В процесі викладання іноземних мов викладачі активно впроваджують наступні інноваційні технології: інтерактивні методики, метод проєктів, «розумовий штурм», «ажурна пилка», «кейс-метод», «акваріум», рольові та ділові ігри, «велике коло», «шкала думок», «бесіда за Сократом», «асоціативний куш», «відкритий мікрофон», групова дискусія, взаємне навчання та ін.

На онлайн-заняттях з німецької мови для засвоєння значної кількості мовного матеріалу за короткий час ефективним є поєднання методів «асоціативного куша» та сторітелінгу у роботі над тематичним матеріалом в Padlet (<http://ru.padlet.com/>). Універсальна онлайн-дошка, або онлайн-стіна Padlet має інтуїтивний інтерфейс, який нескладно опанувати та застосовувати в навчальному процесі для проєктної роботи, індивідуальних завдань чи як інструмент збору інформації від всіх учасників процесу в одному місці. Цей мультимедійний ресурс підходить для створення, спільного редагування та зберігання інформації за темами практичних занять. На віртуальну стіну можна прикріплювати фотографії, графічні, мультимедійні, текстові файли, посилання на сторінки Інтернет, замітки, таблиці та інший наочний матеріал. Для прикладу візьмемо онлайн-заняття рівня B1 за темою «Sport im meinem Leben». На онлайн-дошці викладач публікує фото зі статті спортивної рубрики з німецькомовного інтернет-ЗМІ, наприклад з рубрики Themen-Sport сайту Deutsche Welle (www.dw.com). Перше завдання – записати під цим постом асоціації до фотографії за методом «асоціативного куша», використовуючи лексику за темою. Цей метод спонукає думати вільно та відкрито стосовно певного предмета, образу, теми, включаючи почуття, емоції та ставлення. Слова з утвореного списку асоціацій учні мають використати для написання у другому пості в Padlet власного заголовка до статті, яка б стосувалася цієї фотографії. Після цього викладач читає заголовок із сайту, з якого було взято фотографію. Учні

мають порівняти, наскільки справжній заголовок схожий чи відрізняється від написаних ними заголовків та обговорити, чий варіант був цікавішим або ближчим до оригіналу, а також висловити припущення, про які спортивні події говориться у повідомленні. Для розгортання спортивної теми викладач зачитує дану статтю, застосовуючи метод сторітелінгу, який позитивно впливає на формування лінгвістичної, мовленнєвої та соціолінгвістичної компетентностей. Для покращення розуміння тексту учні мають записати на онлайн-дошці уточнювальні запитання до змісту статті, які можна використати для спільної дискусії у групі. Також доцільно використовувати в роботі зі статтею додаткові завдання на закріплення тематичної лексики, які можна опублікувати на онлайн-дошці після проведення дискусії: з'єднайте слова парами, викресліть зайві слова, поставте речення в правильному порядку відповідно до змісту статті, складіть кінцівку речень, зазначте, які речення відповідають змістові статті, а які не відповідають (“Richtig/Falsch” або “Ja/Nicht”). Такі завдання можуть бути індивідуальними або груповими. Як домашнє завдання учні мають написати у Padlet коротку новинну замітку про подію зі спортивного життя своєї родини або навчального закладу, застосовуючи вивчений на онлайн-занятті лексичний матеріал. Padlet дає можливість учням коментувати статті один одного під час взаємного оцінювання. Отже, інтерактивна платформа Padlet якнайкраще підходить для організації середовища онлайн-комунікації між студентами та викладачем із застосуванням новітніх методик навчання та систематизації інформації за розмовними темами.

Впровадження інноваційних педагогічних технологій в онлайн-навчанні дозволяє підвищити рівень творчої активності та соціальної адаптації студентів. На рівні викладачів цей процес також має важливе значення у плані підвищення професійної підготовки та науково-методичної компетентності. Таким чином, виклики дистанційного навчання дають можливість переосмислити шляхи та можливості розвитку системи продуктивного навчання та підвищення якості освітніх послуг,

використовуючи різноманітні технічні засоби для спільної творчості викладачів та студентів.

Список використаних джерел

1. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей: Серия «Педагогическое образование»/ Под общей ред. В.С. Кукушкина. Ростов н/Д. : изд. центр «Март», 2002. 320 с.
2. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес. URL: <https://vseosvita.ua/library/vprovadzenna-innovacijnih-pedagogicnih-tehnologij-u-navcalnij-proces-35133.html> (дата звернення: 04.10.2022).

К. Савицька, студентка 5 курсу
Науковий керівник: **Г. М. Вокальчук**, д. філол. н., проф.
м. Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет

СЛОВОТВОРЧІСТЬ ВАЛЕНТИНИ ЛЮЛІЧ

У лінгвістиці нові слова, які знайшли своє функційне вираження, зокрема в художніх текстах, називають авторськими лексичними новотворами. Вони розширюють стилістичні можливості мови й слугують мовно-виражальними засобами в процесі найменування предметів, явищ, ознак.

Помітний внесок до розвитку літературної мови, насамперед поетичного лексикону, здійснюють також сучасні письменники Рівненщини, поетичні тексти яких показують світобачення та мовлення мешканців українського Полісся.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення лексичних новотворів одного з представників сучасного історико-літературного контексту Рівненщини – Валентини Люліч. Та її внеску в збагачення українського поетичного словника ХХ–ХХІ сторіч. Наукова робота пов'язана з проблематикою неографічної лабораторії «NEOLEX–Рівне» Рівненського державного гуманітарного університету.

Мета роботи полягає в лексико-семантичному аналізі авторських неологізмів у поетичних збірках В. Люліч та їх словниковому представленні.

Дослідженням питання різновидів індивідуально-авторських словотворень займалися українські та закордонні мовознавці (Г. М. Вокальчук, Ж. В. Колоїз, О. А. Стишов та ін.). У широкому значенні нові слова учені розподіляють на дві неологічні групи: мовні, що перебувають в активному вжитку широким колом носій, та індивідуально-авторські, що набувають незвичного семантичного значення у контексті автора [1; 9–11, с. 77].

На думку Ж. В. Колоїз, мовний неологізм – це схвалена й прийнята носіями мови оказіональна одиниця, яка увійшла до їхнього повсякденного вжитку. Натомість індивідуально-авторський неологізм – це не прийнята інновація, яка вживається автором у певному контексті, який розкриває її зміст [3, с. 62].

Оскільки процес творення нових слів – невпинний, то питання типології авторських новотворів є центральним об'єктом дослідження лінгвістичних студій. Для з'ясування природи оказіональних слів науковці передусім враховують словотвірну модель і лексико-семантичне наповнення. Відтак єдиної загальноприйнятої систематики АЛН у неології поки не існує, серед основних причин – різні підходи науковців до вивчення й опису новостворених одиниць та використання автором нових словотвірних моделей.

У словотвірній практиці Валентини Люліч виявлено 115 новотворів, відмінних за лексико-граматичним рівнем. Найбільше поетеса вдається до формування іменних одиниць (85 лексем), значним за обсягом є творення прикметникових (13 лексем) та дієприслівникових (9 лексем) оказіоналізмів, незначними за кількістю є дієслівні (4 лексеми), прислівникові (4 лексеми) та дієприкметникові (1 лексема) авторські інновації. Подібне за чисельністю генерування неолексем спостерігається у словотворчості інших рівненських письменників.

Експериментує В. Люліч з номінацією абстрактних понять (*долебеззаперечність*), тварин і рослин (*веселун-ведмідь, подиховітороквіт*),

пір року (*переосінь*), природних явищ (*ніжнопір'інохмара, сонцестихія*), космічних об'єктів (*зоря-скептик*), частин тіла людини й біологічних рідин (*долоня-пір'інка, слезинка-змія*), траєкторії руху (*змія-дорога*), природних дій (*сонцемовчання*).

Прикметникові оказіоналізми побудовані за традиційними моделями словотвору, вживаються для підсилення ознаки, створення відповідної ритмомелодики поезії, надання тексту експресивного відтінку, напр.: *недоспано-осінньо-тихий, холодно-сивий, солоно-пророчий, однововчий, неопрадавній*.

Дієслівні та прислівникові неологізми становлять найменшу групу, однак служать для вираження притаманної ознаки дії, стану складових частин речення, урізноманітнюють контекст, мають незвичайне семантичне наповнення, як-от: *самозабувши, самовіднайшовши, самовіддавши, щожиття, тотемно, кавоманимо*.

Словоскладання є визначальною ознакою творення В. Люліч неологізмів. У такий спосіб поетеса по-новому застосовує наявні у мові слова, які у художньому тексті набувають іншого незвичного семантичного значення та форми, напр.: *люди-зрадники, люди-крихітки, лоскотати-хотіти, думка-гардина, пелюстка-поцілунок*. Такий спосіб словотворення урізноманітнює мовлення, надає словам певного функційного навантаження, розвиває образне мислення у читачів та робить поетичне мовлення експресивно забарвленим.

Загалом словотворча практика Валентини Люліч різноманітна. Вона поєднує у собі новотвори, що вражають не тільки семантикою та самобутнім способом творення, а й глибоким, прихованим змістом значення компонента, за яким простежується індивідуальний стиль автора.

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки активно створюються словники різних типів, зокрема словники авторських неологізмів. Основним призначенням таких праць є фіксація оригінальних слів безпосередньо в авторському контексті. Одним з актуальних завдань вітчизняної

лексикографії є створення загального словника авторських неологізмів в українській літературі ХХ–ХХІ сторіч, над чим із кінця 90-х років активно працюють неологи Рівненщини.

Однією з перших спроб залучення неологізмів В. Люліч до мовознавчого аналізу та словникового представлення є «Словник авторських лексичних новотворів Валентини Люліч». У словнику представлено 115 неологізмів.

Словник укладений згідно з сучасними вимогами до лексикографічного опису авторських неологізмів, який увійде до електронного ресурсу зведеного «Словника авторських лексичних новотворів в українській поезії ХІХ–ХХІ сторіч» та підготовкою до друку персональних словників авторських неологізмів.

До реєстру словника увійшли неологізми різних частин мови. Реєстрові слова наведені в початкових формах, традиційних для певних частин мови. Так, іменникові новотвори подано в називному відмінку однини, у множині зафіксовано лише складені найменування, форма однини яких зумовлює зміну значення слова, напр.: *люди-романи, люди-поезії*.

Прикметникові й дієприкметникові інновації зафіксовані в називному відмінку чоловічого роду. Дієслівні неологізми наведені в неозначеній формі зі збереженням категорії виду. Прислівникові й дієприслівникові АЛН зафіксовані в традиційній незмінній формі, напр.: **Кавоманімо**, присл., *...поміж рядочками / серед звичок / із заморочками / голосочками та / ковточками / кавоманімо...* (Люліч1:50 # ~2016).

Узагальнивши наукову інформацію, можемо сказати, що творчість В. Люліч є цінним матеріалом для різнопланових досліджень – літературознавчих, краєзнавчих і мовознавчих, зокрема неологічних і лексикографічних. Поетесі вдалося створити оригінальні авторські неологізми як особливі знаки, що віддзеркалюють світобачення та світовідчуття українців загалом і мешканців рівненського Полісся зокрема.

Тому мовне експериментаторство поетеси є невіддільним складником збагачення української мови й потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Список використаних джерел

1. Вокальчук Г. М. Оказіональні лексичні новотвори в українській поезії ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Г. М. Вокальчук. – К., 2009. – 40 с.
2. Вокальчук Г. М. Українська індивідуально-авторська неографія: стан і перспективи [Електронний ресурс] / Г. М. Вокальчук // Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія “Мовознавство”. – Дніпропетровськ, 2011. – Вип. 17, т. 1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vdpu/Movozn/2011_17_1/article/5.pdf.
3. Колоїз Ж. В. Основні підходи до систематизації неологічного матеріалу / Ж. В. Колоїз // Лексико-грамматические инновации в современных славянских языках : материалы IV Международной научной конференции (Днепропетровск, 9–10 апреля 2009 г.) / [сост. Т. С. Пристайко]. – Днепропетровск : Пороги, 2009. – С. 17–21.
4. Максимчук В. В. Словотворчість сучасних поетів Рівненщини : монографія / В. В. Максимчук ; за ред. Г. М. Вокальчук. – Острого : Вид-во Нац. уні-ту “Острозька академія”, 2015. – 386 с. – (Лексикографічна серія “Українська індивідуально-авторська неографія” ; вип. 7).

H. V. Diadchenko, Candidate of Philological Sciences
Department Of Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University
D. Jaffe, student, МЦ. м-111ан, Nigeria

PHONETIC EXERCISES AT THE UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES IN THE UNIVERSITY

It's very important to know the Ukrainian language for the foreign students living in Ukraine nowadays. It's a pity but there are too little Ukrainian classes in the curriculum of Sumy State University. Nevertheless, lecturers and students try to do all the best to master the Ukrainian language at classes and to use it while speaking with local people. Of course, the process of the Ukrainian language mastering is very difficult for the Nigerian students and one of the problems is pronunciation difficulties. Effective means of this problem solving is the phonetic exercises use. It helps the students to master the Ukrainian language in the easy game form.

So, the aim of the article is to analyze the essence and process of the phonetic exercises use at the Ukrainian classes in the university.

Phonetic exercises belong to the special training exercises aimed at pronunciation. They take from 2 to 6 minutes and their main task is to prevent the phonetic material forgetting. The aim of the phonetic exercises is to foresee and avoid possible phonetic difficulties of any level (listening, pronouncing, rhythmic and intonational); training the phonetic habits which turned to be formed insufficiently. The content of the phonetic exercises is reading of the words, sentences, micro texts, dialogues, verses, tongue-twisters; reading of parts of sentences and word combinations which are difficult in pronunciation stringing together the words from the beginning to the end; listening with the aim of defining the mistakes as well as dialects distinguishing; defining the speaker's attitude to something by the intonation; saying the same phrase with the different intonation depending on the lingual task; repeating with the pause; synchronous repeating after the presenter/ teacher/ groupmate; recognizing the words being listened with their memorizing and repeating.

Instead of some scientist's statements that the phonetic exercises can't have the special fixed time in the lesson structure [1, p. 108] we suppose that the phonetic exercises are more useful at the beginning of the lesson. In such case it neutralizes the influence of the sound environment of mother tongue, supports the atmosphere of the Ukrainian communication creation, prevents the phonetic mistakes during all the lesson [2]. Phonetic drills are also aimed at the speech apparatus development, tension release and consideration of the pupil's individual peculiarities. Place of the phonetic exercises during the class time depends on the order of the tasks which may cause the pronunciation difficulties. In such case the phonetic drills help to foresee and avoid them. The examples of such exercises may be control reading aloud or by heart, recitation of poetry or the dialogue dramatizing as well as the new lexemes usage or listening [1, p. 110]. So, the phonetic exercises planning is proved by the methodical appropriateness of such type of work on any stage of the lesson.

Now we'd like to present some tongue twisters to be used during class time [3, p. 23–24]:

☺	Чистомовки	Tongue twisters
ам – ам – ам	– Моя мама там.	- My mother is there.
ут – ут – ут	– Студенти зараз тут.	- Students are here now.
ти – ти – ти	– Куди нам треба йти?	- Where should we go?
ди – ди – ди	– Треба йти туди!	- We must go there!
уки – уки – уки	– Треба мити руки!	- It is necessary to wash hands!
ок – ок – ок	– Де у нас урок?	- Where do we have a lesson?
га – га – га	– Це моя нога.	- This is my foot.
он – он – он	– Де мій телефон?	- Where is my phone?
ай – ай – ай	– Мене не забувай!	- Don't forget me!
ва – ва – ва	– Сумка не нова.	- The bag isn't new.
ве – ве – ве	– Слово це нове.	- The word is new.
жи – жи – жи	– Де журнали? Покажи!	- Where are the magazines? Show them!
ото – ото – ото	– Дуже гарне фото.	- It's a very nice photo.
аю – аю – аю	– Я це добре знаю.	- I know it well.
ї – ї – ї	– Це файли не мої.	- These are not my files.
є – є – є	– Сестра у тебе є?	- Do you have a sister?
ую – ую – ую	– Я тебе не чую.	- I can't hear you.
ити – ити – ити	– Будемо це вчити!	- Let's teach it!
шу – шу – шу	– Я читаю та пишу.	- I read and write.
ати – ати – ати	– Треба зачекати.	- We are to wait.
ощ – ощ – ощ	– Зараз буде дощ.	- It will be raining now.
ащ – ащ – ащ	– Де зелений плащ?	- Where's the green coat?
аз – аз – аз	– Повтори ще раз!	- Repeat again!

Special place is taken by the phonetic drills aimed at the tension release and fatigue removing (the so-called relaxation phonetic drills), general development (phonetic exercises aimed at the linguacultural phenomena perception) and the integrative phonetic exercises [3, p. 74–75]. The main point is that the phonetic drills should be done systematically. The teacher also may change its place in the lesson structure depending on the methodical needs, tasks content, group level and the stage of studying.

One of the effective means of the communicative focus of the Ukrainian language classes realization is rhymes (including counting rhymes) and songs.

Thanks to their usage the natural communicative situation is created and the learning process is been intensified. The rhymes usage is most effective at the beginning of the Ukrainian language study. That is why at this level the phonetic games with the rhymes, poems and songs are the most useful.

Rhymes help to solve such methodical tasks as the new sound presentation, its pronunciation and certain phonetic element training while reading or rhyme learning. Such material helps the students to repeat the memorize the letters in such order as they are situated in the alphabet. The rhyme material usage encourages the motivation and improves the language material mastering thanks to the mechanisms of the involuntary memorization.

We came to the conclusion that the phonetic exercises are the effective means of the different difficulties avoiding which the foreign students face in process of the Ukrainian language mastering. The rhythmic material usage in process of the phonetic habit forming is one of the effective ways of the communicative orientation of the Ukrainian classes in the university.

References

1. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2002. 328 с.
2. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. К. : Ленвіт, 2009. 216 с.
3. Українська мова для іноземців. Рівень А 1: навчальний посібник / Голованенко Є. О., Дегтярєва Т. О., Дядченко Г. В., Коньок О. П., Скварча О.М., Шевцова А. В., Яременко Л. М. Суми, 2019. 287 с.

H. V. Diadchenko, Candidate of Philological Sciences
Department Of Language Training For Foreign Citizens,
Sumy, Sumy State University

D. Lori Oritsemimajemite, student, МЦ. м-026 ан, Great Britain

INTERACTIVE TECHNOLOGIES USAGE AT UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES IN THE UNIVERSITY

Problem statement. Integration of the Ukraine in the world community needs perfect language proficiency. The same demand is before the foreigners who begin to study the Ukrainian language. That lead to the necessity of the Ukrainian

educational system reforming. One of the prior directions of such reform due to the State National Program “Education. Ukraine in XXIth century” is “qualitatively new level in foreign languages achieving” [1]. Unlike the other subjects, foreign language learning also means foreign culture perception. Besides, Ukrainian language specificity lies in the understanding of the communication not only as the final goal of learning process but also as a way for its achieving.

Another important task of contemporary education is student’s harmonic and whole person development. One of the potential factors of such development is innovative educational environment. According to modern educational approach, innovative environment is such environment which is pedagogically appropriate organized and promotes the innovative recourse of the personality development. It is also observed as integrative means of educational institution’s innovative potential accumulation and realization. According to I. Dychkivska, innovative process includes complex efforts aimed at creation, mastering, usage and spreading of different innovations.

Scientific investigations analyses. The methodological basis of the practical implementation of learning technologies is represented by the scientific research works of prominent psychologists, linguists and teachers (E. Bern, J. Dewey, W. Kilpatrick, R. Lado, J. Piaget, R. Skinner, etc.).

The aim of the article is to define the “interactive learning” notion and to observe the essence of the interactive technologies at the Ukrainian language classes at the university in process of foreign students learning.

Basic material. Interactive learning technologies belong to the important methodical innovations. The word “interactive” comes from the English (“inter” + “act”) [4]. The essence of the interactive learning lies in the fact that learning process should constantly include active interaction of all the students. It also should be based upon the mutual work and study (teacher – student, student 1– student 2) [2]. O. Pometun and L. Pyrozhenko define interactive learning as learning based on the dialogical speech in process of which the interaction between a teacher and a student happens. During such process both of them are equal

subjects of studying. By these conditions students acquire skills of independent democratic communication. They aren't afraid to talk to each other, think critically, make reasonable independent decisions [3] because the main aim of the interactive learning is comfortable learning conditions creation. By such conditions students feel their success, mental excellence and these circumstances make the learning process productive.

Scientists suppose such technologies to be interactive as “Brainstorm” (work in groups or frontal work), “Euler-Venn diagram”, “Microphone”, “Brain attack” and “Associative bush”. Now we're going to reveal the essence of each technology briefly.

“*Brainstorm*”: students are divided into groups of 5-7 people, define the problem or theme for the “brainstorm” clearly. Then they work in circle: they elect the head (group speaker) which leads the discussion and encourages the new ideas (their quantity is important at this stage not quality). Then students have some time to think over the problem and invent the new ideas. Teacher reminds the rules of the “brainstorm”: 1) no criticism; 2) it's ok to borrow someone else's ideas; 3) many ideas are desirable; 4) estimation comes later. The last stage is the cyclical exchange of ideas.

“*Euler-Venn diagram*”: students are joined into the pairs and got the tasks. Then teacher asks the students to analyze the information and fill in the Euler-Venn diagram. To do this they must build two or more big circles which partially overlap in such a way that there is a common space in the middle. Then they fill in the two parts of the circle intended for the ideas opposing and in the central section the common features for both elements are written.

“*Microphone*”. Teacher asks the students to formulate the aim of the lesson, for example: “Today's class will teach me...”. Then the teacher gives the students some object which will serve as “imaginary” microphone. Only that one is given the floor who takes the “imaginary” microphone. Teacher proposes to the students to speak clearly and quickly. He doesn't give any comment or estimation. At the last stage the teacher sticks the paper with the expected results to the board.

“Brain attack”: the class chooses the topic which is possible to be divided into subtopics or groups of questions. Every question or subtopic is written on the separate paper. Students are divided into groups of 4-5 people. Each group gets the table. The students elect the secretary which will note the ideas and give coloured markers to him/her. Teacher limits the time expected to answer the question. Each group gives its tables around. The exercise durates till each group answers every question. Each group finishes its movement on their initial table.

“Associative bush”: topic to be worked is defined in one word and students are to remind everything which appears in their memory in relation to this word. The teacher gives the key words – hints which look like some “bush”. This bush “grows” gradually thanks to the student’s answers

Conclusion. So, observed above technologies of interactive learning implementation at class increase student’s motivation in learning the Ukrainian language. Latter is a great factor influencing on the total student’s results. If the teacher manages to use the students’ wish to everything new and interesting the chances to reach the success in learning the Ukrainian language increase and students get better knowledge of the Ukrainian as a foreign language.

References

1. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI ст.") : вебсайт. URL: <http://um.co.ua/10/10-5/10-58454.html> (дата звернення: 04.10.2022).
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. К., 2002. 136 с.
4. Словник іншомовних слів / [за ред. члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука]. К.: Українська радянська енциклопедія (УРЕ), 1974. 776 с.

FORMATION OF SPEAKING SKILLS IN FOREIGN STUDENTS COURTESY OF GOOGLE DOCUMENTS

In classes on the Ukrainian language as a foreign language, students acquire knowledge of phonetics, vocabulary and grammar. This is achieved at the initial stage by writing graphic symbols, later by writing exercises, reading texts, learning new words, constructions, communicating with teachers and with each other. In this way, oral and written communication gradually develops, speaking, reading, listening and writing skills are formed.

During distance learning, students have almost no possibility of "live" communication, which involves both prepared speech, that is, various topics of professional and everyday content, and unprepared speech, the skill of maintaining a conversation. Classes in the form of a video conference have a limited time, it is difficult for the teacher to control the level of mastery of the educational material. Possible problems with the Internet or computer equipment should also be taken into account. All this reduces the level of mastery of professional vocabulary, and therefore affects free communication in a foreign (non-native) language in comparison with traditional classroom classes. The psychological aspect should also be taken into account - the fear of speaking a foreign language. Thus, there is a need to find new teaching methods in the part of speech training.

Thus, "Google Documents", which we actively use in pedagogical practice, allow us to work simultaneously in "live" mode, can serve as an alternative to traditional and online blackboards. Working with them, at first glance, can be used for writing skills. However, the "Voice input" function in classes on Ukrainian as a foreign language is of interest from the point of view of acquiring practical speaking skills.

"Google Docs" can be used as a simulator, along with special simulators for speaking. The main condition for using Google Documents as a simulator is to

have an account in the @gmail.com domain, high-quality Internet and a microphone.

Yes, "Google Docs" is a free cloud office package developed by Google, which includes a text editor, a table editor and a service for creating presentations. The service works within the browser, without installation on the user's computer. Documents created by the user are stored on Google servers or may be saved on the user's computer. The entered data can be accessed from any computer connected to the Internet. Access to personal documents is protected by a password [1].

Thanks to the built-in voice recognition function, Google Docs can be used as an online exerciser. Yes, the student speaks certain phrases in Ukrainian, and can see how the text he said appears on the screen. If the pronunciation was with errors, then, accordingly, "Google Docs" cannot recognize what was said and produces more or less similar words. Thus, it motivates students to learn to pronounce correctly. This simulator is very similar to foreign language learning apps such as Duolingo, Quizlet, FunEasyLearn and many others, which are built on precision requirements.

The big advantage of "Google Docs" is that they are free, you don't need to install them on your computer, however, to use them from a mobile device, you need to install the "Google Docs" application from the Play Market.

Therefore, the teaching method is suitable both for working in classes and during independent processing of new educational material. However, it should not be considered as the main one, rather as an auxiliary one that has an entertaining character.

References

1. Google Документи. Вікіпедія: вебсайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8 (дата звернення: 30.08.2022).

MOBILE APPLICATION "DICTAPHONE" FOR DEVELOPMENT LISTENING AND SPEAKING SKILLS

Today, mobile gadgets are firmly rooted in our lives. With the help of the phone, we pay utilities, buy things, order food. Also, documents certifying our identity are stored in the phone.

However, there was a time when these gadgets interfered with classes and distracted from the process of acquiring new knowledge. Pupils mastered the educational material incompletely or superficially. These are the disadvantages of mobile phones from the point of view of educational activities, because one way or another, they affect discipline during classes. In general educational institutions throughout the country, there are known rare cases of the introduction of normative documents with the aim of increasing the efficiency of the educational process, the culture of using mobile phones in educational institutions, where curators, class teachers need to hold explanatory conversations with both children and parents about the ethics of using mobile phones phones

On the other hand, living in the time of quarantine restrictions, martial law, which forced to quickly adapt to new realities in all spheres of activity, the use of mobile gadgets can be one of the few alternatives for use in the educational process. Among the advantages: popularity, that is, all students have more or less standard functionality, you can download textbooks, various video materials, audio files, it is enough to have only internal memory, even budget models; mobile, i.e. insignificant weight and size facilitate transportation.

In the conditions of online education, the teacher's verification of such a type of speech activity as listening is seen as an extremely difficult issue. There are often situations when the student's camera or microphone does not work, or the teacher has problems, so the student cannot hear the correct pronunciation of the teacher, and accordingly, repeat correctly. In general, from my own experience, it

is very difficult to force students to turn on the camera. Time is spent on organizing the learning process, and there is little time left for learning itself. Thus, it is necessary to find such an application that would satisfy the mentioned questions. An ordinary voice recorder comes to the rescue here. If earlier we hardly used it, then with the start of distance learning, it became a necessary tool for work.

A voice recorder allows a teacher who is engaged in language training of foreign students to record an audio file with, for example, new words or text. It is very important that all modern smartphones have such an application, there is no need to install anything additional, let alone buy. In his free time, the student can listen to the recording and try to play it, again recording the audio file, saving it in mp3, mp4 formats. The test of the task will be the file with the recording just listened to by the teacher. If the text file can be performed by someone else, for example, another student can log in from the same account and perform the exercise for his friend, then it is very difficult to forge a voice.

Such an application will be useful for checking the reading technique, quick response to errors, that is, when the teacher has listened, and immediately records the file and indicates the student's errors. Also training to perceive another language by ear and understanding it. And if in class, for some reason (the microphone, camera did not work, there was no Internet, he is not feeling well, etc.), then the task of creating an audio file still "forces" the student to complete the task. Of course, we do not take into account the total unwillingness to learn.

Thus, in difficult conditions that limit or make classroom classes impossible, the mobile application "Dictaphone" on any mobile gadget can be extremely useful both for foreign students studying the Ukrainian language, who can hear the pronunciation technique, and for teachers, who can check homework on the technique of speaking, articulation, reading. This method of learning is suitable both for home exercises and during independent processing of new educational material.

MOBILE LEARNING AND THE PRINCIPLE OF BYOD IN CLASSES OF UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN LANGUAGE

The relevance of the research is determined by the changing global circumstances, which negatively affect all areas of human life, in particular, the educational sector. Initially, the Covid-19 pandemic showed gaps in Ukrainian education, later the war in Ukraine further affected the situation of imparting and receiving knowledge, and in some places made it impossible altogether.

Therefore, the management of higher educational institutions should constantly look for new forms of organization of the educational process, and scientific and pedagogical workers should master and develop new methods of interaction with the student audience, which in turn has to quickly adapt to new realities and acquire digital literacy. It is appropriate to note that teachers are also forced to master new competencies in a short period of time. And the more soft skills are developed, the easier this process takes place, which ultimately contributes to the successful learning of both students and the career growth of teachers.

The war in Ukraine showed that unforeseen circumstances can arise when a mobile phone or a mobile device can be the only source of access to the Internet, to the process of learning and acquiring knowledge. By the latter we mean a digital device that has many options and can be used for various purposes as it is.

Therefore, the use of a mobile phone/smartphone in pedagogical activities today is no longer a novelty, but rather a necessity, the so-called mobile learning or m-learning.

Mobile learning "is closely related to electronic and distance learning, the difference is the use of mobile devices. Training takes place regardless of the location and takes place using portable technologies. In other words, mobile

learning reduces the limitations of getting an education based on location with the help of portable devices" [1].

This type of training "can be combined with traditional training, distance learning, and the use of ICT, which together make it possible to implement mixed training. The only difference in the use of mobile learning is the use of a mobile device as the main means of learning and access to resources" [2].

Before the beginning of the Covid-19 pandemic, later during the quarantine restrictions, the department of language training of foreign citizens of Sumy State University actively used mobile phones in the educational process according to the principle of BYOD (Bring your own device) - this is an IT policy, according to which employees are allowed or recommended to use personal mobile devices (phones, tablets, laptops) for accessing corporate data and systems [3]. With the only restriction that access is granted only to educational material that does not pose a risk of data leakage from a security point of view. Note that the BYOD principle was first mentioned in 2005 by Rafael Ballagas in his work. And in 2009, it was introduced by the Intel company [3].

Using your own mobile devices allows you to work with text in class. If, for example, there are problems with computer equipment or a student has vision problems and cannot see the text clearly on the projector. It is also appropriate to carry out testing using the phone, for example, checking a dictionary entry. Students are invited to choose one of the options of the correct, in their opinion, word. Grammar tasks where students have to enter, for example, the correct plural form of a noun or adjective ending, etc., can be conveniently completed using a mobile device.

This year, the Ministry of Education and Culture of Ukraine, with the support of Google Ukraine, is conducting advanced training for teachers "Google Digital Tools for Education", the basic level is designed for participants who work with mobile devices [4].

Thus, a mobile phone today is an indispensable condition of the educational process, which is organically combined with the acquisition of new knowledge and

its consolidation in practice. In addition, mobile learning using a mobile phone is welcomed by foreign students. Although such training does not ensure the mastery of all types of speech activity, which requires further scientific research.

References

1. Мобільне навчання. Вікіпедія: вебсайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F (дата звернення: 06.10.2022).
2. Ткачук Г. В. Аналіз та особливості впровадження моделей змішаного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2018. № 3. С. 28–36.
3. BYOD (Bring your own device). Вікіпедія: вебсайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Bring_your_own_device (дата звернення: 06.10.2022).
4. Цифрові інструменти Google для освіти: вебсайт. URL: <https://sites.google.com/view/gwua2223/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81> (дата звернення: 07.10.2022).

Наукове електронне видання

Сидоренко Ольга Павлівна,
Зайцева Станіслава Станіславівна,
Чернишова Тетяна Григорівна

МАТЕРІАЛИ

**V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції
«НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ
XXI СТОЛІТТЯ»**

13 жовтня 2022 року

Відповідальна за випуск О. П. Сидоренко
Комп'ютерне верстання С. С. Зайцевої

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 16, 51. Обл.-вид. арк. 8, 39.

Видавець та виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Р.- Корсакова 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007